

Univerzita Karlova v Praze

Filosofická fakulta

katedra pedagogiky

Diplomová práce

Milan Kramarovič

Vztah dětí školního věku k četbě a literatuře

School-age children's relation to the reading and literature

Praha 2009

vedoucí práce: doc. PhDr. A. Vališová, CSc.

Poděkování

Aleně Vališové za vedení a podporu nejen při této práci,
Haně Krykorkové a také Jaroslavu Koťovi, Jiřímu Pelikánovi a
Růženě Váňové za pomoc při hledání souvislostí a otevírání
klíčových témat oboru.

Ředitelům a pedagogům škol, které jsem navštívil, za jejich nevšední
vstřícný přístup.

Jiřímu Čápovi a Vítu Horkému za podporu v těžkých časech.

Veronice, mé ženě, Jakubovi a Matějovi, mým dětem.

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.“

V Praze dne 25. března 2009

Milan Kramarovič

Anotace

Diplomová práce Vztah dětí školního věku k četbě a literatuře se v úvodní teoretické části zabývá důležitými vývojovými aspekty školního věku dětí, se zvláštním zřetelem na vývoj kognitivní a na možné vlivy na něj působící. V metodologické části autor představuje metody, techniky a průběh výzkumného šetření. Volba výzkumného vzorku, který tvoří 137 dětí z 5. a jednoho 4. ročníku, dále 19 rodičů dětí a celkem 18 učitelek a učitelů ZŠ, se řídí celkovým záměrem výzkumu. Součástí stanovených cílů jsou i hypotézy, jejichž platnost autor výzkumem ověřoval. Jádrem celé práce je její empirická část, která v sobě zahrnuje zprávu z výzkumu, jeho vyhodnocení, závěry a ověřování hypotéz. V diskusi autor uvádí možné využití zkušeností z výzkumu pro další práci.

Summary

The diploma work School-age children's relation to the reading and literature considers in its theoretical part important developmental aspects of the school age of children with a special regard to cognitive development and possible influences appealing to it. In the methodological part author introduces methods, techniques and process of his research. The choice of the research sample including 137 children from fifth classes and one fourth class, 19 parents and 18 teachers of the primary school follows the research aim. Hypotheses, which validity was proved by the author, are the part of established goals. The major part of the work is its empirical section containing research reports, research evaluation and interpretation and verifying of the hypotheses. In the discussion author mentions possible usage of the research experience for the further work.

Klíčová slova

Symbolické myšlení, předpojmové myšlení, zástupný symbolismus, názorné myšlení, logické operace, konzervační úlohy, egocentrismus, egocentrická řeč, senzomotorické jednání, verbální jednání, stádium konkrétních operací, saturace potřeb, vrstevnická skupina, poznávací egocentrismus, potřeba identifikace, ritualizace, formalismus, izosexualita skupin, období latence, psychosociální krize, abstraktní usuzování, stádium formálních operací, morální vývoj, morální usuzování, vědomí pravidel, užívání pravidel, heteronomie, autonomie, vývoj kognitivní, interakce, výchova a vzdělávání, formativní a informativní funkce literatury, komunikace, informační technologie, čtení knih, sebepoznávání, empatie, sociální zralost.

Úvod.....	7
1. Charakteristiky školního věku	8
1.1. Předškolní období	9
1.2. Mladší školní věk (7-11 let).....	10
1.3. Starší školní věk (11–12 let)	13
1.4. Morální vývoj	15
1.5. Stupně morálního usuzování.....	17
1.6. Kulturní a sociální dimenze učení	18
1.7. Shrnutí.....	19
2. Kognitivní funkce a rozvoj informačních dovedností	21
2.1. Formativní a informativní funkce literatury	22
3. Zaměření a metodologie výzkumu	25
3.1. Cíle výzkumu.....	25
3.2. Metodologie	27
3.3. Dotazník dětí- konstrukce, představení jeho částí	29
3.4. Dotazníky rodičů žáků ZŠ Švehlova	32
3.5. Elektronické dotazníky	34
3.6. Dotazník pro učitele.....	34
3.7. Rozhovory s učiteli	35
3.8. Shrnutí.....	36
4. Empirická část a její analýza	37
4.1. Dotazníkové šetření se žáky základních škol	37
4.2. Shrnutí, dílčí závěry	67
4.3. Dotazníkové šetření s rodiči žáků ZŠ Švehlova	69
4.4. Shrnutí, dílčí závěry	76
4.5. Empirické šetření s učiteli škol.....	76
4.6. Dotazníky učitelů	78
5. Závěry výzkumu	82
5.1. Ověřování hypotéz	85
5.2. Diskuse.....	87
Literatura.....	89
Seznam příloh	91

Úvod

Stanislav Vrána (Učebné Methody, 3. vyd., s. 73) píše: Čítanek ve škole nemáme, žáci čtou jen skutečné knihy.- Ano, zde je cesta i pro nás. Bez četby celých, „skutečných“ knih se nedá o nějakém kulturním prohloubení mluvit. Organisujme takovou četbu!

Tento kratičký odstavec učitele Bohumíra Koníčka z Úval je součástí stati, publikované ve dvojčísle 1946-47 sborníku Theorie i praxe s podtitulem Výchova a vyučování na školách II. stupně. Naznačuje, že problematika dětského čtenářství, která je v současnosti většinou jedním dechem zmiňována v souvislosti s negativním vlivem médií, není problematikou zdaleka novou. Nabízí se celá řada otázek, které by vydaly na samostatný výzkum, co je společné ve volání pedagogů a dalších odborníků doby před šesti desetiletími a v čím dál častějším upozorňování pedagogů, psychologů a dalších současných odborníků na vzrůstající nezájem dětí o literaturu, malou znalost rodného jazyka, chabé vyjadřovací schopnosti, nízkou schopnost získání informací z textu a další negativní jevy se vztahem k četbě a literatuře. Jedním z hlavních důvodů volby tématu mé práce je snaha o hlubší poznání některých oblastí vztahu dětí a literatury. Zobecňujících, často velmi negativních vyjádření k tomuto vztahu lze najít více než dost, je ale situace skutečně tak alarmující? Opravdu současný školák odložil knihu a usadil se pasivně u televize s přenosným počítačem na klíně a s mobilním telefonem v ruce, nebo jen živelně a bez rozmyslu využívá nových možností, které mu nabízí (a čím dál více spíš vnucuje) současný (námi dospělými vytvořený) svět, přičemž mu není cizí ani fantastický svět literatury?

Přesných a absolutně platných odpovědí na tyto a podobné otázky se zřejmě nelze dobrat- jde o značně širokou, do mnoha různých oblastí zasahující problematiku. Situace se navíc velice rychle mění- a nemyslím tím teď jen překotný rozvoj technologií, změna ve

čtenářství může nastat např. i ve třídě, kam někdo přinese zajímavou (třeba dobrodružnou) knihu, kterou si potom přečte většina jeho spolužáků. Ve své práci jsem se proto pokusil o malé zmapování situace v několika okruzích, které se týkají spíše formy vztahu dětí k četbě a literatuře. Šlo mi spíše o to, jestli vůbec a jak dlouho čtou, jestli čtou a povídají si s rodiči, navštěvují-li knihovnu a o další témata. Zjištěná data, která předkládám na následujících stránkách, nebyla získána na velkém vzorku ani pomocí standardizovaných dotazníků, přesto jsou zajímavá a často překvapivá.

1. Charakteristiky školního věku

Ještě v 19. století bývalo dítě často považováno za malého dospělého. Práce dětí byla samozřejmostí v továrnách průmyslové revoluce i na vesnicích zemědělských oblastí. V Evropě tato doba dávno minula, jinde na světě, v jiných kulturách, se s prací dětí a jejich prakticky plného zařazení do hospodářského, pracovního života setkáváme dodnes. Naše kultura kromě nejrozumnějších etických a morálních zábran vytvořila rovněž celou řadu mechanismů, bez jejichž osvojení člověk nemá prakticky šanci zapojit se do dospělé společnosti a do sdílení společných hodnot. Dnes už není ani jen teoreticky myslitelné, že by dítě bylo bráno jako malý dospělý. Dospělý život v dnešní západní společnosti vyžaduje poměrně dlouhou přípravu. Kromě odpovídající výchovy tato příprava nutně musí obsahovat vzdělávání. Jedním ze zdrojů výchovy a vzdělávání je bezesporu literatura, která patří i ke zdrojům dané kultury obecně.

Ve své práci jsem se zabýval výzkumem čtenářských návyků dětí z 5. a částečně i ze 4. ročníků ZŠ. V literatuře se lze setkat s různým dělením období školního věku, většina autorů se ale shoduje v oddělení období mladšího školního věku (v podstatě se rovnajícímu prvnímu stupni školy), od staršího školního věku (druhý stupeň školy

do konce školní docházky)¹. Autoři zabývající se pedagogikou nebo vývojovou psychologií se liší ve stanovení dolních a horních hranic jednotlivých období školní docházky, většinou se ale shodují v charakteristikách počátku vzdělávací dráhy dítěte, shodují se na důležitosti prvních let dítěte ve škole a na důležitosti přechodu z prvního na druhý stupeň².

Z dovedností a zkušeností nabytých v určitém vývojovém období vyrůstá vždy další období, znalosti, dovednosti a zkušenosti se dostávají do další fáze, do nových kvalit. Pro dobrou charakteristiku vývojového období zkoumaného vzorku je proto nezbytné povšimnout si charakteristik období předcházejícího (jako zdroje), ale i období bezprostředně následujícího (jako výsledků vývoje v předcházejících obdobích)³.

Uvedu nyní stručnou charakteristiku období předškolního věku, období mladšího školního věku, a také období staršího školního věku.

1.1. Předškolní období

V období, které je vymezeno přibližně 2.-7. rokem života, rozlišil Piaget období symbolického a předpojmového myšlení (od 2 let), které se vyznačuje tzv. zástupným symbolismem, kdy různé předměty v zastoupení symbolizují a představují jiné (krabice může být autíčkem), a období myšlení názorného (4-7 let), které nastává přibližně po čtvrtém roce života a vrcholí v období nástupu do školy⁴. Podle Piageta přetrvává neschopnost logických operací. Známými experimenty Piaget ukázal neschopnost v tzv. konzervačních úlohách, týkajících se zachování určitých vlastností (množství, objem, počet, velikost) při změně vnějšího vzhledu (přelití tekutiny do vyšší a užší

---

¹ Srov. Vágnerová, 2000, s. 148-149

² Srov. Říčan, 1990, s. 181-182

³ Srov. Piaget, Inhelderová, 2001

⁴ Gardner (Dimenze myšlení, s. 48-49) uvádí rovněž souvislosti s rozvojem inteligence

sklenice). Výrazně se také projevuje egocentrismus dítěte při posuzování a výkladu jevů podle zkušeností s vlastními činnostmi a možnostmi (potůček běží přes kameny). Egocentrická řeč v tomto období znamená mimo popisu vlastních činností i základ vnitřní řeči a počátek verbálního uvažování. Senzomotorické jednání předchozího období sleduje dění, aniž může překročit jeho rychlost⁵. Verbální jednání se stává pro dítě v tomto období nástrojem rychlosti a využívání a propojování různých zpráv a odkazů. Jazyk rovněž dovoluje, aby se myšlení zabývalo daleko širšími časoprostorovými oblastmi a osvobodilo se od bezprostřednosti, díky jazyku myšlení přechází k simultánním představám celku. Jazyk je také jedinečným faktorem v situaci, kdy si dítě nebo kterýkoli jedinec osvojuje logiku⁶.

1.2. Mladší školní věk (7-11 let)

Na období názorného myšlení podle J. Piageta navazuje stadium konkrétních operací, které se vyznačuje zejména významnou změnou v aplikaci logických struktur. Vnější změny přestávají být překážkou pro posouzení stavu věcí, významným znakem školní zralosti je schopnost konzervace (množství, objemu, počtu atd.), uchování a pochopení stálosti vlastností při změně vnějších znaků. Dalším posunem je také schopnost řazení objektů do kategorií a tříd. Konkrétní operace spolu s aplikací logických struktur znamenají rovněž možnost řazení objektů a jevů do kategorií podle nadřazenosti. Ve vyšších ročnících prvního stupně školní docházky je tedy většina žáků velmi střízlivými realisty, kteří striktně oddělují fantazii od reality. Dítě je v tomto období velmi věcné a v usuzování realistické, proto poměrně obtížně odděluje obecné hypotézy od konkrétních faktů. Dítě tohoto období uplatňuje logiku zejména tehdy, může-li

---

⁵ Srov. Piaget, Inhelderová, 2001

⁶ Srov. Sternberg, 2002, s. 474

uvažovat o konkrétních, názorných objektech. Provádění abstraktních myšlenkových operací se mu zatím nedaří.⁷ Marie Vágnerová stanovuje diferencované potřeby pro daná vývojová období. U dítěte středního školního věku si všímá významu vrstevníků pro saturaci potřeb dítěte. Potřeba citové jistoty a bezpečí by měla být uspokojována především v rodině, u dítěte tohoto období ji začíná naplňovat také vrstevnická skupina. Vrstevníci (spolužáci, kamarádi, sourozenci) poskytují podporu v různých životních situacích, často problémových, které dítě nemůže nebo nechce řešit s dospělými. V přítomnosti vrstevníků se dítě také často odváží řešit obtížnější úkoly, což se ale týká i situací porušování nejrůznějších norem a zákazů. Uspokojování potřeby učení, rozvoje určitých zkušeností a dovedností probíhá ve vrstevnické skupině především nápodobou, přičemž účinek takto nově nabytých sociálních zkušeností je okamžitý. Dítěti se navíc jeví různé činnosti vrstevníků a s vrstevníky prováděné aktuálně užitečnější, než čemu je učí škola a rodiče. Vrstevnická skupina si vytváří vlastní normy chování, v nichž bývá požadavek spravedlnosti a férovosti na předních místech⁸. Piaget upozorňoval v oblasti rozvoje poznávacích procesů rovněž na význam korekce poznávání, zejména poznávacího egocentrismu v interakci s vrstevníky. Typická je rovněž potřeba identifikace dítěte se skupinou vrstevníků stejného pohlaví, která úzce souvisí s dalším rozvojem mužské a ženské role a všech rozdílů z nich vyplývajících zejména na sociální úrovni⁹. Říčan charakterizuje období mladšího školního věku vnímáním povinností, zvykáním si na náročnější denní rytmus školáka, menšími emočními výkyvy, značným množstvím energie, komunikativností¹⁰. Snaha vše pochopit a prozkoumat je

---

⁷ Viz také Alena Plzáková: TEORIE KOGNITIVNÍHO VÝVOJE in: PSYCHOLOGICA 34-2005, s. 12.

⁸ Srov. Vágnerová, 2000, s. 159-169

⁹ Srov. Piaget, Inhelderová, 2001

¹⁰ Srov. Říčan, 1990, s. 162 a dále

často provázena fascinací z toho, jak věci fungují a jak se co dělá. V tomto období psychosexuálního klidu má dítě relativně dostatek prostoru pro vstup do širšího psychosociálního prostředí, pro vstup do školy. Typická bývá formální ritualizace s nebezpečím zvrhnutí v prázdný formalismus¹¹. Většinou úspěšná a bezproblémová bývá i adaptace na školní kolektiv a autoritu učitele, zejména v nižších ročnících. Pro úspěšný vývoj i v oblasti budování sebevědomí zejména ke konci tohoto období je důležitá izosexualita skupin¹².

Erikson v návaznosti na psychosexuální teorii S. Freuda stanovuje teorii osmi životních stádií: I. Kojenecký věk, II. Rané dětství, III. Věk hry, IV. Školní věk, V. Adolescence, VI. Mladá dospělost, VII. Dospělost, VIII. Stáří. Vývoj v těchto stádiích je závislý na souhře tří faktorů: na vývoji organismu, psychiky (Já) a příležitostí, resp. úkolů, jež před jedince nacházejícího se v daném věku postaví společnost¹³. Následující tabulka znázorňuje období školního věku s jeho jednotlivými charakteristikami podle Eriksona¹⁴.

	A	B	C	D	E	F	G	H
Věkové stadium	Stadium	Krise	Okruh vztahů	Základní ctnosti	Základní negace	Principy soc. řádu	Ritualizace	Ritualismy
Školní věk	Latence	Snaživost x méněcennost	Sousedství, škola	Schopnost	Netečnost	Technolog. řád	Formální (technická)	Formalismus

Tabulka 1.: Stadium školního věku podle Eriksona

(Zdroj: ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie náboženství*, s. 281)

Tabulka č. 1 názorně ukazuje úkoly a konflikty, které stojí před dítětem školního věku. Z pohledu psychosexuálního se nacházíme

¹¹ Srov. Říčan, 2002, s. 289

¹² Srov. Vágnerová, 2000, s. 194

¹³ Srov. Říčan, 2002, s. 281

¹⁴ Srov. Říčan, 2002, s. 289

v období latence (S. Freud), dítě je tedy z tohoto pohledu v období klidu, nic vážného se (zatím) neděje. Psychosociální krize nastává při kontaktu snaživosti, zájmu a touhy dělat snad všechno na světě s poznáním vlastní (prozatímní) nedostačivosti v mnoha oblastech, která ovšem postupně ztrácí na významu s rozvojem sebepoznání a zkušeností zároveň s vhodným způsobem seberealizace v oblastech, kde může být dítě úspěšné. V případě často prožívaných nezdarů však může vést až ke stažení se, netečnosti, která je podle Eriksona jádrovou patologií a základním nebezpečím negace v tomto období. Okruh významných vztahů najdeme jednoznačně především ve škole a také v „sousedství“, tedy tam, kam sahá „akční radius“ dítěte. Základní ctností je schopnost, schopnost naučit se, dozvědět se- školák je tedy konečně schopen zapojit se do „velkého světa“. Odpovídajícím principem sociálního řádu je jednoznačně technologický řád s již výše zmíněným nebezpečím prázdného formalismu. V oblasti ritualizace a ritualismů jednoznačně vítězí forma nad obsahem, a není divu- mnohé rituály jsou pro dítě čerstvě nabytou, prozatím neprozkoumanou zkušeností, jejíž platnost a funkčnost je třeba užíváním prověřit¹⁵.

1.3. Starší školní věk (11–12 let)

Na počátku tohoto období dítě začíná brát v úvahu více úhlů pohledu (a bude tomu tak i po celý zbytek jeho života), libuje si v hypotetických a právě mimo realitu založených úvahách. Dostává k dispozici mocnou zbraň- abstraktní logické usuzování. Zde je základ pozdějších nekonečných diskuzí s rodiči, vrstevníky s mnoha možnostmi řešení problémů (i morálních) a úžasu nad jejich

---

¹⁵ Srov. Říčan, 2002, s. 288-290

logičností, na počátku adolescence také bez ohledu na vztah k realitě a důsledky.

Podle Piageta se formální myšlení rozvíjí právě v tomto období. Myšlení adolescenta na počátku tohoto období se vyprošťuje z konkrétního a chápe skutečnost jako množinu možných transformací. Je to období velikých ideálů či počátku teorií a navíc i jednoduchých adaptací k realitě. Konkrétní operace předchozího období se dosud týkaly předmětů, jejich tříd, vztahů a vyčíslení, a týkaly se jen tvrzení nebo představ, které byly pokládány za pravdivé. Ve stadiu formálních operací jedinec začíná rozlišovat formu a obsah, což mu umožňuje správně uvažovat o výrocích, kterým nevěří, nebo ještě nevěří¹⁶.

---

¹⁶ Srov. Piaget, Inhelderová, 2001

1.4. Morální vývoj

Při tomto letmém pohledu na vývojové aspekty dětí školního věku nemůžeme opomenout pohled na morální vývoj. Stupně morálního usuzování a vědomí pravidel se nutně promítají do výběru žánrů a titulů literatury- dítě zřejmě brzy odloží nedočtenou knihu, v jejímž příběhu nechápe pohnutky rozhodování a jednání postav v situacích morálních dilemat.

Stupně vývoje morálního usuzování dětí se neoddělitelně váží na stupně vývoje kognitivního a na stupně vývoje logického usuzování, které jsou zmíněny výše a které ve svých výzkumech popsal J. Piaget. Méně známá je ale jeho velmi cenná práce Morální úsudek u dětí (1976, 1. vydání 1932), kterou zmiňuje Horst Heidbrink ve své Psychologii morálního vývoje (1996, české vydání 1997). Základem Piagetovy práce byly pozorování a pohovory s asi stovkou švýcarských dětí. Tématem pohovorů a pozorování byla hra v kuličky, resp. pohled dětí na pravidla této hry. Do výzkumu Piaget zahrnul děti především v předškolním a školním věku. V následující tabulce jsou uvedeny zjednodušené výsledky výzkumu J. Piageta¹⁷.

---

¹⁷ Srov. Heidbrink, 1997, s. 53

Tabulka 2: Užívání a vědomí pravidel podle Piageta

Věk (přibližně)	Užívání pravidel	Vědomí pravidel
0 3	Motorické stadium Vývoj myšlení: Na senzomotorické myšlení navazuje ve věku asi dvou let myšlení předoperační.	Motorická schémata Individuální rituály, motorická, individuální (herní) praxe.
5 7	Egocentrické stadium Vývoj myšlení: Zhruba se začátkem školního věku začíná stadium konkrétních operací.	Heteronomie Pravidla jsou svatá a nedoknutelná, převládá konzervatismus vědomí pravidel, která jsou dána vnější autoritou. Vědomí a chování se však v pozdějším období mohou rozcházet.
9 11	Začínající spolupráce Vývoj myšlení: Uplatnění logiky při uvažování o konkrétních objektech, striktní oddělení fantazie od reality.	
13	Kodifikování pravidel Vývoj myšlení: Formální logické myšlení, formální operace.	Autonomie Autonomní chápání pravidel, která už nejsou dána vnější autoritou. Pravidla jsou výsledkem svobodného rozhodnutí a na vzájemné dohodě. Pravidla nejsou neměnná a jejich původ je nazírán realisticky.

(Zdroj: HEIDBRINK, Horst. *Psychologie morálního vývoje*, s. 60)

Jak již bylo řečeno, J. Piaget prováděl své výzkumy s dětmi na základě činnosti pro ně nejbližší- na základě hry, konkrétně hry v kuličky. Bylo by velice zajímavé zopakovat dnes výzkum s podobným vzorkem dětí a na základě podobné aktivity. Jsem přesvědčen o tom, že i když hra v kuličky není dnes mezi dětmi mezi dětmi obvyklá, bylo by možné použít v podstatě jakoukoli hru prováděnou ve skupině dětí- taková hra totiž vždy vyžaduje užívání a vědomí pravidel. Piagetův výzkum je ve svých zjištěních unikátní.

1.5. Stupně morálního usuzování

Jean Piaget ve své práci načrtl vztah dětí předškolního a školního věku k pravidlům, další, poněkud problematičtější faktor morálního vývoje, je morální usuzování, resp. stupně posuzování a rozhodování v morálních dilematech. Výzkumy totiž naznačují, že vývoj morálního usuzování se zdaleka nekryje s věkem- určitých stupňů posuzování morálních dilemat někteří lidé z nejrozumnějších důvodů zřejmě nedosáhnou.

Lawrence Kohlberg (1927-1987) se zabýval důvody, které lidé uvádějí, jestliže posuzují něco jako spravedlivé, resp. nespravedlivé. Na základě výzkumů provedených v roce 1958 stanovil stupně morálního vývoje dětí. Výzkum, který byl naplánován a realizován longitudinálně, prováděl s dvaasedmdesáti chicagskými chlapci ve věku 10, 13 a 16 let. Uvedu nyní v tabulce ve zkrácené podobě Kohlbergovo stanovení stupňů morálního vývoje¹⁸:

Tabulka 3: Stupně morálního vývoje

Základ morálního úsudku	Vývojové stupně
I. Morální hodnocení je založeno na vnějších událostech, obavě před špatným jednáním. Nezakládá se na osobách a normách	Stupeň 1: Orientace na trest a poslušnost
	Stupeň 2: Instrumentálně-relativistická orientace, účelové uspokojování vlastních potřeb a někdy potřeb druhých.
II. Morální hodnocení se zakládá na přejímání dobrých a správných rolí, dodržování konvencí, naplňování očekávání.	Stupeň 3: Orientace na souhlas určité osoby (authority), model „správné dívky“, „správného chlapce“
	Stupeň 4: Orientace na právo a pořádek, na autoritu.
III. Základem morálního hodnocení jsou principy a hodnoty, které jsou platné a použitelné nezávisle na autoritě skupin či osob.	Stupeň 5: Orientace na zákonné chování a sociální úmluvu ve spojení s utilitaristickými rysy.
	Stupeň 6: Orientace na všeobecně platné etické principy.

(Zdroj: HEIDBRINK, Horst. *Psychologie morálního vývoje*, s. 72-73)

¹⁸ Srov. Heidbrink, 1997.

Přejdeme nyní k některým výsledkům Kohlbergova longitudinálního výzkumu. Pro naši oblast mladšího školního věku jsou nejzajímavější první dvě věkové skupiny Kohlbergova vzorku. Výsledek nyní uvedu ve zkrácené tabulce, v jejímž levém sloupci se nachází stupně morálního usuzování (viz. výše), horní řádek uvádí věk respondentů, ve sloupcích je uvedeno procentuální zastoupení na jednotlivých stupních morálního vývoje.

Tabulka 4: Rozdělení stupňů morálního vývoje

Stupeň morálního usuzování	Věk	
	10-13	13-14
Stupeň 1/2	47,6%	8,1%
Stupeň 2	33,3%	16,2%
Stupeň 2/3	14,3%	56,8%
Stupeň 3	4,8%	16,2%
Stupeň 3/4	0,0%	2,7%
Stupeň 4	0,0%	0,0%
Stupeň 4/5	0,0%	0,0%
N	21	37

Komentář k tabulce:

Z uvedených výsledků Kohlbergova výzkumu vyplývá, že většina respondentů ze skupiny 10-13 let se nachází na mezistupni 1/2 (47,6%), většina 13-14 letých pak na mezistupni 2/3 (56,8%), přičemž žádný

respondent z obou skupin nedosáhl výše než na mezistupeň 3/4 (2,7% ze skupiny 13-14 letých).

(Zdroj: HEIDBRINK, Horst. *Psychologie morálního vývoje*, s. 89)

1.6. Kulturní a sociální dimenze učení

Dalším vzhledem do problematiky kognitivního vývoje je práce L.S. Vygotského (1896-1934). Tento ruský psycholog zdůrazňoval důležitost kultury při učení a interakce mezi jedinci. Lidé jsou kulturními a sociálními aktéry, hrají roli v „sociálních dramatech“. Vygotskij stanovil pojem potencionální zóny vývoje. K základním

principům jeho práce patří zejména zóna nejbližšího vývoje jako vzdálenost mezi úrovní schopnosti řešit problémy samostatně a mezi úrovní schopnosti řešit problémy s pomocí někoho jiného, také proto má tato zóna nezbytnou dimenzi sociální. Výchova a vzdělávání vždy probíhá v interakci s rodiči, učiteli a s vrstevníky. Vygotskij zdůrazňoval vztah mezi vývojem a učením- dítě může (a pro úspěch procesu učení vlastně i musí) mít do jisté míry svůj vývoj pod kontrolou. Učení není totožné s vývojem, tyto procesy neprobíhají současně¹⁹.

1.7. Shrnutí

Ve výzkumu charakteristik dětského čtenářství jsem obrátil pozornost na skupinu dětí ve věku 10-13 let, jádrem vzorku pak byla skupina 11 a 12 letých. Podle výše uvedených charakteristik se respondenti nacházejí na vývojovém pomezí stadia konkrétních operací a stadia formálních operací, užívají logické struktury zejména tehdy, uvažují-li o konkrétních, názorných objektech, u některých se znatelným přechodem k následujícímu stadiu formálních operací a abstrakci. Pro respondenty je charakteristická aktivita v rámci izosexuálních vrstevnických skupin s vlastními vnitřními normami chování a jednání, kde (kromě rodiny) dítě začíná ve stále větší míře uspokojovat svou potřebu citové jistoty a bezpečí. Potřeba učení, rozvoje určitých zkušeností a dovedností začíná být, kromě školy a rodiny, naplňována rovněž v těchto vrstevnických skupinách, kde se pomalu začínají vytvářet vlastní identita a sebevědomí. Respondenti jsou velmi střízlivými realisty, kteří striktně oddělují fantazii od reality, s převažující věcností v jednání. V období mladšího školního věku děti vnímají a většinou iniciativně plní školní povinnosti, zvykly si na náročnější denní rytmus školáka, projevují se u nich menší

---

¹⁹ Srov. Bertrand, 1998.

emoční výkyvy, oplývají značným množstvím energie, jsou komunikativní. Děti ze vzorku byly v období psychosexuálního klidu, ve stadiu snaživosti a chuti k zapojení se do nejrůznějších aktivit kolem nich, s nebezpečím stažení se, netečnosti v případě častých neúspěchů.

Z pohledu užívání pravidel jsou žáci v poslední fázi mladšího školního věku někde na pomezí stadií spolupráce a kodifikování pravidel, z pohledu vědomí pravidel opět na pomezí heteronomie a autonomie. Morální úsudek je u nich založen na vnějších událostech a obavě před špatným jednáním, s účelovým uspokojováním vlastních potřeb a někdy i potřeb druhých. Nejstarší žáci ze vzorku pravděpodobně dosahují vyšší úrovně přejímání správných rolí, dodržování konvencí, s orientací na autoritu. Pro efektivní vzdělávání a výchovu, stejně jako při výzkumu mezi žáky tohoto věku je nezbytné mít na zřeteli kulturní a sociální dimenzi výchovy a vzdělávání.

2. Kognitivní funkce a rozvoj informačních dovedností

Sledované období středního školního věku dětí je po mnoha stránkách nesmírně zajímavé. V úvodní části práce, kde je školnímu věku dětí věnována nejpodstatnější část, jsem se pokusil načrtnout obraz školáka těsně před přechodem na 2. stupeň základní školy. Během prvního stupně, a zejména na počátku školní docházky, na něj čeká mnoho úkolů- měl by si zvyknout na pravidelnou školní práci, na autoritu učitele a ostatních pedagogů, na výraznou změnu v životním režimu, v neposlední řadě i na pro něj zcela novou a důležitou roli školáka. Důležitý je také příchod do kolektivu vrstevníků a jeho úspěšné zvládnutí. Naprostá většina dětí se na svůj novou roli těší a přijímá ji s dychtivým očekáváním²⁰. Z vývojového pohledu úspěšnému zvládnutí napomáhá i již zmíněná přirozená iniciativa, touha zapojit se do všech možných činností, množství energie, které je mladší školák schopen a ochoten jim věnovat. Jak je výše zmíněno, dítě v období nástupu školní docházky překonalo etapu názorného myšlení vázaného na okamžitý stav věcí, pro školní zralost je významná schopnost konzervace, uchování, která je klíčovou schopností pro školní výuku vůbec. Před přechodem na 2. stupeň základní školy se dítě přestává soustředit na samotnou techniku čtení (už nemusí- zvládlo jej), jeho kognitivní potenciál je uvolněn pro vnímání děje, pro prožívání čtených příběhů, obecně vlastně pro četbu v pravém slova smyslu. Čtení začíná být nástrojem poznávání, způsobem zábavy, poučení. V těchto souvislostech také vystupuje do popředí otázka informačních dovedností, kterou jsem zahrnul do výzkumu z pohledu žánrů a titulů literatury a tištěných periodik, a která po obsahové stránce stojí určitě za podrobnější výzkum. Pro téma četby je rovněž důležité oddělování fantazie od reality dítěte na 1. stupni základní školy ve smyslu výběru žánrů a titulů.

---

²⁰ Srov. Vágnerová, 1998, s. 23

2.1. Formativní a informativní funkce literatury

Obrátme nyní pozornost ke dvěma neoddělitelně spojeným funkcím literatury, totiž k funkci informativní a formativní. Vedle knihy jako informativního zdroje vystupují již po několik desetiletí do popředí také další média- televize, rozhlas, v poslední době stále ve větší míře internet, v jehož počátcích řada lidí prorokovala brzký zánik tištěných médií (časopisů, novin a také knih). Nestalo se tak ani po více než desetiletí fungování internetové sítě, ani po vzniku celé řady informačních a zpravodajských serverů, nestalo se tak ani po vzniku celé řady elektronických knihoven a databází. Rychlost komunikace a dostupnost informací jsou nespornými výhodami počítačových technologií, zároveň ale mohou být i nevýhodami. Zběsilá rychlost komunikace může vést ke značné zkratkovitosti, k posunům ve struktuře jazyka a k výslednému překroucení a někdy až vyprázdnění obsahu předávaných informací. Vznikajícím jazykovým novotvarům často rozumí jen úzká skupina jejich uživatelů. Dostupnost informací ztrácí na lesku také při vědomí faktu, že většina toho, co je k dispozici na síti jsou mnohokrát opakované nebo bezcenné informace nebo informace zkratkovité a vytržené z kontextu. Nové informační technologie jistě přinášejí řadu nesporných výhod, možné řešení je snad ve zvolení vždy nejvýhodnější formy pro daný obsah. Podobný princip je snad třeba uplatnit i při posuzování formativní funkce těchto nových médií. Funkce knihy jako informačního média je staletími dostatečně ověřená. Kniha může být jednotně tematicky zaměřená (cestopisy, dějiny) a podávat tak informace v ucelené formě, kniha poskytuje prostor pro vlastní fantazii, hledání souvislostí a vlastní interpretaci. Čtení knih je tedy jednoznačně aktivní kognitivní činností. Oproti vizuálním, pasivně přijímaným médiím kniha vede člověka k nutnosti skutečného vnímání čteného obsahu. Jestliže v období středního školního věku je již dítě schopno vnímat

abstrakci, není pak sledování dějové linie procvičováním těchto nově nabytých kognitivních mechanismů? Vnímaný obsah a jeho interpretace patří také do oblasti formativního působení. Zde kromě obohacení kulturního a citového vystupuje do popředí rovněž funkce čtení jako nástroje sebepoznávání. Kniha může být zdrojem informací o mně samém, o mém prožívání, pocitech, možnostech a hranicích fantazie. Je má představivost dostatečně pružná, abych si dokázal představit třeba velmi vzdálený (ať už časově nebo prostorově) děj? V případě prožívání jde např. také o rolový prožitek (Já v roli hrdiny románu) a o prožitek posouzení (Chtěl bych být v roli...? Chtěl bych se ocitnout uprostřed právě čteného děje?). Prvek sebepoznání najdeme třeba i ve schopnosti trpělivosti- dokáži překlenout někdy mnohastránkové, dějově nepříliš bohaté části knihy, abych se dostal k jádru příběhu? V neposlední řadě je třeba zmínit také aspekt empatie, tedy vcítění se, pochopení jednání některých postav. Dokáži tolerovat a třeba i pochopit chování některých postav, i kdyby mi bylo proti mysli? V případě dětí je důležitá v jistém smyslu i socializační funkce literatury- kniha je významným zdrojem informací o dané kultuře, společnosti, o jejích zvyklostech, pravidlech a obyčejích. Četba je tedy důležitým prvkem při vytváření sociální zdatnosti a zralosti. V poslední době také je často zmiňována a z různých stran zkoumána otázka získávání informací z textu a zacházení s informacemi obecně. Výzkumy PISA (Programme for International Student Assessment), které od první poloviny devadesátých let realizuje v pravidelných tříletých intervalech Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD), v roce 2006 opětovně ukázaly podprůměrnou úroveň čtenářské gramotnosti českých patnáctiletých žáků a studentů. Podobně jako v roce 2003 české děti ukázaly nadprůměrné znalosti přírodovědných poznatků a teorií, problematické je u nich vytváření hypotéz, využívání různých výzkumných metod a postupů, a co je pro nás zajímavé- získávání a

interpretace dat, formulace a dokazování závěrů. (zdroj: MŠMT, 4. prosince 2007, <http://www.uiv.cz/clanek/340/872>). Získávání a interpretace informací z textu je oblast, která je součástí tématu čtenářství a práce s textem vůbec. Podprůměrné výsledky českých žáků ukazují na malou zběhlost při práci s textem, slabou dovednost získání a interpretace toho důležitého. V roce 2008 jsem pod vedením PhDr Hany Krykorkové, CSc. v rámci specifického výzkumu FF UK „Učí se subjekt na prahu 21. století“ navrhl hru, která byla určena žákům základních škol. V této hře, kromě schopnosti kooperace ve skupině, šlo zejména o určení neznámého jevu, neznámé osoby atd. pomocí vhodně zvolené série otázek a také o vytvoření „slovníkového hesla“- výtahu toho nejdůležitějšího. Hra byla realizována s několika ročníky 2. stupně ZŠ Jahodová, Praha 10 s výsledkem, který v podstatě potvrzuje výše uvedená fakta z výzkumu PISA. Instruktažní text se záznamovými listy, který byl součástí sborníku z výzkumu pod vedením PhDr Hany Krykorkové, CSc., uvádím spolu se stručným popisem výsledků proběhlých aktivit v příloze č. 1.

3. Zaměření a metodologie výzkumu

3.1. Cíle výzkumu

Jedním z hlavních důvodů uskutečnění výzkumu byla nedůvěra v obecná negativní vyjádření, týkající se čtenářství a obliby knih současných dětí. K této nedůvěře, kromě návštěv funkčních a co do titulů velmi dobře vybavených knihoven, kromě pohledu do regálů knihkupectví, kde lze najít obrovskou škálu žánrů dětské literatury mnohdy v překrásném provedení, přispěly i výsledky předvýzkumu, který jsem ve spolupráci s kolegou Karlem Švandou uskutečnil v roce 2006 (viz příloha č. 2).

Cílem této práce bylo především zmapovat strukturu vztahu dětí k četbě a literatuře. Dalším z cílů bylo pokusit se objasnit, co a v jaké míře tento vztah ovlivňuje. Hlavní výzkumné otázky se tedy týkaly toho, jestli je četba knih dnes pro děti činností běžnou, nebo spíše okrajovou a kolik jim četba průměrně zabírá času, jestli je obvyklé vlastnictví a nákup knih u současných dětí, do jaké míry jsou děti samostatné při výběru literatury a kdo se účastní výběru knih v rodinách, navštěvují-li děti veřejné knihovny, jaké časopisy děti čtou a sledují-li denní tisk, jaké jsou jejich oblíbené literární (a jiné) postavy, jaké literární žánry upřednostňují, je-li dnes obvyklá společná četba a prohlížení knih v rodinách, a také obecně povídání a vyprávění příběhů v rodinách. Protože zcela zásadní vliv na počátky čtenářství dítěte má rodina, doplnil jsem hlavní část výzkumu i o šetření s rodiči. Cíle tohoto šetření jsou shodné s cíli výzkumu v případě dětí. Protože dalším nezastupitelným spolupřítelem při rozvoji čtenářství dítěte je škola, věnoval jsem poslední doplňující část práce dotazování učitelů s cílem zjistit jejich názory na stav dětského čtenářství a vliv na jejich školní práci. Výzkum jsem u všech složek koncipoval jako kombinaci kvantitativního a kvalitativního, s převažující složkou kvantitativní. Mým záměrem

bylo uskutečnit výzkum mapující, zjišťující současnou strukturu problematiky dětského čtenářství.

Protože zmapování je příliš širokým a obecným pojmem, stanovil jsem si několik pracovních hypotéz, které vycházejí zejména z obecně rozšířených mínění, a jejichž platnost jsem se pokusil u všech složek (děti, rodiče, učitelé) výzkumem ověřit:

Hypotéza 1:

U současných dětí je četba často činností stojící na okraji jejich zájmu.

- V záplavě medií, počítačových her a informačních technologií se může zdát, že se klasická knížka ztrácí. Nacházejí současné děti cestu ke čtení knih?

Hypotéza 2:

Děti věnují četbě a výběru knih minimum času a úsilí.

- Je jen málo dětí, které jsou ochotné věnovat čtení a výběru knih potřebný čas a úsilí.

Hypotéza 3:

Při výběru četby jsou děti často odkázány na své rodiče.

- Medializace kultury vede u některých žánrů ke zmenšení jejich významu- co není vidět nebo o čem není slyšet, to jakoby nebylo, což se projevuje i ve výběru knih pro děti jejich rodiči.

Hypotéza 4:

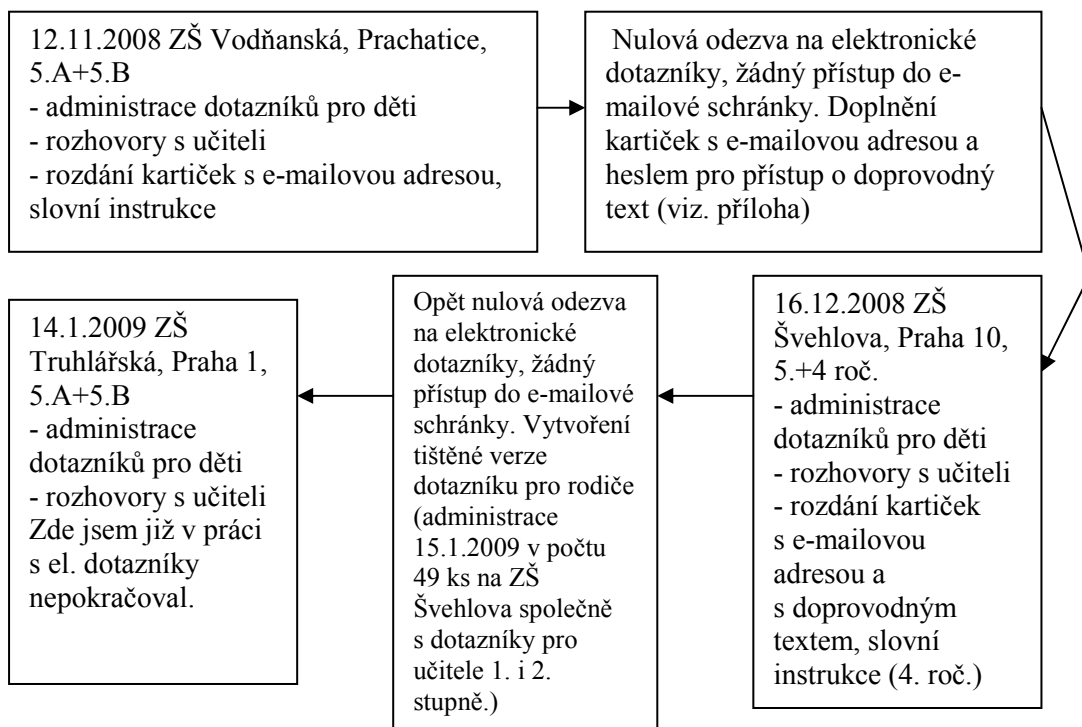
Některé tradiční žánry dětské literatury (zejména pohádky) s klasickými hrdiny dnes děti nezajímají.

- Vlivem množství moderních (akčních) příběhů ztrácí pohádky na atraktivitě.

3.2. Metodologie

Pro výzkum jsem zvolil metodu dotazníkového šetření (v případě dětí prostřednictvím tištěných i elektronických dotazníků), plánované strukturované a nestrukturované rozhovory se nepodařilo uskutečnit.. Řada dotazů ze strany dětí, které se týkaly dotazníku, však v jistém smyslu tyto rozhovory dokázala nahradit. Jako doplnění této části výzkumu jsem se proto snažil oslovit rodiče dětí nejprve elektronickými dotazníky, které jsem doplnil k elektronickým dotazníkům dětí jako další přílohu. Po více než měsíčním čekání po uskutečnění první administrace na ZŠ Vodňanská, Prachatice, po kterém se nedostavila žádná odezva, jsem se rozhodl pro doplnění výzkumu dotazníky tištěnými (jak bude uvedeno dále). Výzkum v případě učitelů jsem realizoval prostřednictvím rozhovorů (na všech navštívených školách) a prostřednictvím dotazníkového šetření (s učiteli ZŠ Švehlova, Praha 10).

Výsledný harmonogram výzkumného šetření

Při navrhování okruhů všech typů dotazníků jsem vycházel ze stanovených cílů výzkumu, při konstrukci a formulaci jednotlivých položek dotazníků jsem bral v úvahu zkušenosti z předvýzkumu, který jsem (ve spolupráci s kolegou Karlem Švandou) realizoval na jaře roku 2006 s žáky 3.-5. ročníků ZŠ Jahodová v Praze. Předvýzkum byl zaměřen na informační dovednosti žáků, byl rozdělen do tří částí, z nichž jedna se zabývala vztahem dětí k četbě a literatuře. Zkrácenou verzi práce uvádím v samostatné příloze č. 2.

Dílní výsledky první části předvýzkumu mě přivedly na myšlenku realizace výzkumu s reprezentativnějším vzorkem, propracovanějším dotazníkem a s prvkem komparace dat získaných na třech základních školách, z nichž jedna by byla mimopražská, zbývající dvě pak by měly být školy pražské, jedna z nich pak by měla být škola přímo v centru města a druhá v některé z okrajových částí města. Výzkum jsem skutečně realizoval v listopadu a prosinci 2008 a v lednu 2009, jeho výsledky tvoří jádro této práce. Administraci dotazníků jsem prováděl osobně ve třídách vždy za přítomnosti vyučující paní učitelky. Jsem si vědom toho, že přítomnost autority ve třídě mohla ovlivnit přístup žáků k vyplňování dotazníků a snad i na jejich odpovědi. Pokud by se podařilo získat vždy třídu pro práci bez vyučující paní učitelky, realizoval bych zřejmě i rozhovory s nimi. Tento postup však nedovolují zákony a předpisy- učitel jako osoba odpovědná musí v rámci svých povinností být v době vyučovacích hodin s žáky. Do škol mi byl ve všech případech umožněn přístup naprosto bezproblémově, vždy po domluvě s vedením škol. Ve všech případech učitelé vytvořili vhodné podmínky pro zadávání dotazníků dětem- vymezení času v hodinách (v několika případech jsem (ač ohlášen) přišel do jejich hodiny v průběhu rozdělané práce s žáky), pomoc při zadávání a vysvětlování v případě nejasností. Vyplnění dotazníků trvalo dětem většinou do 20 minut, v průběhu kterých jsem hovořil s vyučujícími a realizoval tak nestrukturované rozhovory s

nimi. Pro rodiče a jejich děti jsem vytvořil e-mailovou schránku, kde byl v jedné ze složek uložen elektronický dotazník k vyplnění. V počátcích výzkumu (ZŠ Vodňanská, Prachatice, částečně i ZŠ Švehlova, Praha) jsem po vyplnění dotazníků dětmi rozdával kartičku- v prachatické škole s e-mailovou adresou a s heslem a v případě ZŠ Švehlova i s podrobnými instrukcemi týkajícími se elektronických dotazníků pro rodiče. Z důvodu nulové odezvy jsem od tohoto šetření upustil a rozhodl se pro administraci tištěných dotazníků pro rodiče, které byly prostřednictvím učitelů rozdány dětem čtvrtého a pátého ročníku ZŠ Švehlova v počtu 49 ks, z nichž se mi vyplněných vrátilo 19. I tento menší počet je ale cenný pro komparaci s vyplněnými dotazníky dětí těchto rodičů. E-mailová schránka je stále aktivní a připravená pro eventuální vstup rodičů a dětí.

3.3. Dotazník dětí- konstrukce, představení jeho částí

Úvod dotazníku pro žáky představuje sběr obvyklých dat pro pozdější třídění a identifikaci jednotlivých respondentů. Vyplněné dotazníky jsem čísloval dodatečně, zachoval jsem i rozdělení podle jednotlivých škol. Celý dotazník, tak jak byl administrován dětem, je uveden v příloze č. 3.

Záhlaví dotazníku zjišťovalo pohlaví respondenta, rok narození a navštěvovaný ročník ZŠ. Odstavec na úvod jsem se snažil koncipovat jednoduše (vzhledem k času, který mi byl poskytnut pro práci přímo ve třídách), s jistým malým prvkem motivačním.

V dalších celkem šestnácti otázkách jsem se snažil zachytit následující okruhy.

Tab. 5: Okruhy dotazníku

Okruhy témat dotazníku	Otázky
a) Vlastnictví a počet knih	1 (Máš nějaké úplně vlastní knížky?), 2 (Pokud ano, kolik jich je?)
b) Okruhy žánrů knih dětmi dříve přečtených a aktuálně nebo v nedávné minulosti přečtené literatury.	3 (Jak se jmenovala Tvá první knížka?), 10 (Jak se jmenují knihy, které jsi v poslední době četl/četla? (3 podle Tebe nejdůležitější tituly)
c) Vliv rodičů, prarodičů, sourozenců a dalších na výběr knih	4 (Jak se k Tobě dostala?), 5 (To, co chceš číst, si vybíráš sám/sama, nebo Ti knížky a časopisy kupují rodiče, prarodiče a sourozenci?), 7 (Do knihovny si chodíš půjčovat knížky sám/sama, nebo s rodiči, se školou, kamarády...?)
d) Vztah dětí k časopisům a dalším periodikům, jejich sledování, výběr informací	6 (Jaké časopisy čteš?), 8 (Co Tě v poslední době zaujalo v denním tisku?), 9 (Ve kterých novinách nebo v jakém časopise to bylo?)
e) Okruh oblíbenosti postav literárních i jiných a okruh oblíbenosti literárních žánrů	11 (Jaká je Tvá oblíbená pohádková (nebo jiná) postava?), 12 (Jaké knížky rád čteš nebo bys rád četl/četla? (Vyber z následujících možností): Pohádky, Dobrodružné- historické, Dobrodružné- ze současnosti, Válečné- akční, Cestopisné, Naučné- vědecké S hlavním hrdinou: pohádkovým, akčním, dětským, legračním
f) Dobu společně strávenou s rodiči, prarodiči a sourozenci vyprávěním, čtením a prohlížením knížek	13 (Stává se někdy, že by si s Tebou rodiče četli nebo prohlíželi knížky?), 14 (Vypráví Ti rodiče nebo prarodiče nějaké pohádky nebo příběhy? Jaké to jsou?), 16 (Kolik času (přibližně) strávíš povídáním s rodiči, prarodiči nebo sourozenci?)
g) Dobu strávenou samostatnou četbou	15 (Kolik času (přibližně) strávíš denně nad knížkou (kromě učebnic?)
h) Míra preference četby před jinými činnostmi	17 (Máš rád/ráda knížky a četbu, nebo dáváš přednost sledování filmů, televize a internetu?)

Komentář k tabulce č. 5:

Otázka č. 1 (Máš nějaké úplně vlastní knížky?) a otázka č. 2 (Pokud ano, kolik jich je? (Stačí přibližně) jsou otázky obecně mapující vlastnictví knih vůbec a jejich počet.

Otázka č. 3 (Jak se jmenovala Tvá první knížka) se obrací k čtenářské minulosti respondentů. Cílem bylo zjistit rozsah žánrů a titulů knih, se kterými se děti setkávají jako s prvními ve svém čtenářském životě. Dalším záměrem byla i komparace s odpověďmi na otázku č. 10 (Jak se jmenují knihy, které jsi v poslední době četl/četla? (3 podle Tebe nejdůležitější tituly), tedy je-li znatelný posun ve výběru žánrů a titulů.

Otázka č. 4 (Jak se k Tobě dostala?) společně s otázkou č. 5 (To, co chceš číst, si vybíráš sám/sama, nebo Ti knížky a časopisy kupují rodiče, prarodiče a sourozenci?) a 7 (Do knihovny si chodíš půjčovat knížky sám/sama, nebo s rodiči, se školou, kamarády...?) se kromě zjišťování toho, kdo se v rodinách většinou podílí na rozvoji četby dětí v jejím počátku vážou k otázce č. 13 (Stává se někdy, že by si s Tebou rodiče četli nebo prohlíželi knížky?), ve smyslu času, kdy se rodiče zabývají společně s dětmi literaturou.

V okruhu d) v otázkách č. 6 (Jaké časopisy čteš?), 8 (Co Tě v poslední době zaujalo v denním tisku?) a 9 (Ve kterých novinách nebo v jakém časopise to bylo?) jsem se snažil zmapovat vztah dětí jednak k periodikům, které jsou určeny jim, a také k novinám a časopisům obecně ve smyslu sledování tištěných zpráv.

Jsem si vědom jistého podsouvání žánrů a typů postav v otázkách okruhu e). K přímému vypsání několika žánrů literatury a typů postav mě vedla dobrá zkušenost s kladením a vyhodnocováním obdobných otázek v předvýzkumu (děti bez problémů pochopily, vyhodnocení je rychlé, odpovědi bez komentářů a dostatečně vypovídající), a také výsledek zamyšlení se nad pravděpodobností schopnosti rychlé formulace žánrů u dětí.

Otázky okruhu f) jsou náhledem společně stráveného času dětí a jejich rodičů a prarodičů. Domnívám se, že tento okruh má zde své nezastupitelné místo- rodiče a často i prarodiče jsou na prvním místě

při seznamování dětí s literaturou ve formě vyprávění a předčítání pohádek.

Otázka 15 (Kolik času (přibližně) strávíš denně nad knížkou (kromě učebnic?)) zjišťuje přibližný čas, který děti denně věnují literatuře. Ukázalo se, stejně jako v předvýzkumu, že některé děti tohoto věku nemají ještě příliš přesnou představu o čase. Některé odpovědi jsem proto nezařadil do vyhodnocení.

Poslední otázka č. 17 (Máš rád/ráda knížky a četbu, nebo dáváš přednost sledování filmů, televize a internetu?) je náhledem preference a vztahu k médiím a literatuře.

3.4. Dotazníky rodičů žáků ZŠ Švehlova

V případě dotazníků pro rodiče, jejichž tištěnou verzi jsem vytvořil dodatečně po naprostém neúspěchu s dotazníky elektronickými, jsem vycházel z dotazníků pro žáky. Stejně jako u dotazníků dětí, záhlaví zjišťovalo pohlaví respondenta, rok narození a navštěvovaný ročník ZŠ. Vypustil jsem úvodní odstavec- rodiče byli informováni prostřednictvím k dotazníku přiloženého textu a také prostřednictvím textu, který byl uložen v e-mailové adrese.

V dalších otázkách jsem se snažil v návaznosti na dotazníky dětí zachytit následující okruhy.

Tab. 6: Okruhy témat dotazníku rodičů

Okruhy témat dotazníku	Otázky
a) Vlastnictví a počet knih	1 (Má Vaše dcera/syn vlastní knížky?), 2 (Pokud ano, kolik jich je?)
b) Okruhy žánrů knih dětmi dříve přečtených a aktuálně nebo v nedávné minulosti přečtené literatury.	3 (Jak se jmenovala první knížka Vaší dcery/syna?), 7 (Jak se jmenují knihy, které v poslední době Vaše dcera/syn četla/četl? (3 podle Vás nejdůležitější tituly)
c) Vliv rodičů, prarodičů, sourozenců a dalších na výběr knih	4 (To, co chce Vaše dcera/syn číst, si vybírá sama/sám, nebo knížky a časopisy kupujete Vy, příp. prarodiče nebo sourozenci?), 6 (Do knihovny si Vaše dcera/syn chodí půjčovat knížky sama/sám, nebo s rodiči, se školou, s kamarády?)
d) Vztah dětí k časopisům a dalším periodikům, jejich sledování, výběr informací	5 (Jaké časopisy Vaše dcera /syn čte?)
e) Okruh oblíbenosti postav literárních i jiných a okruh oblíbenosti literárních žánrů	8 (Jaká je oblíbená pohádková (nebo jiná) postava Vaší dcery/syna?), 9 (Jaké knížky Vaše dcera/syn rád čte nebo by rád četla/četl? (Vyberte prosím z následujících možností, označte x): Pohádky, Dobrodružné- historické, Dobrodružné- ze současnosti, Válečné- akční, Cestopisné, Naučné- vědecké S hlavním hrdinou: pohádkovým, akčním, dětským, legračním
f) Dobu společně strávenou s rodiči, prarodiči a sourozenci vyprávěním, čtením a prohlížením knížek	10 (Prohlížíte si nebo čtete knížky společně s Vaší dcerou/synem?), 11 (Vyprávíte Vaší dceři/synovi pohádky nebo příběhy? Jaké to jsou?), 13 (Kolik času (přibližně) strávíte povídáním si s Vaší dcerou/synem?)
g) Dobu strávenou samostatnou četbou	12 (Kolik času (přibližně) stráví Vaše dcera/syn denně nad knížkou (kromě učebnic?)
h) Míra preference četby před jinými činnostmi	14 (Má Vaše dcera/syn ráda/rád knížky a četbu, nebo dává přednost sledování filmů, televize a internetu?)

Kromě záhlaví dotazník obsahoval dalších celkem 14 otázek, oproti dotazníku dětí jsem nezařadil otázku, týkající se první knížky (Jak se k Tobě (první knížka) dostala?), dále dvě otázky z okruhu vztahu dětí k časopisům a ostatním periodikům (Co Tě v poslední době zaujalo

v denním tisku?, Ve kterých novinách nebo v jakém časopise to bylo?). Plné znění dotazníku tvoří přílohu č. 4.

3.5. Elektronické dotazníky

Jak jsem již zmínil, elektronické dotazníky nevyvolaly žádnou odezvu ze strany rodičů ani ze strany jejich dětí. Z možných příčin se nabízí domněnka, že zřejmě zdaleka ne všechny domácnosti jsou vybaveny počítačem s připojením na internet. Řada rodičů také nemůže využívat počítač v zaměstnání k soukromým účelům. Dalším důvodem může být preference tištěných dokumentů před elektronickými. V neposlední řadě mohl být nezájem způsoben nedostatkem zájmu o cokoli, co bezprostředně nesouvisí s docházkou dětí do školy a s jejich povinnostmi. I tento výsledek je však cenný pro další práci s elektronickými médii při dalších výzkumech. Doprovodný e-mailový text pro rodiče spolu s plným zněním dotazníků je uveden v příloze č. 5. Pro nulový výsledek elektronického dotazníkového šetření se o něm dále v této práci nebudu zmiňovat.

3.6. Dotazník pro učitele

Protože školy jsou v poměrně velké míře zásobeny množstvím nejrozličnějších vyhlášek, výzkumných šetření a metodických pokynů, snažil jsem se dotazník formulovat co nejstručněji, a to i v případě otevřených otázek. Identifikační otázky v úvodu zjišťovaly pohlaví respondenta, jeho působení na škole (1. nebo 2. stupeň) a vyučované předměty. Po zkušenostech s jinými šetřeními jsem se rozhodl nezařazovat otázku na věk respondenta.

Dále uvedené otázky byly v úzké vazbě na rozhovory zaměřeny na souhlas, příp. nesouhlas s obecnými tvrzeními, ve dvou případech s požadavkem na vysvětlení odpovědi. Jsem si vědom nebezpečí podsouvání sugestivních vyjádření u takto kladených otázek a z toho plynoucí velmi nízké validity a reliability šetření. Tato část výzkumu ale byla pouze doplňující, mým cílem bylo získat představu o názorech učitelů na dětské čtenářství obecně. Analýzu odpovědí uvádím v empirické části práce, dotazník pak v příloze č. 6.

3.7. Rozhovory s učiteli

Tuto formu výzkumu jsem realizoval s učiteli v průběhu vyplňování dotazníků jejich žáky, částečně také při zadávání dotazníků. V rozhovorech šlo zejména o zjištění pohledu učitelů na čtenářství dětí v jejich třídě a o porovnání mého dojmu z dané třídy (atmosféra při práci, postoj k tématu) s vyjádřeními učitelů. Naprostou většinu paní učitelek zaujal dotazník, který vyplňovali žáci. Od dotazníku se také rozvíjel rozhovor a mnou kladené otázky. Týkaly se především pohledu paní učitelek na stav čtenářství dětí. V odpovědích byl znatelný rozdíl v tom, jakou ony samy přisuzují důležitost četbě.

I když pro poměrně časté dotazníku se týkající otázky dětí nebylo na rozhovory mnoho času, dozvěděl jsem se i tak několik cenných informací.

3.8. Shrnutí

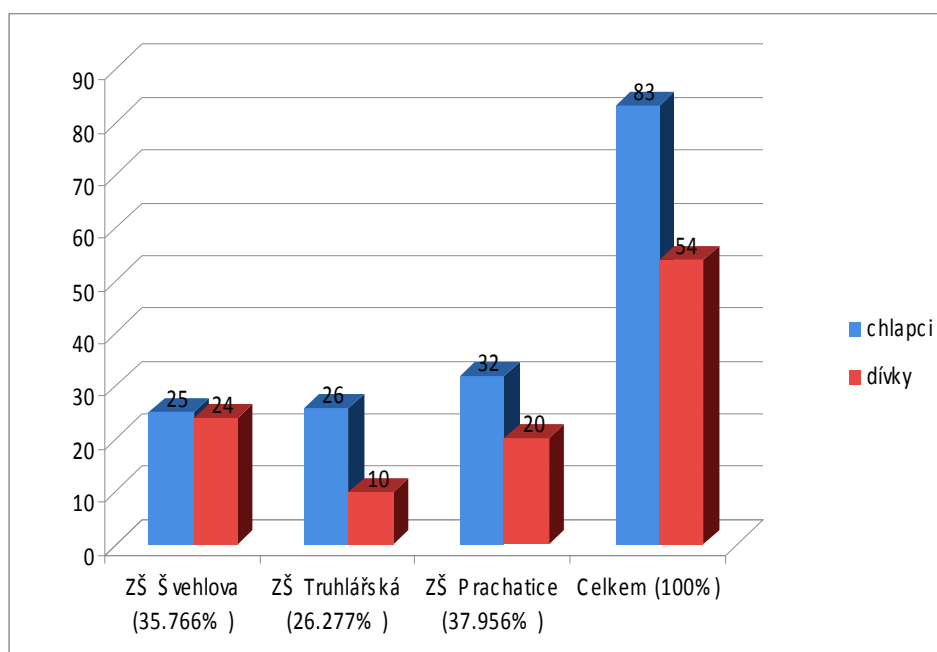
V práci, při jejímž plánování jsem byl veden snahou o zmapování stavu čtenářství současné generace dětí mladšího školního věku, jsem se snažil různými formami objasnit některé aspekty, které spolupůsobí při formování čtenářských návyků dětí. Naplánované metody výzkumu, které se nepodařilo z různých důvodů uskutečnit (elektronické dotazníkové šetření, rozhovory se žáky), jsem se snažil nahradit včleněním další oblasti, která s problematikou úzce souvisí (okruh rodičů a jejich vlivu na čtenářství dětí). Některé další součásti výzkumu se podařilo uskutečnit v menším než očekávaném rozsahu (rozhovory, dotazníkové šetření s učiteli). Podařilo se uskutečnit plánovaný výzkum s dětmi v předpokládaném rozsahu, rovněž se podařilo získat data pro komparaci výsledků, získaných na škole mimopražské s výsledky ze škol pražských, z nichž jedna se nachází přímo v centru města, druhá pak je školou z okrajové části. Při konstrukci všech typů dotazníků jsem vycházel především ze stanovených cílů, při formulaci pak i ze zkušenosti z předvýzkumu z roku 2006.

4. Empirická část a její analýza

4.1. Dotazníkové šetření se žáky základních škol

Oslovil jsem celkem 137 žáků, kteří navštěvují 5. ročník ZŠ, v případě ZŠ Švehlova jsem do výzkumného vzorku zahrnul i jeden 4. ročník, kde dotazník vyplnilo 15 žáků. Graf 1 znázorňuje četnosti respondentů na jednotlivých školách a celkový vzorek, tabulka 7 ukazuje i poměr chlapců a dívek ve vzorku.

Graf 1.: Počty žáků na jednotlivých školách a celkový počet

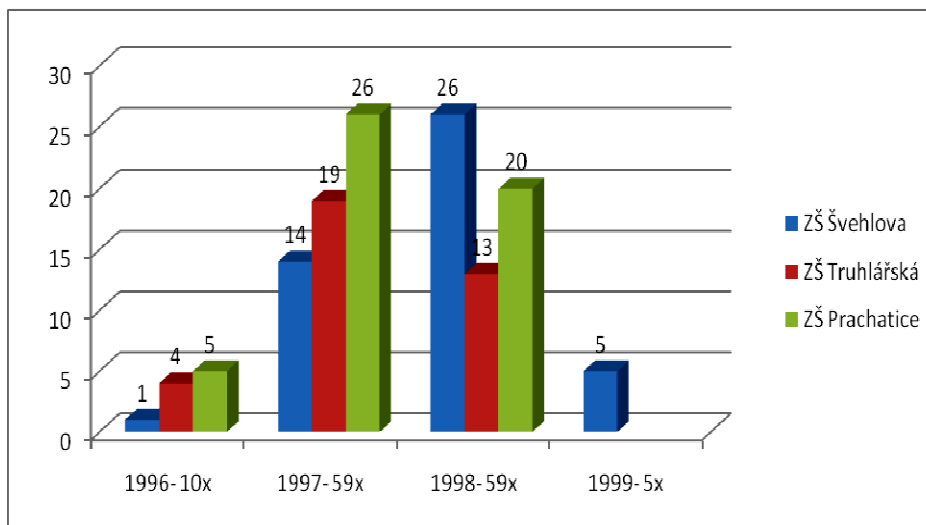

Tabulka 7

	ZŠ Švehlova	ZŠ Truhlářská	ZŠ Prachatice	Celkem
n	49 (24 dívek, 25 chlapců)	36 (26 chlapců, 10 dívek)	52 (32 chlapců, 20 dívek)	137 (83 chlapců, 54 dívek)
n (%)	35.766% (44.444% z celk. počtu dívek (n=54), 30.121% z celk. počtu chlapců (n=83)	26.277% (18.519% z celk. počtu dívek (n=54), 31.325% z celk. počtu chlapců (n=83)	37.956% (37.037% z celk. počtu dívek(n=54), 38.554% z celk. počtu chlapců (n=83)	60,584% chlapců (n=137), 39,416% dívek (n=137)

Ve vzorku je více chlapců než dívek, pouze v případě ZŠ Švehlova je počet chlapců a dívek téměř vyrovnaný. V další práci tento jev zohledňuji vyhodnocováním vzorku jako celku, a také vypočítáváním poměrného zastoupení u některých typů odpovědí na otázky. Dalšími body záhlaví dotazníku byl rok narození respondenta a navštěvovaný ročník ZŠ. 122 žáků navštěvovalo 5. ročník ZŠ (89.051%, n=137), skupina žáků narozených v roce 1999 (5x) a část žáků narozených v roce 1998 (10x) je právě z výše zmíněného 4. ročníku ZŠ Švehlova. Zařazení těchto žáků do výzkumného vzorku nemělo zachytitelný vliv na výsledky školy ve sledovaných oblastech ve srovnání se zbylými dvěma školami. Proto při vyhodnocování výsledků nebudu tuto skupinu nijak vyčleňovat ze vzorku.

Graf 2.: Vzorek podle roku narození

Tab. 8: Četnosti roku narození

Škola	1996	1997	1998	1999	Nezjištěno
ZŠ Švehlova	1	14	26	5	3
ZŠ Truhlářská	4	19	13		
ZŠ Prachatice	5	26	20		1
Celkem	10	59	59	5	4

Graf 2 ukazuje, že v pátých ročnících se lze setkat i s žáky a žákyněmi, které a kteří jsou narozeni v roce 1996. Jádro a naprostou většinu však tvoří respondenti narození v letech 1997 a 1998 (v obou případech 59x, 43,066%, celkem oba ročníky 86,132% (n=137).

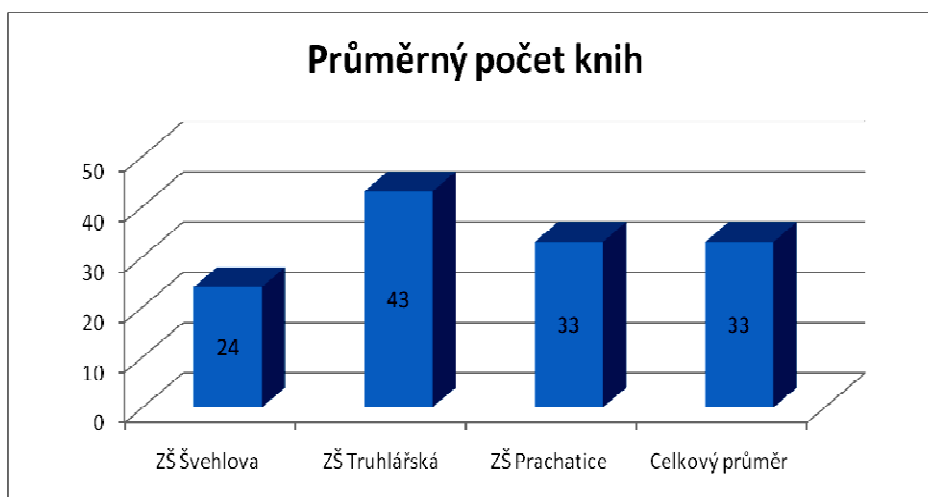
Otázka č.1: Máš nějaké úplně vlastní knížky?

Na tuto otázku odpověděla naprostá většina žáků kladně, jedinou výjimku tvoří ze ZŠ Prachatice, u něhož se ovšem v dalších částech dotazníku (počet vlastních knih, doba strávená četbou, výběr knih) ukázalo, že se zřejmě jednoduše spletl.

Otázka č. 2: Pokud ano, kolik jich je? (Stačí přibližně):

Otázka zjišťující počet knih jednotlivých žáků. Při prvním průzkumu výsledků se čísla, která žáci v odpovědích uvedli, jevila jako skutečně velmi přibližně odhadnutá, většinou snad příliš vysoká. Výzkum, provedený formou dotazníků s rodiči žáků ZŠ Švehlova však ukázal, že tomu tak zřejmě není a že žákyně a žáci odpovídali přesněji, než se na první pohled zdálo.

Graf 3: Průměrný počet knih

Za pozornost stojí nadprůměrně vysoký počet knih (43) žáků ZŠ Truhlářská. Tato škola v centru Prahy v sobě spojuje víceleté gymnázium a úplnou základní školu. Výzkum jsem prováděl v obou 5. ročnících této školy. 5. ročník může být pro řadu žáků rokem přijímacích zkoušek na víceleté gymnázium a na této škole je pochopitelně zcela běžné, že žáci plynule přecházejí na gymnázium, snad tedy zde je důvod nadprůměrného počtu knih. Jde pochopitelně o pouhou domněnku, jejíž potvrzení by vyžadovalo další výzkum.

Otázka č. 3: Jak se jmenovala Tvá první knížka?

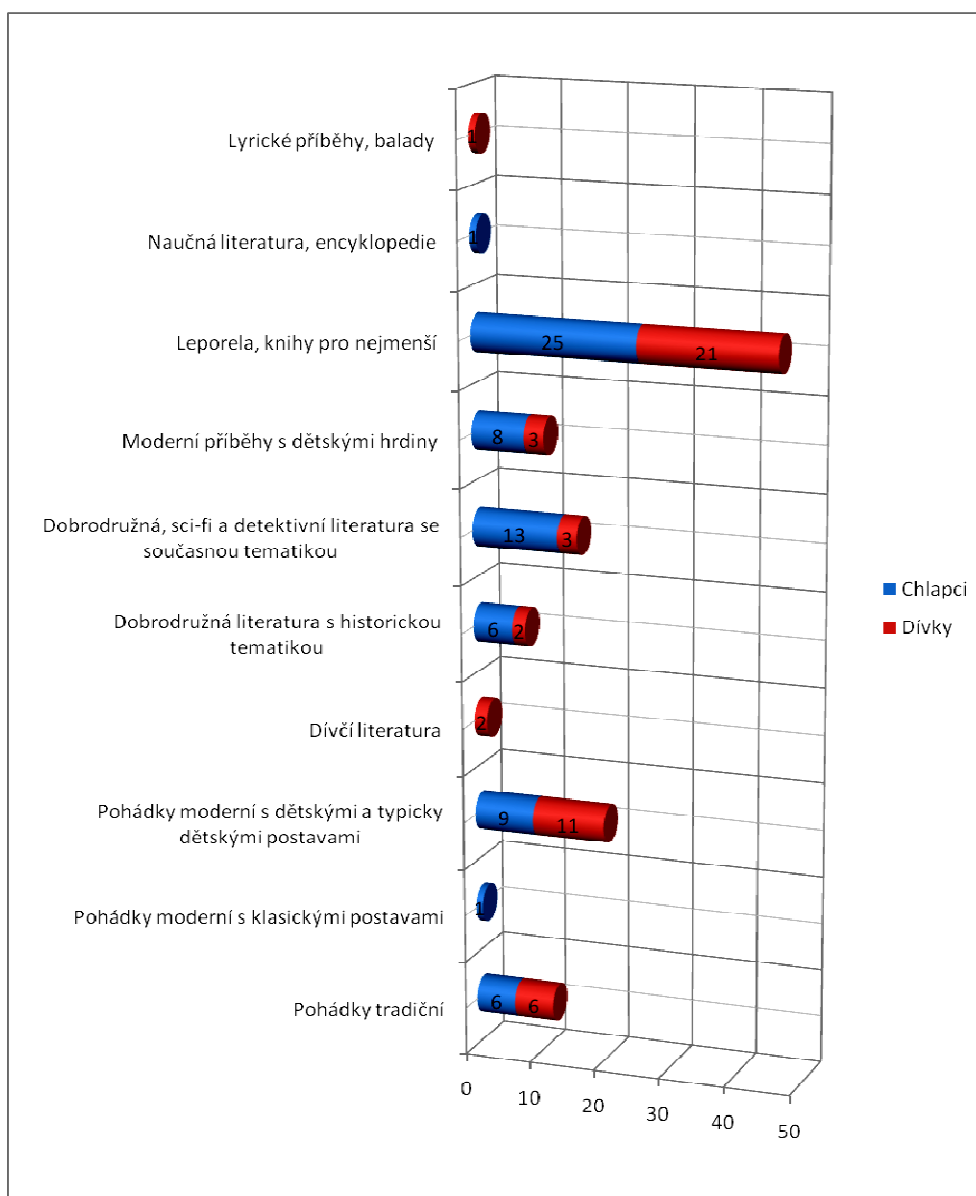
Podle titulů, které děti uváděly v odpovědích, jsem pro vyhodnocení navrhl okruhy žánrů, které najdete v levém sloupci tabulky 9. Návrh okruhů jsem konzultoval s Mgr. Lenkou Poubovou, profesorkou českého jazyka, literatury a dějepisu na gymnáziu v Karlíně. Domnívám se, že pro naše účely nikoli literárněvědné vyhovují. Prostřední sloupec obsahuje celkové rozdělení vzorku dle odpovědí žáků, pravý sloupec představuje výpis odpovědí dětí dle jednotlivých škol. Za povšimnutí stojí vysoký počet kladných odpovědí u v pravém slova smyslu dětských žánrových okruhů h) a c), který ukazuje, že si poměrně velká část dětí dobře pamatuje první knížku, oproti tomu rovněž poměrně vysoký počet kladných odpovědí u okruhů e), f) a g) ukazuje snad na nesprávné pochopení otázky. Zde je zajímavé srovnání s odpověďmi na otázku č. 10 (Jak se jmenují knihy, které jsi v poslední době četl/četla? (3 podle Tebe nejdůležitější tituly), kde řada žáků uváděla stejné tituly.

Tabulka 9: Odpovědi žáků podle žánrů

a) Pohádky tradiční	6 dívek, 6 chlapců	Celkem 12x	ZŠ Švehlova: 1 dívka, 1 chlapec
			ZŠ Truhlářská: 2 chlapci, 1 dívka
			ZŠ Prachatic: 4 dívky, 3 chlapci
b) Pohádky moderní s klasickými postavami	1 chlapec	Celkem 1x	ZŠ Švehlova: 1 chlapec
c) Pohádky moderní s dětskými a typicky dětskými postavami	11 dívek, 9 chlapců	Celkem 20x	ZŠ Švehlova: 6 dívek, 3 chlapci
			ZŠ Truhlářská: 3 dívky, 2 chlapci
			ZŠ Prachatic: 4 chlapci, 2 dívky
d) Dívčí literatura	2 dívky	Celkem 2x	ZŠ Švehlova: 2 dívky
e) Dobrodružná literatura s historickou tematikou	6 chlapců, 2 dívky	Celkem 18x	ZŠ Švehlova: 1 dívka, 3 chlapci
			ZŠ Truhlářská: 2 chlapci
			ZŠ Prachatic: 1 chlapec, 1 dívka
f) Dobrodružná, sci-fi a detektivní literatura se současnou tematikou	13 chlapců, 3 dívky	Celkem 16x	ZŠ Švehlova: 5 chlapců, 3 dívky
			ZŠ Truhlářská: 4 chlapci
			ZŠ Prachatic: 4 chlapci
g) Moderní příběhy s dětskými hrdiny	8 chlapců, 3 dívky	Celkem 11x	ZŠ Švehlova: 3 chlapci, 1 dívka
			ZŠ Truhlářská: 3 chlapci, 2 dívky
			ZŠ Prachatic: 2 chlapci
h) Leporela, knihy pro nejmenší	25 chlapců, 21 dívek	Celkem 46x	ZŠ Švehlova: 7 chlapců, 5 dívek
			ZŠ Truhlářská: 5 dívek, 3 chlapci
			ZŠ Prachatic: 15 chlapců, 11 dívek
i) Naučná literatura, encyklopedie	1 chlapec	Celkem 1x	ZŠ Prachatic: 1 chlapec
j) Lyrické příběhy, balady	2 dívky	Celkem 2x	ZŠ Prachatic: 1 dívka
			ZŠ Truhlářská: 1 chlapec

Zařazení konkrétních titulů do jednotlivých žánrů literatury společně s grafickým znázorněním odpovědí podle jednotlivých škol tvoří přílohu č. 7. Následující graf 4 znázorňuje souhrn odpovědí žáků dle žánrů.

Graf 4: Celkové rozložení žánrů

Z grafu 5 vyplývá, že první knihou celkem 46 (35.659%, n=129, 8x nevím nebo nevyplněno) dětí bylo leporelo, nebo některá z knih pro nejmenší. Souhrn všech pohádkových žánrů (a, b, c, celkem 33x)

ukazuje oblíbenost pohádkových příběhů a na oblíbenost některých titulů (viz příloha č. 7).

Otázka č. 4: Jak se k Tobě dostala?

Tuto otevřenou otázku jsem zařadil ve snaze dozvědět se více o tom, jak velkou roli hrají při výběru knih (a to i těch prvních) rodiče a další lidé z okolí dětí. 17 dětí ze zkoumaného vzorku odpovědělo nevím, nevzpomínám si, případně nechali otázku nezodpovězenou. 41 dětí ze vzorku uvedlo, že první knížku dostaly od rodičů nebo prarodičů. Z ostatních odpovědí vyplývá, že řada dětí dědí knížky po starších sourozencích, nebo je dostává je od příbuzných z rodiny. Počet těchto dalších odpovědí ale u žádné z možností nepřevyšuje celkový počet deseti, s výjimkou Vánoc, narozenin nebo svátku- celkem 24x. Jak je uvedeno dále, roli rodičů a prarodičů při výběru knih a vztahu k četbě jsou věnovány i další otázky.

Otázka č. 5: To, co chceš číst, si vybíráš sám/sama, nebo Ti knížky a časopisy kupují rodiče, prarodiče a sourozenci?

Otázka zjišťující samostatnost při výběru četby. V tabulce 10 uvádím celkové výsledky vyhodnocení této otázky. Kompletní tabulka vč. počtů žáků a procentuálním vyjádřením poměru dívky/chlapci společně tvoří přílohu č. 8.

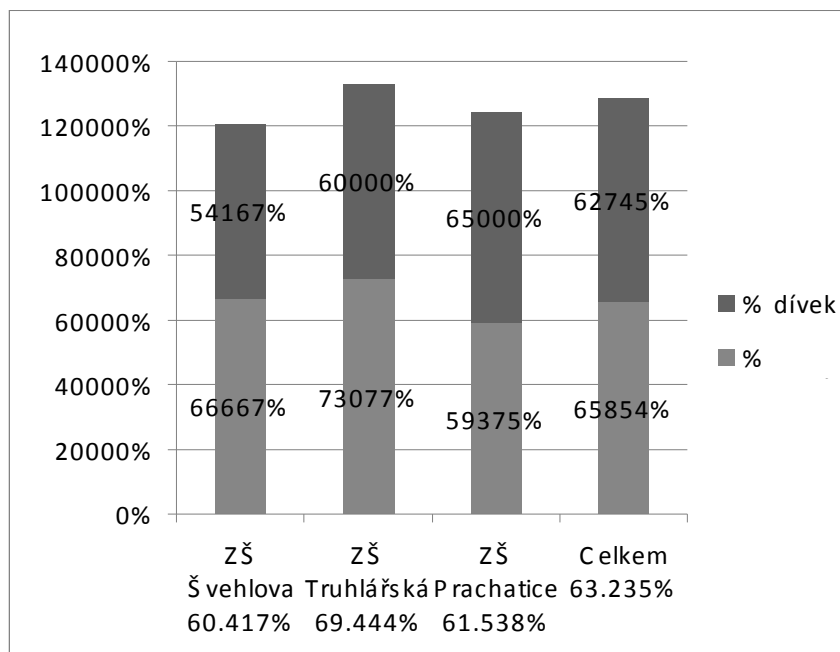
Tabulka 10 k otázce 5:

	ZŠ Švehlova (n=48)	ZŠ Truhlářská (n=36)	ZŠ Prachatice (n=52)	Celkem (n=136)
Knížky a časopisy vybírám sama/sám (%)	60,417%	69,444%	61,538%	63,235%
Knížky a časopisy kupují rodiče, prarodiče a sourozenci (%)	39,583%	30,556%	38,462%	36,765%

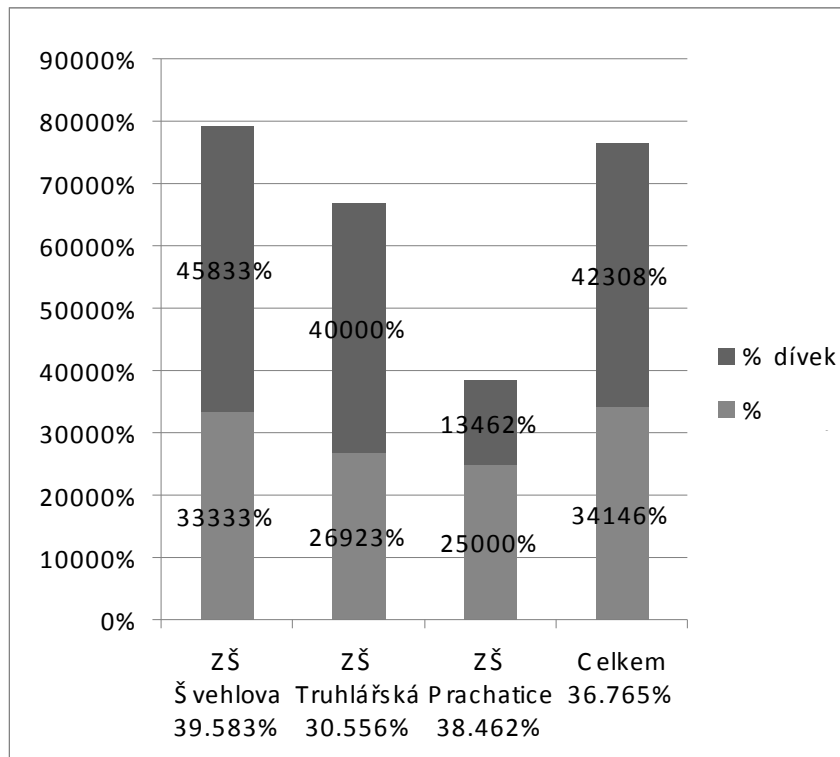
Za povšimnutí stojí oproti zbylým dvěma školám opět významně vyšší procento těch, kteří si četbu vybírají sami v případě žáků ZŠ Truhlářská (69.444%). Situace podobná jako u otázky č. 2, stejně jako možné vysvětlení. Ještě zřetelněji se rozdíl projeví v grafickém znázornění (grafy č. 5 a 6), kde jsou navíc znázorněny poměry chlapců a dívek v jednotlivých částech vzorku. Zajímavé je zde významně nižší procento chlapců (59.375%) v případě ZŠ Prachatice, i když početně převyšují dívky v této části vzorku (20 dívek, 32 chlapců) a rovněž nižší procento dívek (54.167%) v případě ZŠ Švehlova, kde je poměr chlapců a dívek v tomto případě vyrovnaný (24 dívek, 24 chlapců, 1 chlapec neodpověděl).

Graf č. 7 ukazuje procentuální zastoupení těch, kterým s výběrem četby pomáhají rodiče, prarodiče, příp. sourozenci. Zajímavé je opět nízké procento žáků ZŠ Truhlářská. Celkové výsledky ukazují, že vysoké procento dětí (63.235%) si vybírá četbu zcela samostatně.

Graf 5 k otázce č. 5: Knížky a časopisy si vybírám sama/sám

Graf 6 k otázce č. 5: Knížky a časopisy vybírají rodiče a prarodiče

Otázka č. 6: Jaké časopisy čteš?

V případě vyhodnocení této otázky bylo nejprve nutné stanovit si (podobně jako u otázky č. 3) okruhy žánrů časopisů. Kompletní tabulku zařazení časopisů uvedených dětmi do žánrových okruhů uvádím v příloze č. 9.

Pro dobrou formulaci této otázky bylo důležité rozhodnutí, zda otázku uvést jako uzavřenou s výběrem odpovědí, nebo jako otázku otevřenou. Zvolil jsem nakonec variantu otevřené otázky a vyplatilo se- v odpovědích se objevila široká škála časopisů od dětských (Mateřídouška) až po společenské magazíny pro dospělé (Enigma).

Následující tabulka 11 ukazuje v levém sloupci žánrový okruh časopisů, v dalším zastoupení dívek a chlapců, kteří uvedli v odpovědi některý z časopisů daného žánru, další sloupec ukazuje celkový počet odpovědí a pravý sloupec znázorňuje zastoupení dívek a chlapců podle jednotlivých škol. Zřejmě nepřekvapí vysoká obliba časopisů kategorie g (zejména časopis ABC) u dětí tohoto věku, se značně vyšším počtem chlapců (46 chlapců, 12 dívek). Zajímavé je zastoupení 2 chlapců v případě časopisů pro dívky, stejně jako významně nižší počet chlapců v případě hudebních časopisů pro mládež. Ve zkoumaném vzorku čte pohádkové obrázkové příběhy mnohem vyšší počet chlapců než dívek. V grafickém znázornění (grafy v příloze č. 9) je dobře patrný vyšší počet čtenářek dívčích časopisů a čtenářů a čtenářek obrázkových příběhů pohádkových na ZŠ Švehlova a na ZŠ Truhlářská, na ZŠ Prachatice je zajímavý vyšší počet čtenářek a čtenářů hudebních časopisů pro mládež. Graf 7 ukazuje celkové četnosti jednotlivých žánrů.

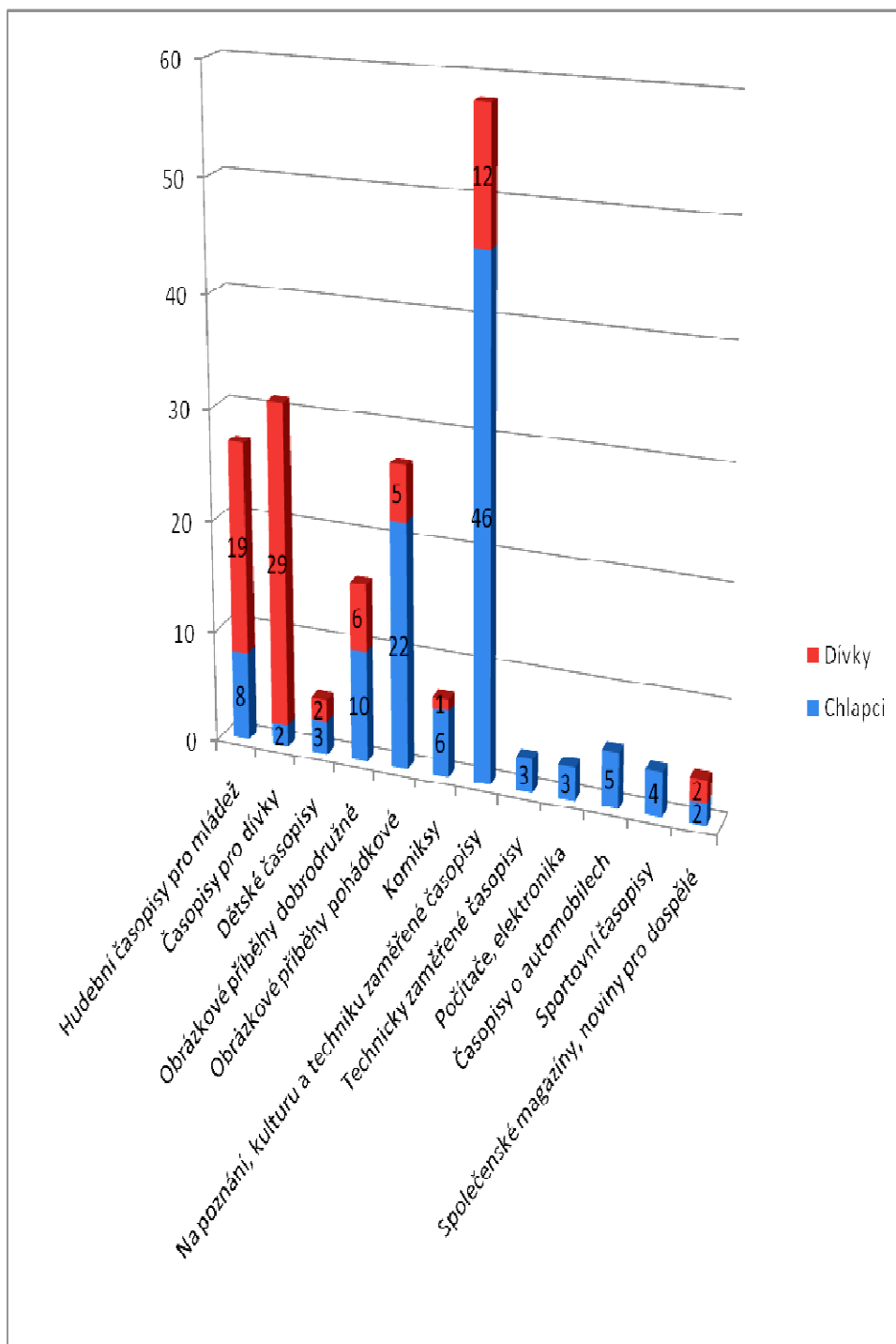
Tabulka 11: Druhy časopisů a četnosti na jednotlivých školách

a) Hudební časopisy pro mládež	19 dívek, 8 chlapců	Celkem 27x	ZŠ Švehlova 6 dívek, 1 chlapec
			ZŠ Truhlářská 3 dívky, 2 chlapci
			ZŠ Prachatice 10 dívek, 5 chlapců
b) Časopisy pro dívky	29 dívek, 2 chlapci	Celkem 31x	ZŠ Švehlova 14 dívek, 1 chlapec
			ZŠ Truhlářská 6 dívek
			ZŠ Prachatice 9 dívek, 1 chlapec
c) Dětské časopisy	3 chlapci, 2 dívky	Celkem 5x	ZŠ Švehlova 1 chlapec
			ZŠ Truhlářská 1 chlapec
			ZŠ Prachatice 2 dívky, 1 chlapec
d) Obrázkové příběhy dobrodružné	10 chlapců, 6 dívek	Celkem 16x	ZŠ Švehlova 4 chlapci, 1 dívka
			ZŠ Truhlářská 4 chlapci, 3 dívky
			ZŠ Prachatice 2 dívky, 2 chlapci
e) Obrázkové příběhy pohádkové	22 chlapců, 5 dívek	Celkem 27x	ZŠ Švehlova 9 chlapců, 2 dívky
			ZŠ Truhlářská 8 chlapců, 3 dívky
			ZŠ Prachatice 5 chlapců
f) Komiksy	6 chlapců, 1 dívka	Celkem 7x	ZŠ Švehlova 3 chlapci
			ZŠ Truhlářská 2 chlapci
			ZŠ Prachatice 1 chlapec, 1 dívka
g) Na poznání, kulturu a techniku zaměřené časopisy	46 chlapců, 12 dívek	Celkem 58x	ZŠ Švehlova 15 chlapců, 4 dívky
			ZŠ Truhlářská 19 chlapců, 3 dívky
			ZŠ Prachatice 12 chlapců, 5 dívek
h) Technicky zaměřené časopisy	3 chlapci	Celkem 3x	ZŠ Truhlářská 3 chlapci
i) Počítače, elektronika	3 chlapci	Celkem 3x	ZŠ Švehlova 3 chlapci
j) Časopisy o automobilech	5 chlapců	Celkem 5x	ZŠ Švehlova 2 chlapci
			ZŠ Prachatice 3 chlapci
k) Sportovní časopisy	4 chlapci	Celkem 4x	ZŠ Švehlova 2 chlapci
			ZŠ Truhlářská 1 chlapec
			ZŠ Prachatice 1 chlapec
l) Společenské magazíny, noviny pro dospělé	2 dívky, 2 chlapci	Celkem 4x	ZŠ Truhlářská 2 chlapci
			ZŠ Prachatice 2 dívky

Mezi dětmi ze zkoumaného vzorku tedy s velkou převahou vítězí časopisy kategorie g (Na poznání, kulturu a techniku zaměřené časopisy), a to především díky chlapcům (celkem 58x, z toho 46 chlapců), na pomyslném druhém místě se umístily časopisy pro dívky, s pochopitelnou převahou dívek (celkem 31x, z toho 29 dívek), které se v součtu s hudebními časopisy pro mládež (rovněž 58x, z toho 48 dívek) téměř přesně rovnají kategorii g, tentokrát ovšem s převahou dívek. Stejný počet uvedených titulů časopisů se objevil u kategorií a) a e), v obou případech 27x, přičemž u kategorie a) převládají dívky (19x), zatímco u kategorie e) převládají chlapci (22x).

Graf 7: Celkové znázornění uvedených časopisů podle žánrů

Otázka č. 7: Do knihovny si chodíš půjčovat knížky sám/sama, nebo s rodiči, se školou, kamarády...?

Tato otázka úzce souvisí s tématem účasti rodičů na rozvoji čtenářství dětí a s jejich samostatností při výběru knih. Následující tabulka 12 ukazuje hlavní výsledky vyhodnocení odpovědí, kompletní tabulka je uvedena v příloze č. 10.

Tab. 12: Samostatnost dětí při navštěvování knihovny

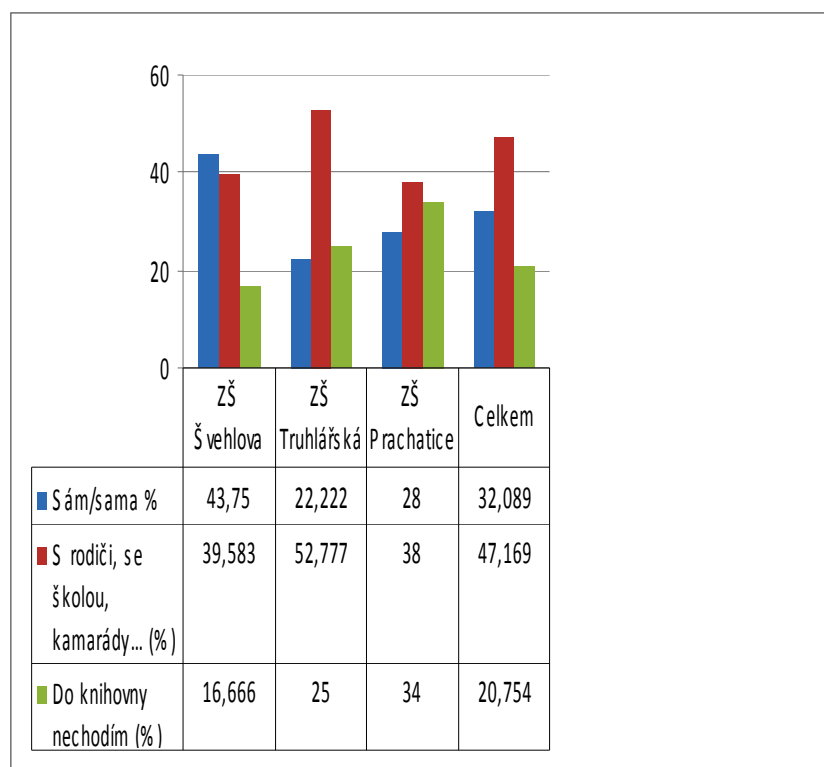
	ZŠ Švehlova (n=48)	ZŠ Truhlářská (n=36)	ZŠ Prachatice (n=50)	Celkem (n=134)
Do knihovny chodím sama/sám (%)	43.75%	22,223%	28%	32,089%
S rodiči, se školou, kamarády...(%)	39,583%	52.777%	38%	42.537%
Do knihovny nechodím (%)	16.667%	25%	34%	25.374%
Nevyplněno	1x nevyplněno (chlapec)		2x nevyplněno (1 dívka, 1 chlapec)	3x (1 dívka, 2 chllapci)

Velmi zajímavý je výsledek dětí ze ZŠ Švehlova- 43.75% dětí si chodí do knihovny půjčovat knihy samostatně a jen 16.667% nechodí do knihovny vůbec. V celkovém součtu se tedy dostáváme ke značně vysokému procentu dětí, které dochází do knihovny (83.333%), ať sami nebo v doprovodu rodičů či kamarádů. Může to být způsobeno blízkostí knihovny a také poměrně častými aktivitami školy ve vztahu ke knihovně. Nejnižší procento těch, kteří chodí do knihovny samostatně je na ZŠ Truhlářská (22.223%), ovšem sečteme-li tento údaj s procentem těch, kteří chodí do knihovny s rodiči, se školou,

nebo s kamarády, dostaneme (např. ve srovnání se ZŠ Prachatice) vysokou hodnotu (75%). Možná příčina může být v nepřítomnosti knihovny v bezprostřední blízkosti školy, nebo také v tom, že rodiče (a snad i škola) pocítují centrum města za méně vhodnou a bezpečnou zónu pro samostatné vycházky dětí. Potěšující je zjištění, že bezmála tři čtvrtiny dětí (dle jejich vyjádření) navštěvuje knihovnu.

Ještě zřetelněji je situace znázorněna v grafu č. 8:

Graf 8 k otázce 7

Otázka č. 8: Co Tě v poslední době zaujalo v denním tisku?

Celkem 76 dětí ze vzorku (55.474%, n=137) odpovědělo Nic, případně Nečtu denní tisk (62x), dalších 14 dětí po dotazu při vyplňování, zda mohou neodpovědět, nechalo otázku bez odpovědi. Zbylých 61 dětí (44.526%, n=137) projevilo ve svých odpovědích značnou zvědavost- objevily se odpovědi týkající se politiky (Zaujaly mě volby a jak tam byly články o Paroubkovi a Topolánkovi- dívka,

Prachatice), ekonomiky (Že teď je ekonomická krize a že Ukrajina nedostala (nebo ukradla) plyn Evropě od Ruska- dívka, ZŠ Truhlářská), i odezvy aktuálního dění v obci (Jak u nás ve škole hořel kabinet přírodovědy- celkem 8x, ZŠ Švehlova).

Tabulka 13 ukazuje souhrn toho, jak odpovídaly děti z jednotlivých škol.

Tabulka 13: Odpovědi dětí v otázce č. 8

ZŠ Švehlova	O robotech- 1x (chlapec), Nové trendy- 1x (dívka), Sport, politika- 4x (chlapec), Falšování 1000 v Táboře- 1x (chlapec), Smrt Knutova „táty“- 1x (dívka), Bulvár- 1x (dívka), Obrázky, plakáty a nabídky- 1x (chlapec), Vtipy- 3x (chlapec), Horoskop- 2x (chlapec), Co znamenají sny- 1x (dívka), Jak hořel u nás ve škole kabinet přírodovědy- 8x (5 dívek, 3 chlapci), Ty nehody- 1x (chlapec), Že napsali, že nám bylo teplo venku, když hořel kabinet- 1x (chlapec)
ZŠ Truhlářská	Mobily- 1x (chlapec), Válka v Pásmu Gazy a zástava plynu z Ruska- 1x (chlapec), Že teď je ekonomická krize a že Ukrajina nedostala (nebo ukradla) plyn Evropě od Ruska- 1x (dívka), Evropa bez plynu- 1x (chlapec), Mě zaujalo téměř vše- 1x (chlapec), Novoroční ohňostroj- 1x (chlapec), Zatím jen někdy sport a hry, co se teď hrajou- 1x (chlapec), Testy jako třeba matematika- 1x (dívka), Že nám dochází plyn- 1x (chlapec), James Bond, ekonom. Krize- 1x (chlapec), V. Havel a plíce- 1x (chlapec), Fin. krize a taky jako obvykle rozhovory se slavnými- 1x (dívka), Moc nevím, ale v Modeláři a v History je zajímavostí hodně. Čtyřlístek je zase pěkný jako pohádka- 1x (chlapec), Že Slávie porazila Budějovice 7:0, Pardubice 2:0. V Praze jsou velké mrazy- 1x (chlapec), Že má být -16° Celsia- 1x (chlapec), Různé příběhy- 1x (chlapec), Zaujal mě malý žert- 1x (chlapec), Věci o zvířatech- 1x (dívka),
ZŠ Prachatice	Sport 1x (chlapec), Že třeba řidiči jezdí moc rychle a pak se stávají různé bouračky (dívka), Volby amerického prezidenta Baracka Obamy (chlapec), Moderní supervlaky (dívka), Že jsem byl 3. v plavání (chlapec), Sudoku (dívka), Jak urazil nějaký chlap figuru Adolfa Hitlera hlavu. (chlapec), Zaujaly mě volby a jak tam byly články o Paroubkovi a Topolánkovi.(dívka), Týrání chlapců (dívka), Asi to, že vyšly nové hry na počítač (chlapec), Historie (dívka), Jak

	z amerického přístavu vyplula loď křižník. (dívka), Nic moc, možná volby, ČSSD a ODS. (dívka), Ty opice jak pracují v cizině, podávají lidem drinky. (chlapec), Sport, Prachaticko a války (chlapec)
--	--

Otázka č. 9: Ve kterých novinách nebo v jakém časopise to bylo?

Sledují děti denní tisk? A pokud ano, pak jaké tituly čtou a čeho si zejména všímají? To jsou témata, kam byla směřována předchozí osmá otázka ve spojení s otázkou devátou.

Pro vyhodnocení jsem poněkud upravil okruhy žánrů časopisů z otázky č. 6, což bylo možné jednoduše proto, že řada dětí uváděla stejné tituly. Tabulka 14 ukazuje rozdělení žánrů dětmi uvedených časopisů, nejzajímavější je poslední kategorie h, ve které se právě objevily noviny, a také magazíny a časopisy pro dospělé. Jde také o nejvíce zastoupenou kategorii (celkem 38x, 20 chlapců, 18 dívek). Další tabulka 15 ukazuje odpovědi žáků podle žánrů a jednotlivých škol, graf 9 pak ukazuje celkový souhrn.

Tabulka 14: Časopisy uváděné dětmi

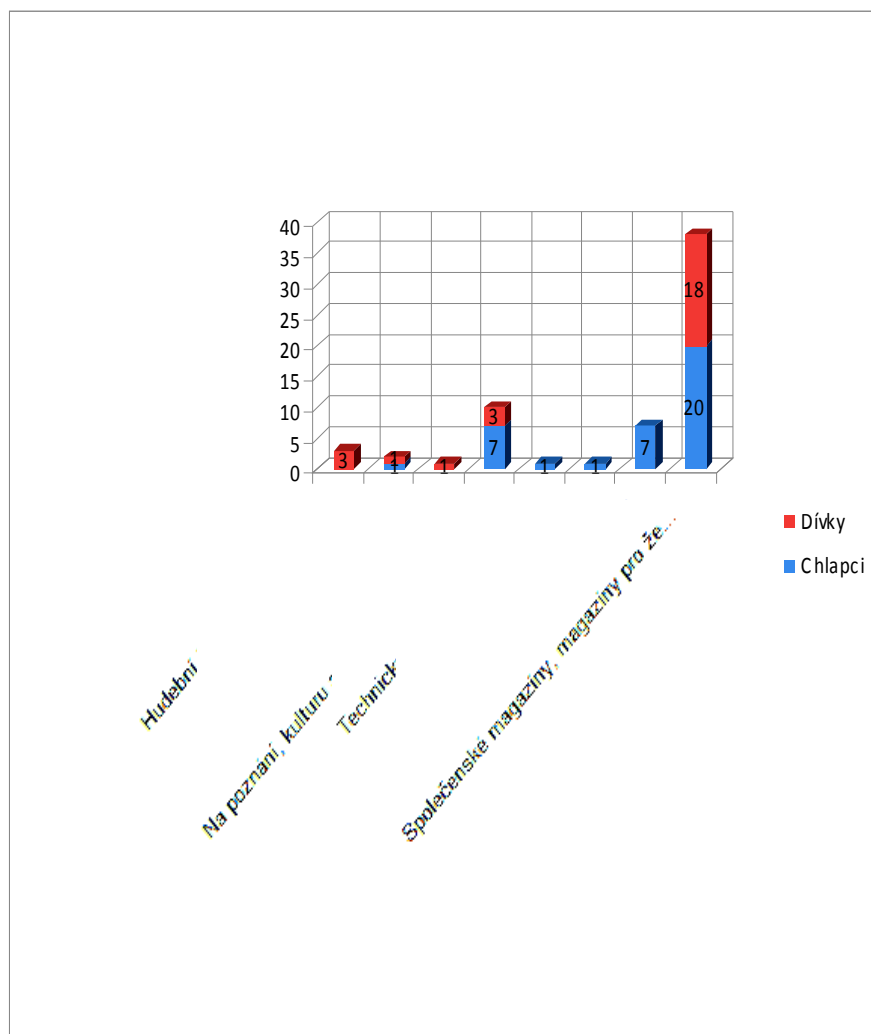
a) Hudební časopisy pro mládež	Bravo
b) TV	TV Nova
c) Obrázkové příběhy	Kačer Donald
d) Na poznání, kulturu a techniku zaměřené časopisy	ABC, History, Pes
e) Technicky zaměřené časopisy	Modelář
f) Časopisy o automobilech	Svět motorů
g) Sportovní časopisy a deníky	Sport, Hatrick
h) Společenské magazíny, magazíny pro ženy, noviny pro dospělé	Blesk, Blesk TV magazín, Lidové noviny, Právo, Mf Dnes, Metro, 24 hodin, Sedm, Enigma, Prachatický Deník, TV program, Good Morning New York

Tabulka 15: Četnosti na jednotlivých školách

a) Hudební časopisy pro mládež	3 dívky	ZŠ Švehlova 2 dívky, ZŠ Truhlářská 1 dívka
b) TV	1 dívka, 1 chlapec	ZŠ Truhlářská 1 dívka, 1 chlapec
c) Obrázkové příběhy	1 dívka	ZŠ Švehlova 1 dívka

d) Na poznání, kulturu a techniku zaměřené časopisy	7 chlapců, 3 dívky	ZŠ Švehlova 2 chlapci, ZŠ Truhlářská 4 chlapci, 2 dívky, ZŠ Prachatice 1 chlapec, 1 dívka
e) Technicky zaměřené časopisy	1 chlapec	ZŠ Truhlářská 1 chlapec
f) Časopisy o automobilech	1 chlapec	ZŠ Švehlova 1 chlapec
g) Sportovní časopisy a deníky	7 chlapců	ZŠ Švehlova 5 chlapců, ZŠ Truhlářská 1 chlapec, ZŠ Prachatice 1 chlapec
h) Společenské magazíny, magazíny pro ženy, noviny pro dospělé	20 chlapců, 18 dívek	ZŠ Švehlova 10 chlapců, 7 dívek, ZŠ Truhlářská 5 chlapců, 3 dívky, ZŠ Prachatice 5 chlapců, 8 dívek

Graf 9 k otázce 9

Otázka č. 10: Jak se jmenují knihy, které jsi v poslední době četl/četla?

(3 podle Tebe nejdůležitější tituly):

V následující tabulce 16 uvádím rozdělení žánrů dle získaných odpovědí. Objevila se celá škála titulů nejrozumnějších žánrů, některé tituly pak patří spíše do oblasti pohádek, jiné spíše do oblasti literatury pro dospělé. Rozsahem a zjištěnými tituly patří tato otázka k nejzajímavějším a nejvíce vypovídajícím z celého výzkumu.

Pro účely vyhodnocení jsem navrhl okruhy žánrů dětmi uváděných literárních děl, které jsem poté opět konzultoval s Mgr. Lenkou

Poubovou. V tabulce 16 je v levém sloupci rozdělení žánrů, další dva sloupce ukazují rozdělení podle odpovědí žáků a pravý sloupec podle jednotlivých škol.

Tabulka 16 k otázce 10

a) Pohádky tradiční	3 dívky, 3 chlapci	Celkem 6x	ZŠ Švehlova: 2 chlapci, ZŠ Prachatic: 3 dívky, 1 chlapec
b) Pohádky moderní s klasickými postavami	2 chlapci, 3 dívky	Celkem 5x	ZŠ Švehlova: 1 chlapec, 1 dívka, ZŠ Truhlářská: 1 chlapec, 1 dívka, ZŠ Prachatic: 1 dívka
c) Pohádky moderní s dětskými a typicky dětskými postavami	12 chlapců, 9 dívek	Celkem 21x	ZŠ Švehlova: 2 chlapci, 1 dívka, ZŠ Truhlářská: 2 chlapci, ZŠ Prachatic: 8 dívek, 8 chlapců
d) Dívčí literatura	13 dívek	Celkem 13x	ZŠ Švehlova: 5 dívek, ZŠ Truhlářská: 1 dívka, ZŠ Prachatic: 7 dívek
e) Dobrodružná literatura s historickou tematikou	30 chlapců, 14 dívek	Celkem 44x	ZŠ Švehlova: 10 chlapců, 3 dívky, ZŠ Truhlářská: 7 chlapců, 5 dívek, ZŠ Prachatic: 13 chlapců, 6 dívek
f) Dobrodružná, sci-fi a detektivní literatura se současnou tematikou	31 dívek, 43 chlapců	Celkem 74x	ZŠ Švehlova: 18 dívek, 13 chlapců, ZŠ Truhlářská: 16 chlapců, 6 dívek, ZŠ Prachatic: 14 chlapců, 7 dívek
g) Moderní příběhy s dětskými hrdiny	12 dívek, 11 chlapců	Celkem 23x	ZŠ Švehlova: 6 dívek, 5 chlapců, ZŠ Truhlářská: 3 dívky, 1 chlapec, ZŠ Prachatic: 5 chlapců, 3 dívky
h) Leporela, knihy pro nejmenší	4 chlapci, 1 dívka	Celkem 5x	ZŠ Švehlova: 2 chlapci, 1 dívka, ZŠ Prachatic: 2 chlapci
i) Naučná literatura, encyklopedie	13 dívek, 15 chlapců	Celkem 28x	ZŠ Švehlova: 5 dívek, ZŠ Truhlářská: 8 chlapců, 5 dívek, ZŠ Prachatic: 7 chlapců, 3 dívky
j) Lyrické příběhy, balady	2 dívky	Celkem 2x	ZŠ Prachatic: 2 dívky
k) Humoristická literatura, komiksy	5 dívek, 7 chlapců	Celkem 12x	ZŠ Švehlova: 1 dívka, ZŠ Truhlářská: 2 dívky, 1 chlapec, ZŠ Prachatic: 6 chlapců, 2 dívky
l) Literatura faktu, historie	2 dívky	Celkem 2x	ZŠ Truhlářská: 1 dívka, ZŠ Prachatic: 1 dívka

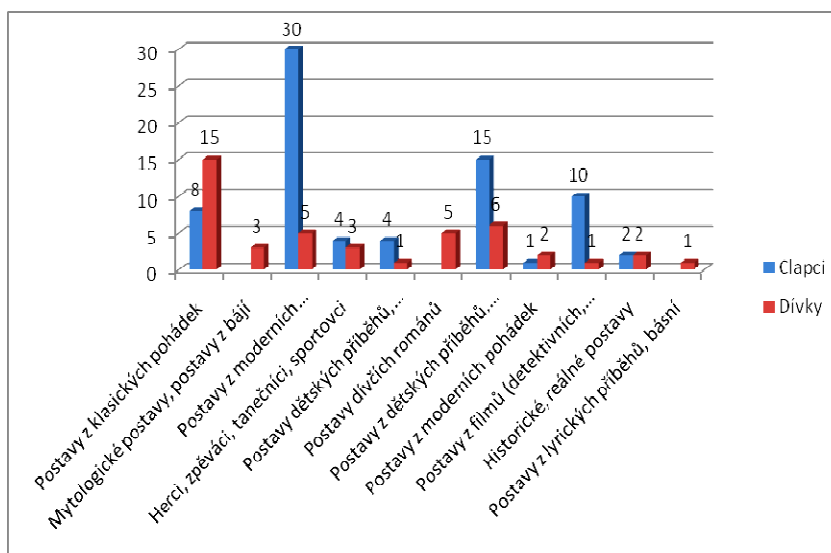
Z tabulky je patrná velká obliba knih z okruhu f (celkem 74x, 54.015%, n=137) a z okruhu e (celkem 44x, 32.117%, n=137), v tomto případě s výrazným zastoupením chlapců (30x). Zřejmě nepřekvapí zastoupení pouze dívek v okruhu d, i když v menším než očekávaném počtu (13x). Potvrdil se předpoklad žádného, nebo velmi nízkého zájmu o lyrické příběhy (okruh j) u dětí tohoto věku. Že si školáci na prvním stupni občas (ale jen minimálně) přečtou leporelo

nebo jinou knihu pro nejmenší, to potvrzuje 5 uvedených titulů v okruhu h (4 chlapci, 1 dívka). Sečteme-li odpovědi v prvních třech „pohádkových“ okruzích, dostaneme se k číslu 32, což potvrzuje jistý stálý zájem o pohádky mezi současnými dětmi. Zařazení jednotlivých titulů knih do žánrových okruhů ukazuje tabulka, která tvoří přílohu č. 11.

Otázka č. 11: Jaká je Tvá oblíbená pohádková (nebo jiná) postava?

Kromě mnoha postav pohádkových (Popelka, čert, drak, Červená Karkulka) děti v odpovědích uváděly i sportovce nebo filmové herce (Johnny Depp, Ronaldo), a to často jedním dechem s naprosto jiným typem postavy (Harrison Ford a Hurvínek). Časté bylo i uvádění jmen postav dobrodružných filmů s výraznou (a pochopitelnou) převahou chlapců. Zajímavé bylo uvedení katolické řeholnice, dlouholeté představené Kongregace milosrdných sester Vojtěchy Hasmandové dívkou z Prachatic. Tabulka v příloze č. 12 ukazuje četnost postav v jednotlivých kategoriích a souhrn odpovědí podle jednotlivých škol. Přílohu č. 13 tvoří grafy četností na jednotlivých školách.

Graf 10: Celkové četnosti oblíbených postav v otázce 11

Otázka č. 12: Jaké knížky rád čteš nebo bys rád četl/četla?

Otázka s výběrem odpovědí, které jsem navrhl na základě zkušeností z předvýzkumu a také pro jednoduchost a rychlost vyplnění. Nejčastěji uváděné byly dobrodružné- historické knihy, a to zejména u chlapců (celkem 90x (65.693%, n=137), z toho 61 chlapců) a dále knihy s legračním hlavním hrdinou (celkem 89x (64.964%, n=137), 44 dívek, 45 chlapců). Zajímavé bylo označení válečných- akčních knih sedmi dívkami (celkem 66x (48.175%, n=137), 59 chlapců a 7 dívek) a označení knih s akčním hlavním hrdinou devatenácti dívkami (celkem 76x (55.474%, n=137), 19 dívek a 57 chlapců) s výrazně vyšším celkovým počtem v případě prachatické školy (33x). Děti ale projevily zájem i o pohádky (celkem 33x, 24.088%, n=137) a o dobrodružné knihy ze současnosti (61x (44.526%, n=137), 28 dívek a 33 chlapců). Tabulka 17 ukazuje celkový výsledek podle jednotlivých škol. Dobře patrná je převaha chlapců ve výběru všech dobrodružných a akčních knih v celkovém souhrnu, která je ovšem bezpochyby způsobena celkovou převahou chlapců vůbec. V případě ZŠ Švehlova, kde je poměr chlapců a dívek téměř vyrovnaný, nejsou rozdíly ve volbě žánrů knih zdaleka tak významné.

Tabulka 17 k otázce 12

Jaké knížky rád čteš nebo bys rád četl/četla?	ZŠ Švehlova	ZŠ Truhlářská	ZŠ Prachatice	Celkem
Pohádky	11x (6 dívek, 5 chlapců)	6x (5 chlapců, 1 dívka)	17x (7 dívek, 10 chlapců)	34x (14 dívek, 20 chlapců)
Dobrodružné- historické	32x (14 dívek, 18 chlapců)	28x (7 dívek, 21 chlapců)	30x (8 dívek, 22 chlapců)	90x (29 dívek, 61 chlapců)
Dobrodružné- ze současnosti	20x (10 dívek, 10 chlapců)	15x (10 chlapců, 5 dívek)	26x (13 dívek, 13 chlapců)	61x (28 dívek, 33 chlapců)
Válečné- akční	22x (3 dívk, 19 chlapců)	19x (1 dívka, 18 chlapců)	25x (3 dívky, 22 chlapců)	66x (7 dívek, 59 chlapců)
Cestopisné	8x (4 dívky, 4 chlapci)	4x (1 dívka, 3 chlapci)	14x (4 dívky, 10 chlapců)	26x (9 dívek, 17 chlapců)
Naučné- vědecké	15x (7 dívek, 8 chlapců)	12x (4 dívky, 8 chlapců)	19x (8 dívek, 11 chlapců)	46x (19 dívek, 27 chlapců)
S hlavním hrdinou: pohádkovým	8x (3 dívky, 5 chlapců)	10x (3 dívky, 7 chlapců)	15x (7 dívek, 8 chlapců)	33x (13 dívek, 20 chlapců)
akčním	20x (5 dívek, 15 chlapců)	23x (6 dívek, 17 chlapců)	33x (8 dívek, 25 chlapců)	76x (19 dívek, 57 chlapců)
dětským	4x (2 dívky, 2 chlapci)	7x (2 dívky, 5 chlapců)	8x (3 dívky, 5 chlapců)	19x (7 dívek, 12 chlapců)
legračním	34x (19 dívek, 15 chlapců)	20x (9 dívek, 11 chlapců)	35x (16 dívek, 19 chlapců)	89x (44 dívek, 45 chlapců)

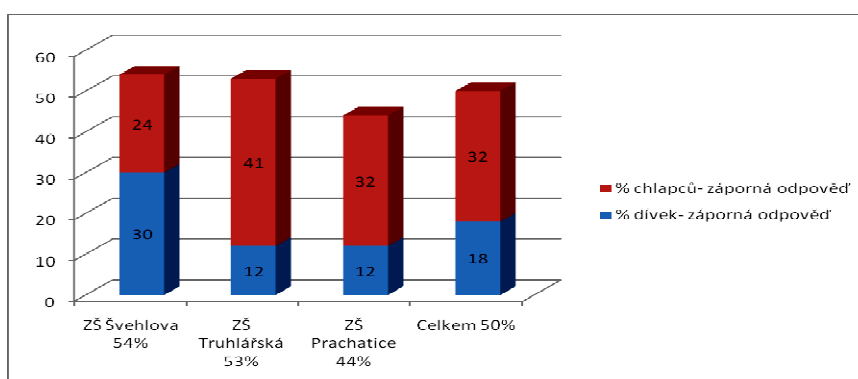
Otázka č. 13: Stává se někdy, že by si s Tebou rodiče četli nebo prohlíželi knížky?

Zde se vzorek podle kladné nebo záporné odpovědi rozdělil na dvě přesně stejné poloviny (65x Ano, 65x Ne). Významný rozdíl se neobjevil ani v případě jednotlivých škol- procentuálně vyjádřeno ve všech třech případech kolem padesáti procent odpovědělo ano a stejně tak i v případě záporné odpovědi. V tabulce 18 je uveden souhrn nejdůležitějších výsledků, které znázorňují dva následující grafy (graf 11 a graf 12). V příloze č. 14 je pak v tabulce uveden celkový výčet odpovědí.

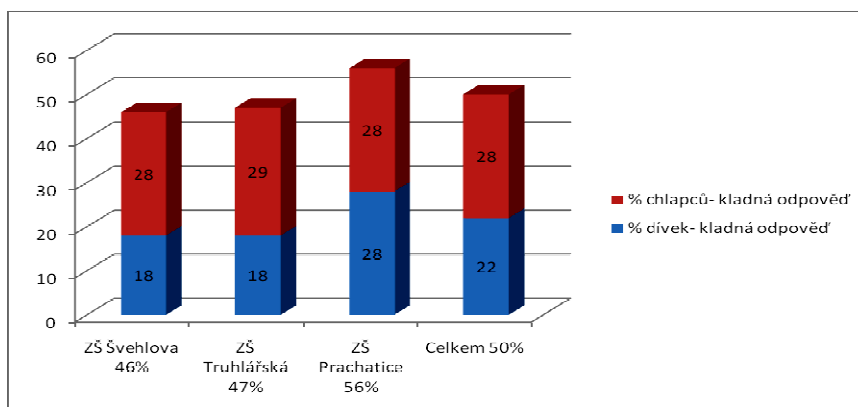
Tabulka 18 k otázce 13

	ZŠ Švehlova (n=46)	ZŠ Truhlářská (n=34)	ZŠ Prachatice (n=50)	Celkem (n=130)
ANO (%)	45.652%	47.059%	56%	50%
NE (%)	54.348%	52.941%	44%	50%
	Nevyplněno 3x (2 dívky, 1 chlapec)	1x nevyplněno, 1x odpověď Nevím, v obou případech chlapeci	2x nevyplněno, chlapeci	7x (2 dívky, 5 chlapců)

Graf 11: Četnost záporných odpovědí

Graf 12: Četnost kladných odpovědí

Otázka č. 14: Vypráví Ti rodiče nebo prarodiče nějaké pohádky nebo příběhy? Jaké to jsou?

Významně vyšší celkové procento dětí odpovědělo na tuto otázku záporně (67.969%), v případě ZŠ Prachatice to bylo dokonce o něco více než 70% (70.833%), v případě ZŠ Švehlova byl výsledek téměř totožný (69.565%), jen v případě ZŠ Truhlářská se objevilo o něco méně záporných odpovědí (61.765%). Zajímavý je ovšem rozdíl mezi odpověďmi chlapců a dívek- ze srovnání výsledků se zdá, jakoby vyprávění příběhů ze strany rodičů a prarodičů bylo častější v případě dívek. Může to být způsobeno větší sociální vyspělostí a komunikativností dívek tohoto věku. Situaci znázorňuje tabulka a soubor grafů v příloze č. 15.

Tabulka 19 k otázce 14

	ZŠ Švehlova (n=46)	ZŠ Truhlářská (n=34)	ZŠ Prachatice (n=48)	Celkem (n=128)
ZÁPORNÁ ODPOVĚĎ (%)	69.565% (32x, z toho 12 dívek, 20 chlapců)	61.765% (21x, z toho 4 dívek, 17 chlapců)	70.833% (34x, z toho 24 chlapců, 10 dívek)	67.969% (87x, z toho 26 dívek, 61 chlapců)
KLADNÁ ODPOVĚĎ (%)	30.435% (14x, z toho 9 dívek, 5 chlapců)	38.235% (13x, z toho 6 dívek, 7 chlapců)	29.167% (14x, z toho 5 chlapců, 9 dívek)	32.031% (41x, z toho 24 dívek, 17 chlapců)
	(3x nevyplněno, dívký)	1x Nevím, 1x nevyplněno, chlapci	4x nevyplněno (1 dívka, 3 chlapci)	9x

Za povšimnutí stojí rovněž fakt, že v případě všech tří škol mají k sobě blízko počty dívek u obou typů odpovědí, dívky se tedy dělí na dvě přibližně stejné skupiny (ty, kterým rodiče nebo prarodiče

vyprávějí, a ty , kterým nevyprávějí). V případě chlapců výrazně převyšuje počet těch, kterým rodiče nebo prarodiče nevyprávějí.

Otázka č. 15: Kolik času (přibližně) strávíš denně nad knížkou (kromě učebnic)?

Otázka č. 16: Kolik času (přibližně) strávíš povídáním s rodiči, prarodiči nebo sourozenci?

Kvantitativní vyhodnocení jsem provedl u těchto otázek současně, výsledky jsou uvedeny v tabulce 20 a znázorněny v grafu 13. Kompletní soubor odpovědí je uveden v tabulce v příloze č. 16.

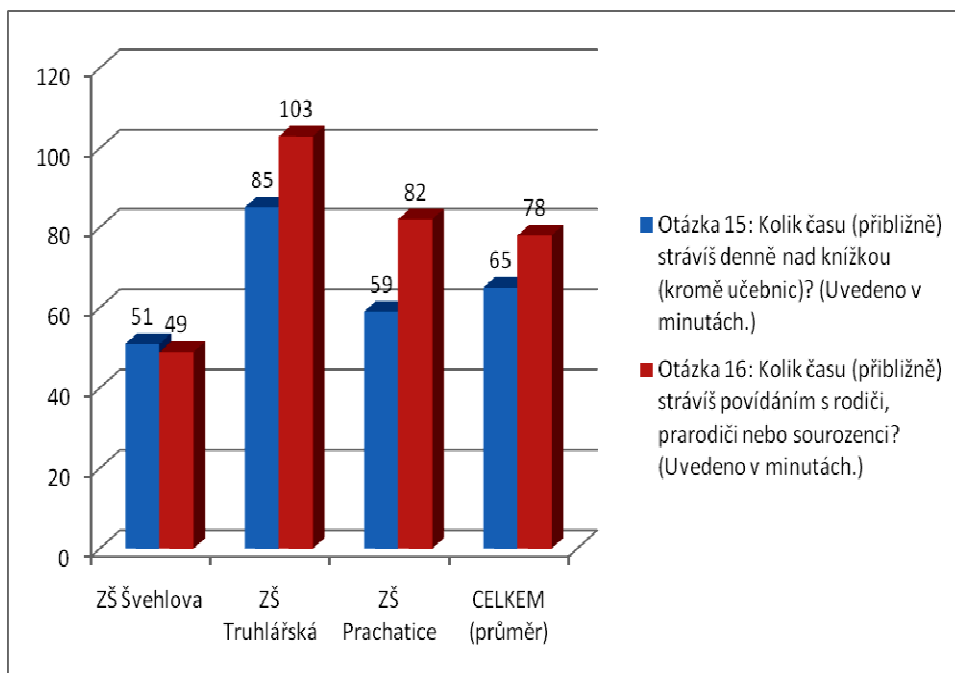
Podle některých odpovědí (které jsem do vyhodnocení nezahrnul) se zdá, že některé děti ze zkoumaného vzorku dosud nemají dobře ukotven pojem času, protože uváděly nesmyslné časové údaje (18 hodin, 10 hodin), nebo údaje nevyčíslené (Skoro celý den). Z výsledků se zdá, jakoby nejnáruživějšími čtenáři byly děti ze ZŠ Truhlářská, stráví také nejdelší dobu při povídání s rodiči, prarodiči a sourozenci.

Tabulka 20 k otázkám 15 a 16

	ZŠ Švehlova n =46	ZŠ Truhlářská n=32	ZŠ Prachatice n=45	CELKEM (průměr) n=123
Otázka č. 15	51.304 min.	85.406 min.	59.111 min.	65.274 min.
Otázka č. 16	48.892 min.	102.857 min.	82.058 min.	77.936 min.

Nejdále od celkového průměru byly odpovědi dětí ze ZŠ Švehlova. Zajímavé bude srovnání s odpověďmi rodičů těchto žáků na podobnou otázku. Vyhodnocení jimi vyplněných dotazníků uvádím dále.

Graf 13

V grafickém znázornění je dobře patrný podstatně vyšší čas uváděný dětmi ze ZŠ Truhlářská, v případě času stráveného povídáním si s rodiči, prarodiči a sourozenci jde o více než dvojnásobek času, který uváděly děti ze ZŠ Švehlova.

Otázka č. 17: Máš rád/ráda knížky a četbu, nebo dáváš přednost sledování filmů, televize a internetu?

Otázka se zajímavými výsledky, které jsou uvedeny v tabulce a znázorněny v grafu. Tabulka kompletních výsledků je uvedena v příloze č. 17.

Oproti obecnému mínění o neoblíbenosti četby současných dětí nadpoloviční většina respondentů (67.91%) dává přednost knížce před sledováním filmů, televize, nebo internetu. Zajímavé jsou rozdíly mezi jednotlivými školami: Zatímco na ZŠ Truhlářská upřednostňuje četbu téměř 86% dětí a na ZŠ Švehlova téměř 77%, na ZŠ Prachatice je to jen něco málo přes 48%. Na ZŠ Truhlářská navíc všechny oslovené dívky dávají přednost četbě. Zajímavé je i vysoké

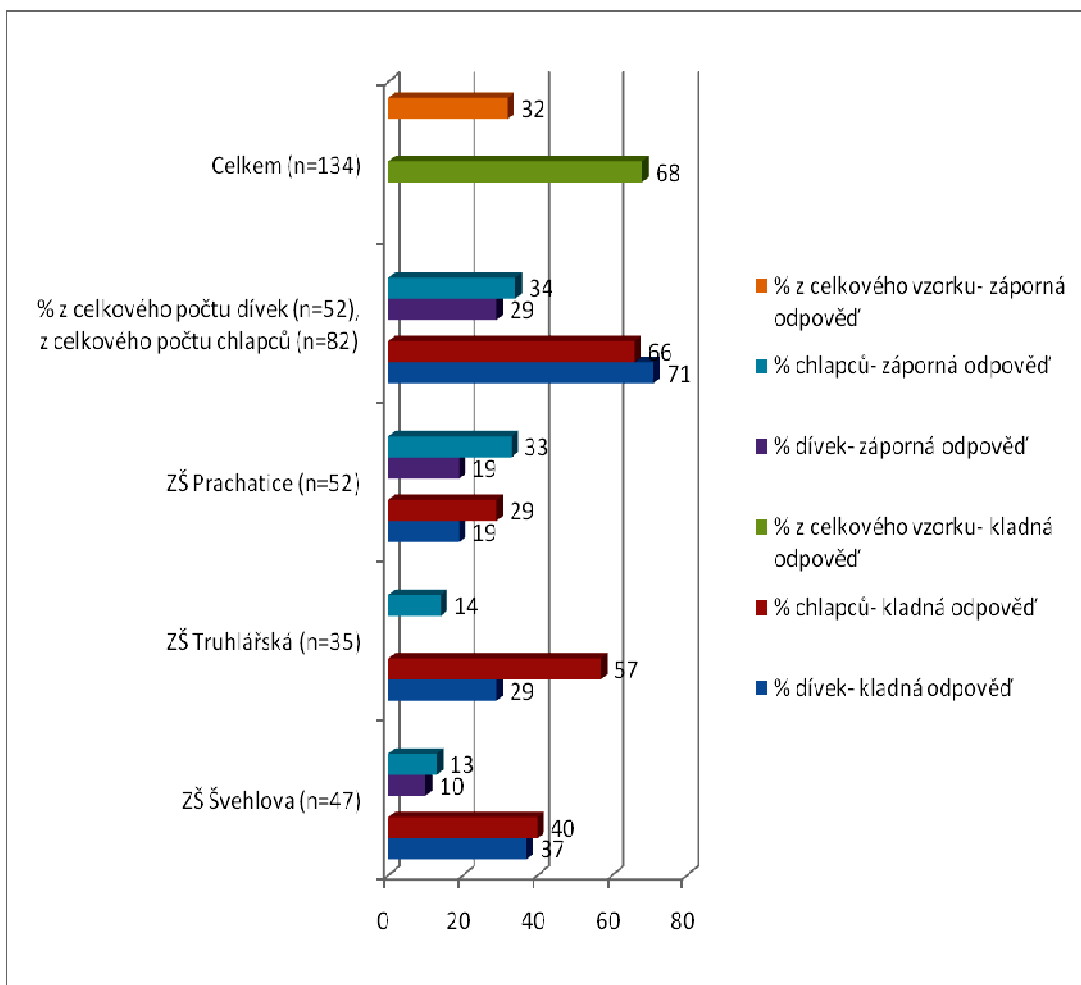

procento chlapců- čtenářů na ZŠ Švehlova. Nejdůležitější výsledky jsou uvedeny v tabulce 21, zjištění pak dokresluje graf 14.

Tabulka 21: Odpovědi v ot. 17

	ZŠ Švehlova n=47	ZŠ Truhlářská n=35	ZŠ Prachatice n=52	Celkem n=134
Kladná odpověď (%)	76,595%	85,714%	48,077%	67,91%
Záporná odpověď (%)	23,404%	14,286%	51,923%	32,089%
	1x nevyplněno, 1x nevím (dívky)	1x odpověď: Na telku jsem se ještě 4 hodiny nekoukal. (chlapec)		

Graf 14 k otázce 17

4.2. Shrnutí, dílčí závěry

Ve výzkumu jsem oslovil celkem 137 žáků na 2 školách pražských a 1 škole prachatické. Na ZŠ Švehlova vyplnilo dotazník celkem 49 žáků (25 chlapců, 24 dívek), 15 z nich navštěvovalo v době šetření 4. ročník, na ZŠ Truhlářská vyplnilo ve 2 pátých ročnících dotazník celkem 36 žáků (26 chlapců, 10 dívek), na ZŠ Prachatice jsem pracoval s celkem 52 žáky (32 chlapců, 20 dívek). Ve vzorku převažují chlapci (celkem 83, 60.584%, n=139). Jádrem výzkumného vzorku pak tvoří žáci narození v letech 1997 (59x) a 1998 (59x), malou část tvoří žáci narození v roce 1996 (10x) a 1999 (5x). Žáci mají v průměru 33 knih, nejvyšší počet uváděli respondenti na ZŠ Truhlářská (průměrně 43), ovšem výsledky zbylých dvou škol (ZŠ Švehlova 24 knih, ZŠ Prachatice 33 knih) jsou srovnatelné a potvrdily běžnost vlastnictví knih. V celkem 46 případech (35.659%, n=129) bylo první knížkou respondentů leporelo nebo jiná kniha pro nejmenší, součet četností odpovědí ve třech pohádkových žánrech je 33 (25.581%, n=129), podobně jako v případě součtu četností dobrodružných knih (34x, 26.357%, n=129). Na výběru první knížky se podílejí rodiče a prarodiče (41x, 34.167%, n=120), kniha je i dárkem k Vánocům, narozeninám (24x, 20%, n=120) nebo se dědí po starších sourozencích. 63.235% (n=136) dětí ze vzorku si četbu vybírá samo, 36.765% (n=136) děti knížky a časopisy vybírají a kupují rodiče. Z časopisů čtou děti nejraději na poznání, kulturu a techniku zaměřené (nejčastěji ABC), některý z titulů tohoto okruhu uvedlo celkem 58 dětí (42.336%, n=137), časté, zejména u dívek, jsou hudební časopisy pro mládež (27x, 19.708%, n=137), podobně jako v případě dívčích časopisů (31x). Výrazně vyšší procento dětí (oproti dalším dvěma školám ve vzorku) ze ZŠ Švehlova navštěvuje samostatně knihovnu (43.75%, n=48), na této škole je také nejvyšší procento těch, kteří navštěvují knihovnu vůbec, ať už samostatně,

nebo v doprovodu (celkem 83.333%, n=48). Celkový součet těch, kteří samostatně navštěvují knihovnu, je 32.089% (n=134), součet zastoupení knihovnu samostatně navštěvujících a v doprovodu navštěvujících činí 74.626% (n=134), můžeme tedy říci, že bezmála tři čtvrtiny dětí ze vzorku navštěvuje knihovnu. Celkem 76 dětí ze vzorku (55.474%, n=137) nesleduje denní tisk, 61 dětí (44.526%, n=137) si v novinách a časopisech všímá snad všeho, co se tam objeví, včetně politiky, ekonomiky, ale i včetně bulvárních zpráv, určených pro dospělé. Z novin a časopisů děti čtou především Blesk, Lidové noviny, Právo, Mf Dnes, Metro, 24 hodin, Prachatický deník (ZŠ Prachatice), v odpovědích se objevily i společenské magazíny pro dospělé (Sedm, Enigma). V současnosti nejoblíbenější jsou pro děti ze vzorku knížky dobrodružné, sci-fi a detektivní se současnou tematikou, některý titul z těchto žánrů uvedlo celkem 54.015% (n=137) dětí. S tímto zjištěním koresponduje i časté uvádění oblíbených postav právě z tohoto okruhu moderních dobrodružných, fantastických a akčních příběhů (celkem 35x, 25.547%, n=137) s převahou chlapců (30x). Děti mají ale stále v oblíbě i postavy z klasických pohádek (23x, 16.788%, n=137). Děti dále preferují knihy s dobrodružně- historickou tematikou, které ve svých odpovědích uvedly celkem 90x (65.693%, n=137) s převahou chlapců (61x). Podobně oblíbené jsou u nich knížky s legračním hlavním hrdinou (celkem 89x, 64.964%, n=137) a s hlavním hrdinou akčním (celkem 76x, 55.474%, n=137). Zájem o pohádky se projevil u celkem 33 dětí (24.088%, n=137). Přesně s polovinou dětí ze vzorku si rodiče občas čtou nebo prohlíží knížky, s polovinou nečtou ani neprohlíží. Poměrně vysokému procentu dětí (67.969%, n=128) rodiče nebo prarodiče nevypráví pohádky nebo příběhy. Děti ze vzorku stráví denně četbou průměrně 65 min (zaokrouhleno), povídáním s rodiči, prarodiči nebo sourozenci stráví průměrně 78 min (zaokrouhleno).

4.3. Dotazníkové šetření s rodiči žáků ZŠ Švehlova

Doplněním hlavní části výzkumu bylo dotazníkové šetření s rodiči žáků. Ze 49 distribuovaných dotazníků prostřednictvím žáků ZŠ Švehlova z výše sledovaných tříd se vyplněných vrátilo celkem 19, což tvoří 38.776%. Následující tabulka 22 uvádí četnosti roku narození a navštěvovaných ročníků.

Tab. 22

Rok narození/ ročník	Počet
1997/5	3x (2 chlapci, 1 dívka)
1998/5	3x (2 dívky, 1 chlapec)
1998/4	5x (4 dívky, 1 chlapec)
1999/4	3x (2 chlapci, 1 dívka)
Nevyplněno	5x (2 dívky r. n. 1998, 2 chlapci r. n. 1998, 1x (chlapec) nevyplněn rok narození ani ročník)

Na první otázku (Má vaše dcera/syn vlastní knížky?) odpovědělo 100% rodičů kladně. V této souvislosti bych rád uvedl domněnku, že vyplněné dotazníky pocházejí od rodičů, u nichž důvodem k vyplnění byl živý zájem o čtenářství jejich dětí, což zřejmě ovlivní výsledek celé této části šetření. Jestliže by se podařilo získat dotazníky od rodičů všech dětí ze vzorku, výsledky by se patrně výrazně lišily.

Podle odpovědí rodičů na otázku 2 (Pokud ano, kolik jich je? (Stačí přibližně) mají děti průměrně (zaokrouhleno) 32 knih (n=18, 1x odpověď „Desítky“). Vráťm-li se k dotazníku dětí, konkrétně k výsledkům v otázce č. 2, potom se skutečně ukazuje, že dětmi uváděné počty vlastních knih byly vcelku dobře odhadnuty- celkový průměr (33 knih) se blíží průměru podle odpovědí rodičů, u něhož je větší pravděpodobnost přesnosti. Děti ze ZŠ Švehlova snad mírně podhodnotily množství vlastních knih. V jejich případě činí průměr 24 knih.

Vyhodnocení třetí otázky (Jak se jmenovala první knížka Vaší dcery/syna?) je uvedeno v tabulce 23. V levém sloupci jsou uvedeny žánrové okruhy dětské literatury, při jejichž stanovení jsem vycházel z okruhů žánrů pro vyhodnocení odpovědí dětí. Odpovědi rodičů dobře korespondují s odpověďmi jejich dětí. Zajímavé je uvedení tří titulů z okruhu f, u kterých nepředpokládám příliš velkou pravděpodobnost- zde uvedené tituly jsou určeny spíše pro děti starší (tedy ne jako knížky pro první čtení). Snad došlo k ne zcela přesnému pochopení otázky ze strany rodičů, možná ale, že některé děti skutečně začínají s četbou později, ve chvíli, kdy už pro ně leporela a obrázkové knížky nejsou zajímavé.

Tab. 23: Okruhy žánrů a četnosti odpovědí

a) Pohádky tradiční	Aladinova lampa (chlapec 1998), Hrnečku vař (dívka 1998), Adolf Dudek: Povídej pohádku (chlapec 1997).
b) Pohádky moderní s klasickými a typicky dětskými postavami	Josef Lada dětem (chlapec 1998), Ferda Mravenec (chlapec 1998)
f) Dobrodružná literatura se současnou tematikou	Mach a Šebestová (chlapec 1999), Harry Potter (chlapec), Tajemná zpráva (dívka 1998),
g) Moderní příběhy s dětskými hrdiny	Lindgrenová: Já chci taky do školy (dívka 1999),
h) Leporela, knihy pro nejmenší	Moje první čtení (dívka 1998) Krtek a autíčko (chlapec 1997), Krtek a potopa (dívka 1998), Žabák Kvak (dívka 1998), Kocour Modroočko (dívka 1998),), Říkaneky pro nejmenší (dívka 1998), Mašinka Tom (dívka 1998 Zvířátková abeceda (dívka 1997),

Podle odpovědí na otázku 4 (To, co chce Vaše dcera/syn číst, si vybírá sama/sám, nebo knížky a časopisy kupujete Vy, případně prarodiče nebo sourozenci?) si četbu samostatně vybírá 7 dětí (38.889%, n=18, 4 dívky, 3 chlapci), samostatně nebo s rodiči rovněž 7 dětí (6 dívek, 1 chlapec), rodiče pak četbu vybírají u 4 dětí (chlapci, 22.222%, n=18, 1x nevyplněno). Ve srovnání s odpověďmi dětí jde tedy o výrazně nižší procento v případě samostatnosti při výběru knih, zde ale srovnávám početně nesrovnatelné vzorky 137 dětí a 19 rodičů. Pravděpodobnější ale budou zřejmě odpovědi rodičů, stačí pohled do knihovny jejich dětí a hned vidí, které knihy vybrali oni sami.

Tituly časopisů, uváděné rodiči v odpovědích na otázku č. 5 (Jaké časopisy Vaše dcera/ Váš syn čte) opět korespondují s tituly, které uváděly děti ve svých odpovědích. Objevily se i totožné žánry těchto časopisů. Nejčastěji uváděné časopisy byly, stejně jako u dětí, z kategorie g (Na poznání, kulturu a techniku zaměřené časopisy), zejména pak časopisy ABC, Junior 21. století a Vildův svět. Neobjevil se, na rozdíl od dotazníků dětí (Enigma), žádný z časopisů pro dospělé. Ve spojení s první knížkou (otázka 3) a s v poslední době přečtenými knihami (otázka 7) by bylo mnohdy možné dokonce spárovat dotazník dítěte s dotazníkem jeho rodičů. Otázka číslo 6 (Do knihovny si Vaše dcera/syn chodí půjčovat knížky sama/sám, nebo s rodiči, se školou, s kamarády?) přinesla celkem 7 odpovědí kladných ve smyslu samostatnosti (36.842%, n=19, 5 dívek, 2 chlapci), v 6 případech (31.579%) děti navštěvují knihovnu v doprovodu, 6 dětí podle odpovědí rodičů nenavštěvuje s různým zdůvodněním (Nechodí do knihovny, v rodině máme dost knih) knihovnu vůbec. Zjištěné údaje se výrazně liší od údajů získaných od dětí, ovšem uvážíme-li, že tato škola je poměrně aktivní ve vztahu ke knihovně a že ve škole je školní knihovna, kam děti docházejí (o obojím děti nemusí nutně informovat rodiče), pak se zjištění jeví jako pravděpodobná.

Odpovědi na otázku 7 (Jak se jmenují knihy, které v poslední době Vaše dcera/syn četla/četl? 3 podle Vás nejdůležitější tituly) ukázaly velkou rozmanitost žánrů a titulů, které opět dobře korespondují s s tituly, které ve svých odpovědích uváděly děti. Ani v jednom z případů se (na rozdíl od dětí) neobjevila odpověď Nevím, nepamatuji se, což ukazuje jednak na dobrou sledovanost četby dětí jejich rodiči, a také toto zjištění částečně může potvrzovat mou domněnku o skupině rodičů, jež četba jejich dětí zajímá. Kromě titulů uváděných dětmi se objevilo i několik nových (Perlová zahrada), dokonce i z oblasti literatury spíše pro dospělé (Povídky Šimka a Grossmana), všechny tituly jsou pak bezproblémově zařaditelné do okruhů žánrů z vyhodnocení otázky č. 10 dotazníku dětí. Tradiční pohádkové postavy (princezna, čert), postavy moderních pohádek (Asterix a Obelix) a v menší míře i postavy dobrodružných filmů (Fantomas) přinesly odpovědi rodičů na otázku 8 (Jaká je oblíbená pohádková nebo jiná postava Vaší dcery/ Vašeho syna?). Na rozdíl od dětí zde nefigurují herci, slavní sportovci, na místě oblíbené postavy svého dítěte vidí většina rodičů postavu pohádkovou, často z klasických pohádek. Zde může spolupůsobit pochopení otázky jako zjišťování postavy především knižní, nebo snad také fakt, že děti shlédnou v televizi nebo jinde různé filmy a pořady, aniž by o tom jejich rodiče věděli. Následující tabulka 24 ukazuje odpovědi rodičů na otázku 9 (Jaké knížky Vaše dcera/syn rád čte nebo by ráda četla/četl?). Na rozdíl od odpovědí dětí se v daleko menší míře objevují dobrodružné knihy historické a knihy s akčním hlavním hrdinou. Úspěch zaznamenaly stejně jako u dětí zejména knihy s legračním hlavním hrdinou (11x), dále knihy dobrodružné- ze současnosti (10x), a také knihy s dětským hlavním hrdinou. Jako možná interpretace se nabízí neznalost přání dětí, ovšem děti samy často mnohá svá přání nevysloví, nebo je nedokážou formulovat.

Tab. 24

Žánry knih	Četnost odpovědí
Pohádky	7x (1 chlapec, 6 dívek)
Dobrodružné- historické	4x (2 dívky, 2 chlapci)
Dobrodružné- ze současnosti	10x (6 dívek, 4 chlapci)
Válečné- akční	4x (chlapec)
Cestopisné	0
Naučné- vědecké	3x (dívka)
S hlavním hrdinou: pohádkovým	4x (3 dívky, 1 chlapec)
akčním	5x (chlapec)
dětským	9x (7 dívek, 2 chlapci)
legračním	11x (7 dívek, 4 chlapci)

Následující tabulka 25 ukazuje četnost odpovědí na otázku 10 (Prohlížíte si nebo čtete knížky společně s Vaší dcerou/synem?). Většina odpovědí je kladných na rozdíl od odpovědí dětí, které mnohdy soudí, že jsou na to již velké. Krásná a upřímná je tato odpověď jednoho z rodičů:

„Ano, máme doma děti 3 tak čteme před spaním, ale není to pravidlo.“

Tab. 25: Odpovědi na otázku 10

Ano	13x (7 chlapců, 6 dívek)
Ne	2x (dívka)
Občas	2x (dívka, chlapec)
Už ne	2x (dívka, chlapec)

Odpovědi na otázku 11 (Vyprávíte Vaší dceři/synovi pohádky nebo příběhy? Jaké to jsou?) byly převážně kladné. Ukázaly různorodost vyprávění, v odpovědích se objevují pohádky, příběhy ze života. Kladně odpověděli rodiče v celkem 13 případech (7 dívek, 6 chlapců), záporných odpovědí bylo celkem 6 (3 dívky, 3 chlapci). Zajímavý je téměř přesný poměr dívek a chlapců u obou typů odpovědí. Záporné odpovědi byly ve 3 případech formulovány s odkazem k minulosti (Dříve ano, nyní už ne), tento typ odpovědi se objevil i u dětí.

Podle odpovědí rodičů na otázku 12 (Kolik času (přibližně) stráví Vaše dcera/syn denně nad knížkou (kromě učebnic?) stráví děti četbou průměrně 38 minut denně. Jde sice o nižší číslo, než v průměru uváděly děti (51 min., zaokrouhleno), rozdíl je ale relativně malý. U mnohých dětí může být odpověď navíc ovlivněna i nejasným pojetím času.

Zajímavé je porovnání průměru času, stráveného podle rodičů povídáním s dětmi v otázce 13 (Kolik času (přibližně) strávíte povídáním si s Vaší dcerou/synem?), který vychází na 92 minut s průměrem času, který uváděly děti v odpovědích na ot. 16 v jejich dotazníku (49 min., zaokrouhleno). Na tuto otázku odpovědělo použitelným způsobem celkem 10 rodičů, další odpovědi (Hodně, stále mluví (dívka), Skoro pořád (chlapec), Podle nálady (chlapec), Průběžně celý den (dívka), Dle směn, někdy hodinu, jindy celé

odpoledne (dívka), Veškerý čas, který spolu trávíme (chlapec) nebyly zařaditelné do výpočtu. Ve srovnání s odpověďmi dětí jde tedy o podstatně delší čas. Je ovšem možné, že někteří rodiče pochopili tento bod dotazníku jako otázku na celkový čas strávený hovorem s dětmi, nikoli povídáním si, čemuž nasvědčují i odpovědi nezařazené do výpočtu.

Poslední otázkou 14 (Má Vaše dcera/syn ráda/rád knížky a četbu, nebo dává přednost sledování filmů, televize a internetu?) jsem se snažil zjistit, do jaké míry znají rodiče preference dětí ve vztahu k četbě a k jiným činnostem. V několika případech se objevila jednoduchá záporná odpověď (Net, TV (chlapec), Film, TV (chlapec), Filmy, TV, Net (dívka), TV, PC (dívka), několik rodičů soudí, že děti se věnují obojímu „tak napůl“, příp. „všechno dohromady“. Nevyskytl se ani jediný případ jednoznačné preference četby. Jedna z odpovědí ale potvrzuje vcelku pravidelnou četbu:

„Myslím, že tak napůl, někdy se začte hned, čte hlavně večer v posteli nebo odpoledne po škole.“ (chlapec)

Jiná odpověď dobře popisuje současnou situaci:

„V první třídě ji čtení bavilo, teď čte jen občas. TV přednost nemá, ale než by si to přečetla, raději se kouká na TV.“ (dívka)

4.4. Shrnutí, dílčí závěry

I když byl vzorek rodičů velmi malý (19 respondentů), podařilo se získat cenné informace zejména pro komparaci s výsledky dotazníků dětí a pro vhled do vztahu rodičů k četbě jejich dětí. Odpovědi rodičů potvrdily vlastnictví několika desítek knih u dětí (průměrně 32), ukázaly i to, že mnohé děti jsou zvyklé se pravidelně ke knize vracet, podle rodičů stráví četbou denně 38 min. Rodiče si dobře (a také rádi) vzpomínají na první knížky svých dětí. Rodiče také dobře sledují četbu časopisů svých dětí, objevily se prakticky totožné tituly u rodičů i u jejich dětí. Dle odpovědí rodičů projevují děti značnou samostatnost ve výběru literatury (38.889% (n=18) dětí si vybírá četbu samostatně) a jsou zvyklé navštěvovat knihovnu, ať už sami, nebo v doprovodu rodičů (celkem 68.421%, n=19). Rodiče podle odpovědí věnují nemalý čas vyprávění a povídání si se svými dětmi (průměrně 92 min denně) a vcelku dobře znají preference svých dětí ve vztahu k literárním žánrům. Preference dětí ve vztahu knih a dalších (současných) médiích vidí jejich rodiče realisticky.

4.5. Empirické šetření s učiteli škol

Učitelé mají blízko k dětem, v určitých směrech je znají lépe než kdokoli jiný. Jsou průvodci v jejich rozvoji, samozřejmě také v oblasti literatury. Proto jsem věnoval velkou pozornost přípravě na návštěvu školy a vždy po odchodu ze třídy jsem si zaznamenal nejdůležitější poznatky z pozorování a rozhovorů.

Během vyplňování dotazníků dětmi jsem se snažil zjistit některé názory učitelů na četbu dětí v jejich třídách a na jejich postoj k literatuře. Z nestrukturovaných rozhovorů vyplynulo, že učitelé většinou sdílejí obecné názory na čtenářství dětí- podle naprosté většiny z nich je čtení na ústupu, převahu v oblíbenosti u dětí získávají

počítače, televize a další média. Zároveň ale na současný vývoj nepohlíží tragicky- moderní média jsou dalšími možnostmi v zábavě, ale i ve vzdělávání dětí. Tito učitelé se vyjádřili i ve prospěch užívání nových forem komunikace. Na jejich odpovědi měl zjevný vliv i jejich vlastní postoj, přičemž jsem nepostřehl generační rozdíly v názorech.

Na ZŠ Truhlářská a na ZŠ Prachaticice jsem navštívil 2 páté ročníky, na ZŠ Švehlova 2 páté a 1 čtvrtý ročník, měl jsem tedy možnost hovořit s celkem sedmi učitelkami různého věku. Rozdíly v atmosféře ve třídách při vyplňování dotazníků byly obrovské- v některých třídách byl naprostý klid, děti beze slova vyplňovaly dotazník a nevyskytl se ani jediný dotaz k tomuto vyplňování, paní učitelka nepřipouštěla vyrušování (4. ročník ZŠ Švehlova). Naprosto rozdílná byla 5.A na ZŠ Truhlářská- paní učitelka středního věku s velmi civilním projevem byla (podle jejích slov) již třetí učitelkou této velmi živé třídy, dvě předchozí vyučující „to vzdaly“. Paní učitelka si ale vybrala tuto třídu záměrně- má ráda živé, energické děti, s nimi se jí dobře pracuje.

Velmi klidná a uvolněná atmosféra panovala v obou třídách v Prachaticích, žáci pozorně naslouchali a soustředěně pracovali, vystupování obou učitelek bylo vlídné ve vztahu k dětem. Tento přístup pak měl i viditelný vliv na postoj k čtenářství dětí- nehodnotící, reálný pohled, beroucí v úvahu nevratnost vývoje.

4.6. Dotazníky učitelů

Jako další součást šetření s učiteli jsem zvolil krátký dotazník, který jsem předložil učitelům na ZŠ Švehlova. Získal jsem tak celkem 14 vyplněných dotazníků od 13 paní učitelek a 1 pana učitele z 1. i 2. stupně této školy. Setkal jsem se s vstřícným postojem k šetření, učitelé se živě zajímají o problematiku.

Kontaktní úvod byl tvořen oslovením a malým vysvětlujícím odstavcem. Následující body zjišťovaly pohlaví respondenta, jeho působení (1. nebo 2. stupeň) a vyučované předměty.

Otázky dotazníku jsem formuloval jako anketní, uzavřené s výběrem odpovědi a polouzavřené s požadavkem vysvětlení volby odpovědi.

7 učitelek ze vzorku působí na 1. stupni, 6 na 2. stupni, jediný zástupce učitelů vyučuje na obou stupních. Učitelky z 1. stupně vyučují předměty pro tento stupeň obvyklé, v jednom případě jsou uvedeny i pracovní činnosti, u druhostupňových je uváděn český jazyk, dějepis, matematika, fyzika, tělesná výchova, angličtina, vlastivěda, občanská výchova, rodinná výchova, pracovní činnosti.

Na první otázku (Souhlasíte s tvrzením, že současné děti minimálně čtou?) odpovědělo kladně celkem 12 respondentů (6 učitelů 1. stupně, 6 ze 2. stupně), záporně 2 (1+1). Odpovědi potvrzují zjištění z rozhovorů, další otázky (a zejména komentáře) upřesňují tento názor.

Na otázku 2 (Souhlasíte s tvrzením, že současné děti čtou méně, než děti v minulosti?) odpovědělo celkem 13 učitelů kladně (6x 1. stupeň, 7x 2. stupeň), 1 odpověď byla záporná (1. stupeň). Další částí této otázky byl požadavek na zdůvodnění odpovědi. Podle učitelů tedy děti čtou méně, protože:

- více používají audiovizuální techniku
- mají více možností k získání informací, než bylo možné dříve
- více se dívají na televizi a sedí před počítačem
- televize a počítač je více oslovuje
- spíše pasivně přijímají informace
- rodiče je k četbě nevedou
- rodiče i děti stále sedí u televize a u počítače
- nemají potřebu, přebírají tento trend od svých rodičů
- mají jiné zdroje informací a možnost jejich využití
- špatně čtou, nebaví je to, mají raději internet
- jestliže čtou, textu ne vždy rozumějí
- na ně působí vliv internetu
- mají více možností získávat informace
- mají více možností trávení volného času
- je patrný vliv modernizace- nové druhy zábavy (PC, internet, počítačové hry), které jsou pro děti zajímavější
- rodiče nečtou- děti nečtou, nevedou je k tomu
- mají méně času díky jiným (počítačovým) aktivitám, které jsou pro ně atraktivnější
- nefunguje příklad rodičů

V uvedených zdůvodněních volby kladné odpovědi se setkáváme snad se všemi nejčastěji uváděnými negativy působení počítačů, televize a dalších médií na děti. Je ale vždy nutné, aby toto působení bylo nutně negativní? Televize je jen prostředkem, formou předání obsahů, stejně jako počítač. Kdy, kde a proč došlo k rozdělení odborné i široké veřejnosti na skupinu nadšených uživatelů (zejména počítače) a přesvědčených odpůrců (mimo jiné i využívání počítače při výuce)? Další z výše uvedených zdůvodnění se týká příkladu rodičů, a právem, vždyť dítě je zejména v počátku četby z větší části odkázáno především na rodiče, včetně výběru knížek.

Jediná záporná odpověď (učitelka 1. stupně) je zdůvodněna takto:

„Vždy byli, jsou a budou lidé, kteří čtou hodně a kteří méně. Lidé se ve své podstatě nemění“.

Názor, se kterým nelze než souhlasit, potvrzují i výše uvedené výsledky šetření s dětmi- určité (nemalé) procento dětí jsou náruživými čtenáři, kteří si literaturu vybírají a začínají se v ní orientovat (viz uvedení Máje nebo Malého prince dívkou z Prachatic), další část dětí ovšem upřednostňuje jiné formy trávení času. Problém je spíše obecně v zanedbávání hodnotnějších nebo zdravějších aktivit dětí.

Na třetí otázku (Pracují děti ve Vašich třídách při řešení domácích úloh i s jinými než doporučenými zdroji informací?) odpovědělo celkem 10 respondentů kladně (4x 1. stupeň, 6x 2. stupeň), 4 odpovědi byly záporné. Součástí této otázky byl opět požadavek zdůvodnění, tentokrát pouze u kladné odpovědi. Žáci oslovených učitelů 1. stupně kromě doporučených zdrojů pracují i s internetem, docházejí do knihoven, pracují s atlasy, s časopisy. V 1. a 2. třídě děti s knihami pracují minimálně, využívají ale některých informací z televize a z internetu. Na 2. stupni se k předešlému připojují populárně naučné knihy, články z novin a časopisů, encyklopedie. Mezi zdroji informací tedy stále figurují knihy, a to i u mladších dětí.

Poslední čtvrtá otázka (Souhlasíte s následujícím tvrzením? Žáci, kteří čtou kromě učebnic a školou doporučených knih i jiné knihy, mají více znalostí, dokáží lépe pracovat s informacemi a dosahují lepších výsledků.) přinesla kromě 11 kladných (4x 1. stupeň, 7x 2. stupeň) a 3 záporných odpovědí (3x 1. stupeň) i jedno výstižné vysvětlení volby odpovědi:

„Nemohu potvrdit. Zvědavé děti, které získávají informace od rodičů, z televize, z internetu, z filmů, z časopisů úspěšné jsou, i když nečtou přímo knihy“. (učitelka, 1. stupeň)

Zde je vyjádření také toho, že jde o obsahy, nikoli o formy. Internet nebo televize jsou právě těmi formami, které bývají ne vždy přiměřeně využívány pro ne vždy přiměřené obsahy.

5. Závěry výzkumu

Oslovil jsem celkem 170 respondentů dotazníkovou formou (137 dětí, 19 rodičů, 14 učitelů), krátké nestrukturované rozhovory jsem vedl s celkem 18 učiteli. Jádrem výzkumu tvoří dotazníkové šetření s dětmi na školách, další dvě součásti (rodiče a učitelé) jsou spíše doplňkové, v případě dotazníkového šetření s rodiči i částečně ověřující.

Z výsledků dotazníkového šetření s dětmi a s rodiči vyplývá, že vlastnictví knih je u současných dětí zcela běžné, s knihou děti (kromě zejména internetu) pracují jako s jedním ze zdrojů informací, což potvrzují i oslovení učitelé. Jak se dále ukázalo ve výsledcích šetření, pro řadu dětí je kniha i zdrojem zábavy, který před jinými možnostmi (televize, počítač) dokonce preferuje nemalé procento z nich. I když nabídka moderních technologií co do atraktivnosti vyhovuje spíše chlapcům a později i mužům (akční filmy, počítačové hry, technika jako koníček), u některých chlapců ve vzorku se objevila preference četby (ZŠ Švehlova). Zde je také jeden z výsledků, ve kterém se rozchází mínění rodičů a učitelů s vyjádřením samotných dětí. Dílčí závěry výzkumu by tedy mohly znít takto:

Děti čtou více, než se obecně míní, mnohdy dokonce více, než se domnívají jejich rodiče a učitelé. Mnohé děti navíc preferují četbu před moderními informačními technologiemi.

Jsem si vědom diskutabilnosti těchto závěrů- data jsem získal od nereprezentativního vzorku u všech složek, používal jsem nestandardizované dotazníky, navíc děti mladšího školního věku často zatím plně neovládají možnosti moderních technologií, práce s knihou je pro ně výrazně jednodušší. V mých možnostech ale nebylo obsáhnout sám větší vzorek a provést standardizaci a ověřování dotazníků.

Děti ve svých odpovědích a následně i rodiče ukázali, že první knihou značné části z nich je (tak jako v minulosti) leporelo, obrázková dětská kniha a také pohádka, v souhrnu knihy těchto žánrů tvoří většinu. Pohádkové knihy, i když v menší míře, čtou děti ze vzorku i nyní, vedle další celé řady titulů dobrodružných, z nichž velká část patří k dnes již tradičním dílům tohoto žánru.

Další poznatek se váže k veřejným knihovnám- většina dětí je navštěvuje a vybírá si samostatně četbu. Samostatnost dětí se projevila také při výběru knih obecně.

Děti si dokážou pečlivě vybírat i časopisy, oproti obecným míněním, vznikajícím snad při pohledu na nabídku na pultech prodejen, si děti ve velké většině samy vybírají časopisy na poznání, vědu a kulturu zaměřené. Zde se projevuje zvědavost a chuť zapojit se do nejrůznějších aktivit, dozvědět se co nejvíce. V odpovědích se pochopitelně objevily i komiksy a obrázkové příběhy všeho druhu, neodvážuji se ale hodnotit jejich úroveň ani možnosti vlivu na děti- to je práce snad pro odborníky na dětskou literaturu. Mohu jen konstatovat, že se v odpovědích vyskytly, a že šlo mnohdy o tituly dnes již velmi tradiční (Rychlé šípy), nebo dnes zařazované mezi moderní literární žánry (Spiderman). Další závěry by tedy mohly znít takto:

Děti si ve velké míře vybírají časopisy pro ně zajímavé, snaží se v souladu se zvědavostí svého věku něco se dozvědět. Většina z nich se nenechává strhnout módními trendy, kritérium výběru není vnější atraktivita.

Na sledování denního tisku můžeme pohlížet ze dvou rovin: Z roviny titulů, které děti čtou, a také z roviny obsahů, které na ně prostřednictvím tisku působí. A protože nabídka na pultech novinových stánků je z dosti podstatné části z okruhu tzv. bulvárních tiskovin, dostávají se tyto pochopitelně i do rukou dětí. V souladu s výše zmíněnou zvědavostí svého věku pak děti vstřebávají

informace všeho druhu, a to i ty, které nejsou vzhledem ke svému věku schopné adekvátně zpracovat. Jeden z kladů to ale přináší- děti (jak se ukázalo) si všímají nejrozličnějšího dění v okolí blízkém i širším, všímají si i politických a ekonomických událostí.

Oblíbenost literárních postav se úzce váže k oblíbenosti žánrů literatury. Ukázalo se, že u řady dětí figurují postavy pohádkové a také postavy nejrozličnějších dobrodružných žánrů, což potvrzuje zjištění, že pohádky a dobrodružné knihy stále mají své místo v knihovnách dětí. Tato zjištění navíc potvrdili i rodiče, a to zcela nezávisle a až po uskutečnění dotazníkového šetření s dětmi.

Z odpovědí na okruh otázek mapujících společné činnosti rodičů a dětí vyplývá, že nemalá část rodičů čte nebo prohlíží si se svými dětmi knížky (tedy zabývá se nějakým způsobem čtenářstvím svých dětí), snad až překvapivě dlouhý čas věnují rodiče povídáním si s nimi, což se objevilo jak v odpovědích rodičů, tak i v odpovědích dětí. Poslední část závěru tedy zní takto:

Nemalá část rodičů se zabývá čtenářstvím svých dětí, rodiče rovněž věnují čas vyprávění příběhů a povídání si s dětmi.

5.1. Ověřování hypotéz

Na počátku práce jsem si stanovil několik pracovních hypotéz, u nichž ověření platnosti mnohdy vyplývá z výše uvedených výsledků výzkumného šetření. Přesto ale bych se rád nyní na závěr k těmto hypotézám vrátil a pomocí slovního hodnocení ověřil jejich platnost na základě různých zjištění z výzkumu.

Hypotéza 1:

U současných dětí je četba často činností stojící na okraji jejich zájmu.

- V záplavě médií, počítačových her a informačních technologií se může zdát, že se klasická knížka ztrácí. Nacházejí současné děti cestu ke čtení knih?

Výsledky výzkumu ukázaly, že ani v záplavě médií a dalších zdrojů informací a také zábavy se klasická knížka zdaleka neztrácí. Děti ze zkoumaného vzorku skutečně cestu ke knize nacházejí, a nejen to-dokáží si knížky, ale i časopisy pečlivě vybrat. Ve svých odpovědích to potvrdili děti, rodiče a částečně i oslovení učitelé.

Hypotéza 1 se nepotvrdila.

Hypotéza 2:

Děti věnují četbě a výběru knih minimum času a úsilí.

- Je jen málo dětí, které jsou ochotné věnovat čtení a výběru knih potřebný čas a úsilí.

Čtení je aktivní činností, která vyžaduje čas a určitou dávku vlastního úsilí. Děti ze vzorku ve svých odpovědích potvrdily, že tento čas a úsilí četbě skutečně věnují.

Hypotéza 2 se nepotvrdila.

Hypotéza 3:

Při výběru četby jsou děti často odkázány na své rodiče.

- Medializace kultury vede u některých žánrů ke zmenšení jejich významu- co není vidět nebo o čem není slyšet, to jakoby nebylo, což se projevuje i ve výběru knih pro děti jejich rodiči.

Podle odpovědí dětí a jejich rodičů děti projevují samostatnost při výběru knih. V odpovědích se co do titulů objevila i celá řada těch klasických (pohádkových, dobrodružných), ve výběru knih děti projevily jiná kritéria než módnost a atraktivnost.

Hypotéza 3 se nepotvrdila.

Hypotéza 4:

Některé tradiční žánry dětské literatury (zejména pohádky) s klasickými hrdiny dnes děti nezajímají.

- Vlivem množství moderních (akčních) příběhů ztrácí pohádky na atraktivitě.

Výsledky výzkumu na několika místech ukázaly, že pohádka má stále své nezastupitelné místo mezi žánry, ze kterých děti vybírají svou četbu, má ale své místo i mezi žánry, ze kterých volí rodiče v případě knih pro své děti.

Hypotéza 4 se nepotvrdila.

5.2. Diskuse

Ve své práci jsem si předsevzal různými metodami zmapovat strukturu vztahu dětí k četbě a literatuře především pomocí dotazníkových metod (v případě dětí, učitelů), pomocí metody rozhovorů (se žáky a s učiteli), a pomocí elektronických dotazníků v případě dětí a rodičů. Rozhovory se žáky nebylo možné z různých důvodů uskutečnit, rozhovory s učiteli neproběhly v očekávaném rozsahu, elektronické dotazníky zůstávají nepovšimnuty v e-mailové adrese.

Příčina neúspěchů rozhovorů se žáky tkví kromě formálních důvodů také v nedostatečném uvědomění si rozsahu takové práce ve vztahu k vlastním možnostem. Rovněž paní učitelky by v případě uskutečnění výzkumu musely dát k dispozici podstatně větší prostor. Zejména v období před koncem pololetí (např. na ZŠ Truhlářská, do jejíchž 5. ročníků jsem vstoupil v průběhu psaní pololetních písemných prací) to naprosto není vhodné. Pro další výzkumnou práci z toho mj. vyplývá i důležitost dobré volby období pro vstup do školy, kde má být prováděn výzkum.

Rozhovory s učiteli neproběhly v plánovaném rozsahu. Zde je problém hlubší, domnívám se, že na straně učitelů je třeba při zkoumání čtenářství dětí vycházet z jimi vyučovaných předmětů. Jedině snad jejich prostřednictvím se lze dopátrat souvislostí s vlivem četby na nejrůznější projevy dětí ve škole, kde se s nimi učitelé setkávají.

Do jisté míry záhadou je neúspěch elektronických dotazníků. Řada lidí (a mezi nimi jistě i rodičů mnou oslovených dětí) pracuje s počítačem denně, mnozí u něj stráví celé dny. Nad touto částí výzkumu zůstává tedy pro mě velký otazník, k důvodům selhání metody nezbývá, než říci, že je zatím neznám.

I přes malou návratnost bylo překvapivým úspěchem dotazníkové šetření s rodiči, které jsem do výzkumu zařadil až v jeho průběhu.

Vyplněné dotazníky rodičů vhodně doplnily dotazníky dětí a byly zároveň jejich malým ověřením.

V plném rozsahu a s lepším než předpokládaným výsledkem se podařilo dotazníkové šetření se žáky škol. Zjištěných dat bylo nakonec tolik, že pro účely této práce jsem použil jen ta nejdůležitější, zbytek tvoří jakousi databázi pro použití v dalších výzkumech, ve kterých bych rád navázal zejména na téma společných činností rodičů a dětí, jejichž první malou částí byl předvýzkum (2006, společně s Karlem Švandou), první důležitou vstupní část pak tvoří právě tato práce.

Z výše zmíněných dvou součástí výzkumu (dotazníkové šetření s rodiči a s dětmi) však vyplývá pro další práci nutnost většího soustředění se na konstrukci a formulaci dotazníků, zejména ve vztahu k cílům výzkumu. Množství tolika různorodých dat se velmi obtížně zpracovává, hůře se odhaduje důležitost zjištění. Je docela dobře možné, že některé souvislosti ve výsledcích dotazníků pak uniknou pozornosti. Neméně důležitá je pečlivá formulace jednotlivých otázek se zřetelem na očekávané výstupy.

Přes nejrůznější obtíže a neúspěchy se podařilo získat mnoho poznatků, uplatnitelných i v další práci. Výzkumník by se měl vyvarovat subjektivního pohledu na problematiku (a já sám jsem se o to po celou dobu práce poctivě snažil), zde v závěru se ale už neubráním subjektivnímu hodnocení výsledků. Těší mě totiž, že situace s četbou není tak tragická, jak by se na první pohled zdálo, těší mě, že stále je (a zřejmě i bude) poměrně podstatná část lidí, kteří rádi čtou a jsem opravdu rád, že jsem se v tomto malém výzkumu dostal k takovým výsledkům.

Literatura

BERTRAND, Yves. *Soudobé teorie vzdělávání*. Oldřich Selucký. 1. vyd. Praha : Portál, 1998. 139 s. Studium. ISBN 80-7178-216-5.

ČÁP, Jan, et al. *STUDIA PSYCHOLOGICA VIII. : Psychologické otázky výchovného poradenství 2*. Václav Mertin. 1. vyd. Praha : Karolinum, 1991. 135 s. ISSN 0567-8293.

FERJENČÍK, Ján. *Úvod do metodologie psychologického výzkumu : Jak zkoumat lidskou duši*. Dominik Dvořák; Petr Bakalář. 1. vyd. Praha : Portál, 2000. 255 s. ISBN 80-7178-367-6.

FONTANA, David. *Psychologie ve školní praxi : Příručka pro učitele*. Karel Balcar. 2. vyd. Praha : Portál, 2003. 383 s. ISBN 80-7178-626-8.

GARDNER, Howard. *Dimenze myšlení : Teorie rozmanitých inteligencí*. Monika Kittová; Eva Votavová. 1. vyd. Praha : Portál, 1999. 398 s. ISBN 80-7178-279-3.

HEIDBRINK, Horst. *Psychologie morálního vývoje*. Petr Kozlík; Ondřej Muller. 1. vyd. Praha : Portál, 1997. 175 s. ISBN 80-7178-154-1

CHRÁSKA, Miroslav. *Didaktické testy*. 1. vyd. Brno : Paido, 1999. 91 s. Pedagogická literatura. ISBN 80-85931-68-0

CHRÁSKA, Miroslav. *Úvod do výzkumu v pedagogice*. Emilie Petříková. 2. vyd. Olomouc : Univerzita Palackého, 2006. 200 s. Skripta. ISBN 80-244-1367-1.

MAŇÁK, Josef, et al. *Slovník pedagogické metodologie : Pedagogický výzkum v teorii a praxi*. 1. vyd. Brno : Paido, 2005. 134 s. ISBN 80-210-3802-0.

NAKONEČNÝ, Milan. *Psychologie osobnosti*. Pavel Zátka. 2. vyd. Praha : Academia, 1997. 336 s. ISBN 80-200-0628-1.

PELIKÁN, Jiří. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 2004. 270 s. ISBN 80-7184-569-8.

PELIKÁN, Jiří. *Hledání těžiště výchovy*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 2007. 175 s. ISBN 978-80-246-1265-2.

PELIKÁN, Jiří. *Výchova pro život*. 2. přeprac. vyd. Praha : ISV, 2004. 123 s. Pedagogika. ISBN 80-85866-23-4.

PIAGET, Jean, INHELDEROVÁ, Barbel. *Psychologie dítěte*. Eva Vyskočilová. 4. vyd. Praha : Portál, 2001. 143 s. ISBN 80-7178-608-X.

REITEROVÁ, Eva. *Základy statistiky pro studenty psychologie*. Ingeborg Fialová. 2. upr. vyd. Olomouc : Univerzita Palackého, 2003. 91 s. Skripta. ISBN 80-244-0654-3

ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem*. Petra Pleskotová. 1. vyd. Praha : Panorama, 1990. 439 s. Pyramida. ISBN 11-059-90.

ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie náboženství*. Václav Urban. 1. vyd. Praha : Portál, 2002. 325 s. ISBN 80-7178-547-4.

STERNBERG, Robert J. *Kognitivní psychologie*. František Koukolík, Rostislav Benák, Dagmar Brejlová, Jiří Foltýn. 1. vyd. Praha : Portál, 2002. 636 s. ISBN 80-7178-376-5.

VALIŠOVÁ, Alena, KASÍKOVÁ, Hana, et al. *Pedagogika pro učitele*. 1. vyd. Praha : Grada, 2007. 404 s. ISBN 978-80-247-1734-0.

VARIA PSYCHOLOGICA X. : Psychologica 34-2005. Eva Reiterová; Vladimír Řehan; Jana Kreiselová. 1. vyd. Olomouc : Univerzita Palackého, 2005. 200 s. AUPO. ISBN 80-244-1060-5.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. 1. vyd. Praha : Portál, 2000. 528 s. ISBN 80-7178-308-0.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychologie školního dítěte*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 1998. 88 s. ISBN 382-050-98.

VON FRANZ, Marie-Louise. *Psychologický výklad pohádek : Smysl pohádkových vyprávění podle jungovské archetypové psychologie*. Pavel Zach; Kristina Černá, Jan Černý. 1. vyd. Praha : Portál, 1998. 182 s. ISBN 80-7178-260-2.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Učení a hra

Příloha č. 2: Informační dovednosti žáků 3. až 5. tříd ZŠ (Karel Švanda, Milan Kramarovič 2006)

Příloha č. 3: Plné znění dotazníku pro děti

Příloha č. 4: Plné znění dotazníku pro rodiče žáků ze ZŠ Švehlova

Příloha č. 5: Doprovodný text pro rodiče žáků ze ZŠ Švehlova

Příloha č. 6: Plné znění anketního dotazníku pro učitele ZŠ Švehlova

Příloha č. 7: Rozdělení žánrů literatury podle odpovědí dětí na otázku 3

Příloha č. 8: Tabulka odpovědí na otázku 5

Příloha č. 9: Rozdělení žánrů časopisů podle odpovědí dětí na otázku 6

Příloha č. 10: Tabulka odpovědí na otázku 7

Příloha č. 11: Tabulka rozdělení žánrů literatury podle odpovědí dětí na otázku 10

Příloha č. 12: Tabulka rozdělení oblíbených postav v otázce 11

Příloha č. 13: Grafy oblíbených postav podle odpovědí dětí na otázku 11

Příloha č. 14: Tabulka podle odpovědí na otázku 13

Příloha č. 15: Tabulka podle odpovědí na otázku 14

Příloha č. 16: Čas strávený dětmi nad knížkou podle odpovědí na otázku 15 a čas strávený povídáním s rodiči, prarodiči nebo sourozenci podle odpovědí na otázku 16.

Příloha č. 17: Tabulka preference činností podle odpovědí na otázku 17

Příloha č. 1: Učení a hra

Vážená paní učitelko, vážený pane učiteli,
dovolujeme si Vás oslovit s nabídkou pomoci při vedení žáků k samostatnosti při zacházení s množstvím poznatků, které jim současná škola přináší.

Oblast vědeckého poznávání světa se, tak jak tomu bývalo odnepaměti, kvalitativní a kvantitativní formou promítá do školní učební látky. Pro její úspěšné zvládnutí je nutné nejen pochopení základních principů a podstat, ale i schopnost vidění souvislostí a v neposlední řadě také umění pracovat s vlastním učením a myšlením. Do této kognitivní sféry patří aktivní strukturace, kategorizace, divergentní myšlení, tvořivost, srovnávání a další vědomě prováděné činnosti. Vědomá práce s procesy vlastního myšlení tak přispívá k efektivnějšímu a rychlejšímu zvládnutí (nejen) školního učiva.

Základem pro řešení úkolových situací, s nimiž se žáci ve škole setkávají, je řada navzájem propojených poznávacích procesů, které můžeme rozdělit do dvou úrovní. Na první, základní úrovni, jde především o příjem, zpracování a zapamatování si informací z kontextu.

Kognitivní činnosti této úrovně lze označit za méně samostatné, jsou však základem pro kognitivní činnosti druhé, vyšší úrovně, které se vztahují více k vlastním, žákem či studentem vytvořeným obsahům a které předpokládají více samostatnosti při práci.

Myšlení o vlastním myšlení, poznávání vlastního poznávání- to jsou oblasti, o které nám jde a kam je situována zde námi nabízená v principu jednoduchá aktivita. Škola hrou je naším heslem.

Hra

Jádrem činnosti je jednoduchá hra, kterou jistě znáte např. z pořadu M. Ebena „O poklad Anežky České“. Je určena pro žáky ZŠ, především, ale nikoliv pouze pro druhý stupeň. Celou aktivitu lze zvládnout během jedné vyučovací hodiny ve třídě s běžným počtem žáků. Tato vyučovací hodina může být součástí Vaší výuky, nebo může být zahrnuta např. i do kurzu osobnostní a sociální výchovy a dalších průřezových témat RVP.

Účastníci hry by měli pomocí vhodně volených otázek určit zpočátku jim neznámý předmět, jev, živočicha, rostlinu, povolání, nebo v podstatě cokoli jiného, co je součástí Vámi vyučovaného předmětu. Každý žák obdrží záznamový list s doplňujícími instrukcemi. Vaše instrukce na začátku aktivity v hodině dějepisu by mohla znít např. takto:

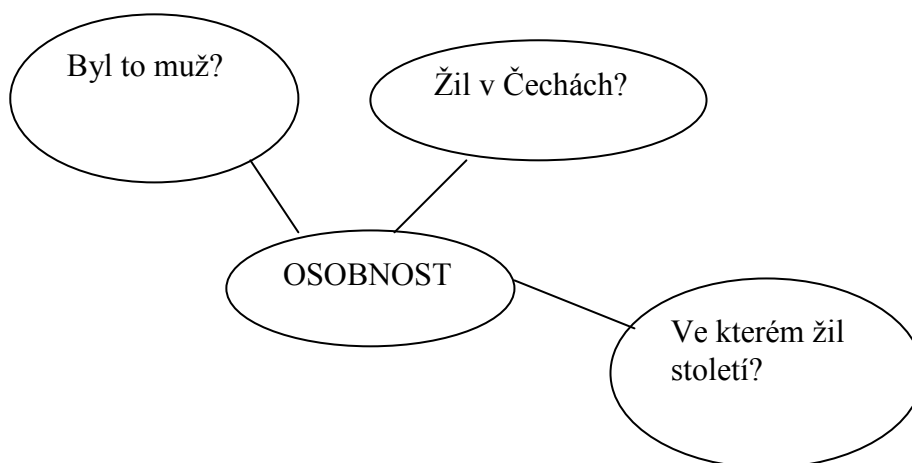
„Mám na mysli historickou osobnost. Pomocí vhodně volených otázek určete, která osobnost to je“.

Konkrétní formulaci necháváme na Vaší úvaze. Důležité je ale žákům mnoho neprozradit a zároveň je připravit na to, že nejprve budou pracovat samostatně, později ve skupinách, ve kterých nakonec dojde i ke konečnému určení osobnosti (předmětu, jevu atd.).

Metodické doporučení: Neopomeňte zdůraznit, že smyslem hry je vymyslet otázky, pomocí kterých lze určit předmět hry.

Nejprve každý žák sám za sebe vytvoří pojmovou mapu, v jejímž středu bude ona neznámá osobnost. Z centrálního pole pak budou vybíhat spojovací úsečky k polím okolním, kam by žáci měli vypisovat otázky, o nichž soudí, že je dovedou k bezpečnému určení osobnosti.

Např.:

Poté by se měli žáci rozdělit do čtyř až šestičlenných skupin a v těchto skupinách se shodnout na společné pojmové mapě, pro urychlení této části lze i určit maximální počet otázek.

Dále by z každé skupiny jeden zástupce měl vypsát na tabuli dle jejich uvážení nejdůležitější a bezpečně určující otázky. Mělo by vzniknout několik sloupců (dle počtu skupin) otázek, některé se zřejmě budou opakovat.

Pak přijde chvíle Vašich odpovědí, které by si žáci měli poznamenat na záznamový list, aby pak mohli ve skupinách přikročit k samotnému určení osobnosti.

(Pozn.: Vaše odpovědi by měly být základem pro splnění úkolu v závěru celé aktivity- sestavení resumé, několika vět do encyklopedie (spisovatelů...), jak bude popsáno dále. Volte proto prosím co nejjednodušší, pokud možno jednoznačné odpovědi, např. zejména v případě určení historického období nebo letopočtu.)

Pro práci ve skupinách při konečném určování předmětu hry je třeba žákům ponechat nějaký čas. Potom každá skupina napíše řešení na záznamový list a předá Vám jej tak, aby nikdo z jiné skupiny toto nemohl opsat.

(Pozn.: Nepodaří-li se žádné skupině určit správně předmět hry, pak je možné třídu pomoci několika doplňujícími otázkami, nebo je k nim přímo vyzvat.)

Následuje oznámení správného řešení a instrukce k poslednímu, samostatnému úkolu, kterým je sestavení resumé. Žáci by měli vypracovat na záznamové listy charakteristiku, popis (jevu, předmětu...), tedy jakési heslo do slovníku či encyklopedie.

Na žakovských záznamových listech najdete také několik doplňujících otázek vztahujících se k procesu vytváření otázek, tvorbě resumé a k průběhu hry. Mohou být základem pro reflexi na konci hodiny.

Celý postup nyní uvedeme ve zkrácené formě:

1. Instrukce

„Mám na mysli... (osobnost, předmět, živočicha, jev...). Pomocí vhodně volených otázek určete, co (která osobnost, jaký předmět, živočich...) to je“.

2. Samostatná práce žáků

Pojmové mapy- každý sám za sebe.

3. Práce ve skupinách

Vypracování pojmové mapy ve skupině.

4. Vypsání nejdůležitějších otázek na tabuli

Za skupinu, lze stanovit maximální počet.

5. Vaše odpovědi,

které si žáci zaznamenají na skupinový záznamový list.

6. Práce ve skupinách

- určení osobnosti (jevu, živočicha...).

7. Odevzdání skupinových záznamových listů s odpověďmi,

prozrazení správného řešení.

8. Resumé

Samostatně, na záznamové listy žáků.

9. Doplnující otázky

na žákovských záznamových listech. Na jejich základě lze provést následnou reflexi celé aktivity.

10. Diskuse, reflexe

Záznamové listy žáků mohou být cenným zdrojem informací o Vašich žácích, mohou např. posloužit jako vodítko pro poznání jejich učebního stylu, jejich vztahu k předmětu, jejich zájmů, jejich vztahu k četbě a literatuře atd.

Pokud se Vám hra zalíbila a rozhodli jste se ji uskutečnit s Vašimi žáky, pak Vám přejeme mnoho zdaru a také zábavy. Budeme rádi za jakékoli Vaše nápady, postřehy a připomínky, které můžete zasílat na e-mailovou adresu pedagogika2007@seznam.cz. A ještě něco- buďte prosím ke svým žákům shovívaví a mějte s nimi trpělivost, věřte, že pro mnohé z nich nebude tento úkol snadný a že každá jejich otázka v pojmové mapě nebo každá věta v resumé mají svůj význam a hodnotu.

Záznamový list žákyně/žáka

Dívka ☐

Chlapec ☐

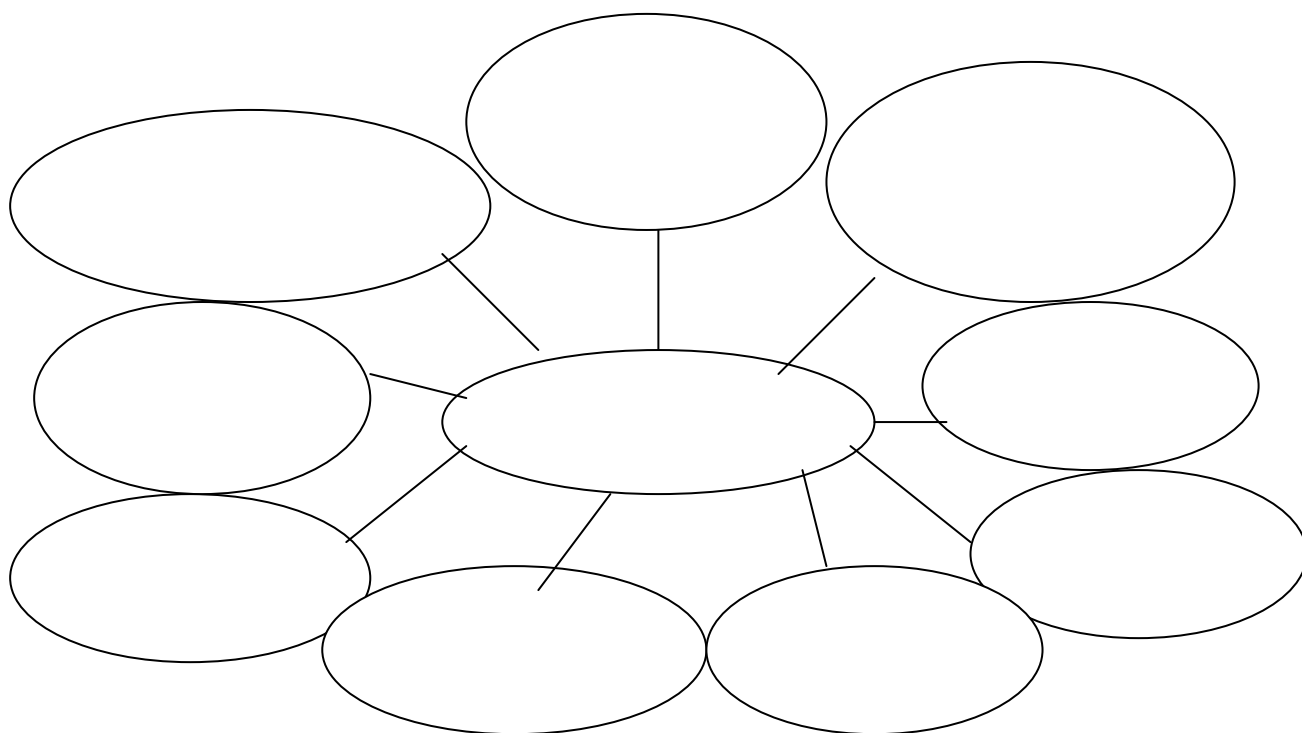
Navštěvovaný ročník:

Rok narození:

Nenech se vyrušovat ostatními, nejde o soutěž. Při vymýšlení otázek se soustřeď na to, co je podle Tebe důležité. Zadávej především otázky, na které lze odpovědět ano nebo ne.

V pojmové mapě nemusíš vyplnit všechny bubliny, ale budeš-li jich potřebovat více, klidně si další doplň.

Pomocí několika vět sestav takový text, aby co nejpřesněji popsal předmět hry. Tedy jakési heslo do slovníku nebo encyklopedie. Odpovědi na Tebou vymyšlené otázky z pojmové mapy mohou být dobrým základem pro tento text.

Tvým posledním úkolem budou odpovědi na několik otázek:

Myslíš, že některé z Tvých otázek z pojmové mapy by byly použité pro jiné, třeba i mimoškolní situace? Pokud ano, které?

Je tento způsob práce použitelný pro učení se novým věcem? Naučil/a jsi se Ty sám/sama něco nového?

Existují nějaké otázky, které by, třeba v případě určování významné historické osobnosti, „fungovaly“ vždy?

Skupinový záznamový list

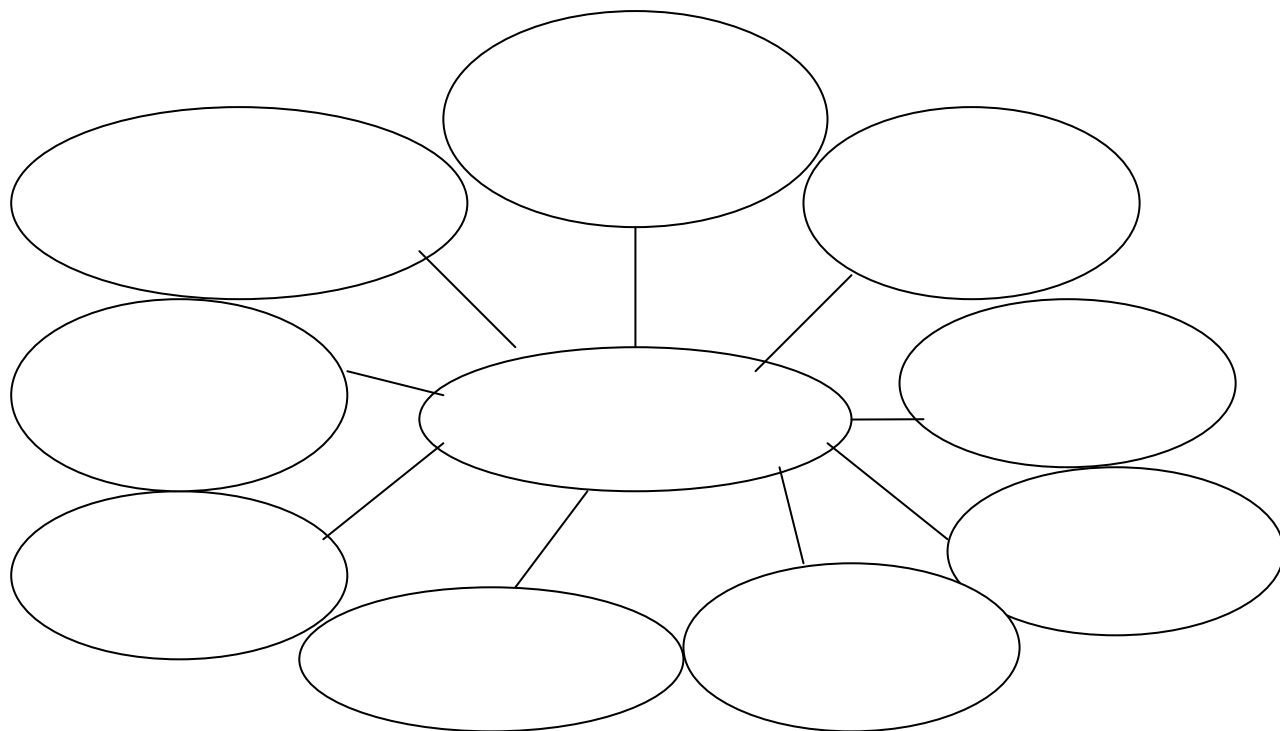
Počet členů skupiny:

Z toho dívek:

chlapců:

Pojmová mapa:

Odpovědi na otázky skupiny:

Jméno osobnosti:

Dodatek z výzkumného šetření

Hra byla provedena se žáky 2. stupně na ZŠ Jahodová na jaře školního roku 2006/2007. Zúčastnilo se jí celkem 32 žáků a žákyň ze 7. (1x) a 8. (2x) ročníku. Vyučující v těchto třídách hru přijali, dle jejich reakcí před i po hře lze říci, že byla zpestřením jejich výuky, pro žáky zase znamenala uvolněnější a veselejší formu učení se novým přístupům k problému.

Ukázalo se, že celou aktivitu lze uskutečnit v jedné vyučovací hodině, záleží ovšem na počtu žáků a s tím souvisejícím počtu skupin. V případě potřeby lze hru zkrátit zjednodušením fáze

Vašich odpovědí na otázky skupiny (bod 4.), kdy lze vyzvat žáky, aby otázky prezentovali ústně, nikoliv písemně na tabuli.

Jak bude uvedeno dále, hra se uskutečnila v hodinách českého jazyka a dějepisu. Proběhla ovšem i v jednom z 8. ročníků v hodině chemie, záznam z této hodiny však zde neuvádíme. Paní učitelka totiž zvolila sice zajímavý a rovněž účinný, ale obrácený postup- prozradila žákům předmět hry (byl to chemický prvek), jejich úkolem bylo vymyslet co nejvíce otázek, poznatků a vlastností k danému prvku. Přestože došlo k této modifikaci postupu, cíl byl naplněn, žáci možná byli jen trochu ochuzeni o jeden z hrových prvků, totiž určení neznámého na základě vlastní úvahy.

V první části výstupu z ověřování hry najdete výtah z žakovských i skupinových záznamových listů, druhou část tvoří souhrn všech otázek, které jsou zařazeny do šestnácti tematických skupin a nakonec uvedeny v přehledové tabulce. Žakovské záznamové listy se v původní verzi lišily od verze nyní uváděné v manuálu. Pro upřesnění nyní uvedeme jednotlivé položky těchto záznamových listů, kromě pojmové mapy a záhlaví, které zůstaly nezměněny:

Instrukce v úvodu:

Nenech se vyrušovat ostatními, nejde o soutěž. Při formulaci otázek se soustřed' na podstatné, postupuj od obecného ke konkrétnímu. Zadávej především otázky, na které lze odpovědět ano nebo ne. V pojmové mapě nemusíš vyplnit všechny bubliny, ale budeš-li jich potřebovat více, klidně si další doplň.

Resumé:

Pomocí několika vět zformuluj takový popis, aby bylo možné osobnost zcela bezpečně určit. Tedy jakési „heslo do slovníku spisovatelů“.

Doplňující otázky:

Tvým posledním úkolem budou odpovědi na několik otázek:

Na co jsi se při formulaci otázek soustředil/a?

Která otázka Tě napadla jako první?

Která otázka byla pro Tebe určující?

Skupinové záznamové listy zůstaly beze změn, k otázkám, resumé a odpovědím na doplňující otázky nutno ještě dodat, že jsou uvedeny v původním znění, tedy včetně pravopisných chyb.

Souhrn otázek žáků, přehledová tabulka

1. Pohlaví

Byl to muž nebo žena? Je to muž? Je to žena? Byl to muž? Je to žena nebo muž? Muž?

2. Období

V jakém století žil? Žil v 19. st.? Žil v 20. st.? Žil na přelomu 19. a 20. století?

Žil před více než 1000 lety? V jaké době žil? Žil před 18. st.? V jakém století se narodil? Žil v době národního obrození? Žil v 18. století Žil v 17. století? Byl ze 14. století? Žil ve 13 až 14 století? Zemřel již? Žil v době od 14. do 16. století? Žil v době od 16. do 18. století? Žil v době od 9. do 14. století? Kdy se narodil/a? Žil/a v době před 14. stoletím? Žil v době českých králů? ŽILJSTE VE STŘEDOVĚKU? Žil před hodně dlouhou dobou ŽIL/(A) VE 19-17 stol. ŽIL V 13.-16. stol.? Stále ještě žije. Kdy zemřel? Kolik mu může být? Jak vysokého věku se dožil? Žije stále? Bylo mu nad 50 let ŽIL VE STAROVĚKU? Umřel starý? ŽIJETE

3. Činnost (Dílo? Postavil něco?)

Psal historické povídky? Psal balady? Je to prozaik? Je to básník? Napsal něco? Složil něco? Známa spisovatelka? Psal básně? Byl to spisovatel? Postavil něco v Praze? Byl to umělec? Napsal Filosofskou historii? Je to spisovatel a politik. Maloval kapli Sixtinskou? Jaké psal žánry? Psal romány? Byl dramatik? Složil, vymyslel nebo napsal nějakou divadelní hru, báseň atd...? Dělal divadelní hry? Byl to dramatik, novinář, nebo psal básně, nebo spíše prózu? Byl to dramatik nebo prozaik? Má nějaké lit. dílo? Hrál v nějakém divadle? Postavil Nové město? Nechal postavit most? Založil v Praze arcibiskupství? Byl to vůbec spisovatel? Psal hry, které jsou hodně známé? Psal básnické sbírky? Byl to vynálezce? Vynikal i v nějaké jiné umělecké činnosti? Je autorem nějakého zfilmovaného díla? Je to spisovatelka Jakou činnost vykonával/a? Byl to kazatel? Byl to Papež? Byl cestovatel? Byl to člověk který se zajímal o různé práce? Byl psatel? Byl historik? Byl to nějaký malíř? Postavil něco? Postavil nějakou významnou stavbu? Byl to učitel?

4. Národnost (místo narození, pobytu)

Které byl národnosti? Je to Čech? Kde se narodil/a? Byl angličan? Narodil se v Hronově? Byl z Itálie? Byl to Čech (Evropan) kde se narodil? V jakém městě pobýval? Odkud byl? Byl z Francie Byl z Ruska? Byl z Velké Británie? Byl to cizinec? Žil na venkově? Žil v Čechách? Žil v Evropě, v jaké části? Pochází z Čech? Kde žil/a? Je z Čech? V ČECHÁCH? BYL Z ČR? BYL TO GERMÁN? Kde bydlí?

5. Vzhled

Jakou má tvář a vůbec celé tělo? Je vysoký? Měl nějaké postižení? Měl pěkné dětství
měl dlouhý vousy

6. Panovník, papež?

Vládl na území dnešní České republiky? Dlouhou dobu byl naším prezidentem. Byl to
panovník? Byl to krutý panovník? Byl to kral? Byl to kníže? Byl to nějaký král? BYL TO
PANOVNÍK? BYL TO KRÁL NEBO CÍSAŘ?

7. Je postavená jeho socha, je po něm něco pojmenovaného?

Je něco po něm pojmenovaného? Je po něm pojmenováno Evropské město? Je podle jeho
jména pojmenován jeden most v Praze? Je po jeho jméně pojmenován festival amatérského
divadla? Je s ním spojována významná událost? Byl to panovník je postavená jeho socha? Je
na jeho počest postaveno něco významného? Je po něm pojmenována nějaká památka?

8. Ženatý/svobodný (Měl potomky? Kolik měl manželek?)

Kolik má manželky? Kolik měl manželky? Měl rodinu? Bal ženatý? Měl čtyři manželky?
Měl/a manžela? Měl/a děti? Měl slavné potomky? Byl ženatý či vdaná? MÁTE DĚTI? BYL
VICKRAT ZENATÝ NEBO VDANÁ?

9. Chudý/bohatý (Úspěšný? Slavný?)

Byl slavný? Je známý nějakým dílem které známe dodnes ? Jakým dílem se proslavil?
byl bohatý? Byl VÝZNAMNÝ? JSTE NĚJAKÁ VÝJIMEČNÁ OSOBNOST? BYL JSTE
BOHATÝ? JSTE ZNÁMÝ? BYL JSTE V SOUTŽI O NEJVĚTŠÍHO ČECHA? Byl v něčem
dobrý? Byl dobrý v hodně věcech? oblíbený/á? ÚSPĚŠNÝ/Á? Byl úspěšný v bitvách? Co
dokázal/a v životě? Jaké měl/a postavení? BYL MOCNÝ? SILNÉ VOJSKO?

10. Vzdělání, moudrost?

Vystudoval Karlovu univerzitu? Studoval v Čechách? byl/a moudrý/á? Uměl pět cizích
jazyků?

11. Upálen za kacířství (jak zemřel)?

Byl upálen za kacířství? Byl upálen v roce 1415? Byl upálen v Kostnici? Zemřel přirozenou
smrtí? UMŘEL JSTE PŘI NĚJAKÉ SLAVNÉ BITVĚ? Zemřel přirozenou smrtí?

12. Z jaké pocházel rodiny?

Byl z chudé nebo bohaté rodiny? Byl to Lucemburk? Byla jeho matka Eliška Přemyslovna?
Měl bratra? JE TO KAREL IV? JE Z RODU LUCEMBURKU Byl z rodu Přemyslovců?

13. Byl krutý? (Povaha)

14. JE TO KŘESŤAN?

Byl křesťan? Byl to katolík? JE TO KŘESŤAN?

15. Byl i ve vyhnanství, byl členem nějakého protistátního hnutí?

Byl i ve vyhnanství? Byl ve vyhnanství? Byl členem nějakého protistátního hnutí. Byl/a členem nějakého protistátního hnutí? Bojoval proti komunizmu.

16. Jméno (Má 3 jména? Pseudonym?)

Jeho iniciály jsou V.H. Jak se jmenoval? Má 3. jména? Měl pseudonym? Měl 3 jména?

Otázky mimo kategorie:

Byl alkoholik? Byl to alkoholik? Jeho podrobnosti?

Tabulka otázek

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.
1.	x	x	x	x											x	
2.	x	x	x	x												
3.	x		x	x	x											
Skupina 1	x	x	x	x			x		x						x	
4.	x	x	x			x	x									
5.	x		x					x								
6.	x		x	x			x									
7.			x												x	x
8.	x		x	x				x								
Skupina 2	x	x	x			x	x									
9.		x	x	x							x					
10.	x	x	x	x				x								
11.	x	x	x													
Skupina 3	x	x	x	x			x				x	x				x
12.	x	x		x												
13.	x		x	x												x
14.	x	x	x	x	x											x
Skupina 4	x	x	x	x												x
15.	x	x	x	x		x						x				
16.	x	x	x			x		x		x		x	x			
17.	x	x	x	x						x	x					
18.	x	x	x													
19.	x	x	x	x												
Skupina 5	x	x	x	x		x	x									
20.	x	x	x	x											x	

21.	x		x													
22.	x	x	x	x				x	x							
23.	x	x			x							x				
Skupina 6	x	x	x	x				x				x			x	
24.	x	x	x			x		x			x					
25.	x		x			x							x			
26.	x			x		x	x	x	x	x				x		
27.		x		x				x	x		x					
28.	x	x	x			x			x							
Skupina 7	x	x	x	x		x	x				x			x		
29.	x	x		x		x		x				x				x
30.	x	x		x		x			x					x		
31.	x	x	x			x		x				x				
32.	x								x	x						
Skupina 8	x	x	x			x			x		x			x		

Informační dovednosti žáků 3. až 5. tříd ZŠ

Problematika vztahu současných dětí k médiím je dnes velmi aktuální, neboť rozvoj informačních technologií postupuje vpřed mílovými kroky a málokdo si dovolí předpovědět, co nastane v příštím, byť i velmi časově blízkém období. Tato oblast je zřejmě pro řadu odborníků natolik ožehavá, že se málokdo z nich pouští z pevného břehu obecnosti. Dopad takového přístupu na veřejnost je ničivý, obvykle svádí k povrchním konstatováním, která vyjadřují neopodstatněnou nespokojenost s touto problematikou.

Jako cíl naší práce jsme si vytýčili blíže se zbývat problematikou vztahu dětí k různým formám informačních zdrojů. Čerpáme především z výsledků výzkumných šetření, která jsme provedli v roce 2006 na ZŠ Jahodová v Praze 10 za účasti žáků ze 3.-5. ročníků. Z těchto podkladů se v našem příspěvku pokusíme o vyjasnění toho, kolik času děti tráví s knížkami, je-li ještě i dnes obvyklé vlastnictví knih, kolik času tráví děti u počítače a mají-li vlastní PC s připojením k internetu, kolik času děti tráví denně u televize a opět- mají-li vlastní televizor, třeba i s přehrávačem DVD. Přestože námi zvolený výzkumný vzorek nebyl velký, dospěli jsme k zajímavým zjištěním, která se stanou cennými vodítky pro naši další práci.

K započetí práce nás vedl zejména fakt, že právě v důsledku rozvoje informačních technologií a mediálních prostředků jsou data z výzkumů prováděných v letech 2002-2004 (Sak, Saková, Gabal a další) ne zcela aktuální. Navíc této věkové skupině je věnována jen velmi malá část dostupných studií.

Náš předvýzkum jsme rozdělili do tří samostatných dotazníkových šetření takto:

1. Děti a jejich vztah k literatuře a k četbě obecně.
2. Děti a jejich vztah k počítačům a elektronickým médiím.
3. Děti a jejich vztah k TV a dalším médiím.

Děti a jejich vztah k literatuře a k četbě obecně

Přejdeme nyní k jednotlivým bodům a k námi získaným zjištěním. Poznatky z vývojové psychologie zřetelně dokladují důležitost vytvoření řady návyků v útlém dětství, neboť jejich

dohánění později nebývá výrazně úspěšné. Nejinak tomu je v případě dětského čtenářství a vztahu k literatuře vůbec.

V české společnosti panuje řada skeptických stereotypů ohledně čtenářského chování dětí. Do určité míry s nimi bychom mohli souhlasit, na druhou stranu situace se významně neliší od návyků předchozích generací s tím rozdílem, že děti jsou obklopeny možnostmi a prostředky, které konkurují knihám. Čtenářství jako jedna z položek volného času dítěte tak „soupeří“ s ostatními médii o zájem dítěte.

Čím se liší dětský čtenář od dospělého? Především tím, že není ve výběru toho, co by chtěl číst, úplně svobodný. Je ve velké míře závislý na dospělých. Se zvyšujícím se množstvím knižních titulů na trhu paradoxně klesá informovanost rodičů a učitelů češtiny o knižních novinkách, neboť v záplavě informací se může zorientovat jen odborník, který danou problematiku dlouhodobě sleduje. Navíc konkurenční nakladatelství vydávají velmi podobná díla v jiném formátu.²¹

Představení výzkumného šetření

Našeho výzkumného šetření se zúčastnilo celkem 47 žáků ze 3 ročníků, dbali jsme na rovnoměrné proporcionální rozdělení, přesto se ve výzkumném vzorku vyskytují určité nerovnoměrnosti; zejména u žáků 3. ročníků z důvodů jejich nemoci. Počet chlapců a dívek je téměř vyrovnaný.

Žáci a žákyně – účastníci šetření			
Chlapci	23	Rok narození	Četnost
3. ročník	6	1995	5
4. ročník	9		
5. ročník	8	1996	23
Dívky	24		
3. ročník	4	1997	15
4. ročník	12		
5. ročník	8	1998	4
Celkem	47	xxx	47

21 HUTAŘOVÁ, 2005 : 137-140

První výzkumná otázka zkoumala oblibu knih u žáků. Výsledky prezentuje v tabulce a grafu. Obliba knih - Máš rád/ráda knížky? Typ odpovědi/počet žáků: ano 39, trochu ano 3, někdy ne 2. Výzkumnou otázku č. 2. Máš nějaké úplně vlastní knížky? Pokud ano, kolik? (Stačí přibližně) jsme nemohli zpracovávat, děti udávaly konkrétní počty knih, přičemž si nejsme jisti správností jejich odpovědí. Namátkově udáváme jejich odpovědi:

Ano-1, ano málo-1, mám a hodně-1, 22 o koních a 79 ostatních-1, hodně-1, neodpověděl-1, 2 knížky-1, 3 knížky-1, 10 knížek-3, 14 knížek-1, 15 knížek-1, 20 knížek-5, 25-1, 30-2, 35-2, 39-1, 40-5, 50-3, 60-2, 67-1, 70-3, 85-1, 89-1, 97-1, 100-5, 220-1

Třetí výzkumná otázka Odebíráš nebo si pravidelně kupuješ nějaký časopis? nám vhodně posloužila ke zpřesnění budoucích výzkumných dotazníků, vytvořili jsme díky nim sít nejoblíbenějších časopisů, na které se bude dětí dotazovat. Jmenovitě se jedná o tyto časopisy: Kačer Donald, Sport, Měď a Pusík, Bravo, Mateřídouška, Svět motorů, ABC, Svět mobilů, Čtyřlístek, Witch, Sabrinina kouzla, Princezna, Top dívka, Girl, Moje první noviny, Vildův svět, Barbie, Tajemství lidského těla, Jackie, Junior, AHA, Autosport a tuning, Tuningmagazín, 21. století.

Z dalších odpovědí uvádíme tyto: Ne-3, Kupuji o polských koních-1, Ano-1, neodpověděl-1.

Ve čtvrté otázce jsme se dětí dotazovali, zda navštěvují knihovnu.

Návštěva knihovny – Chodíš si půjčovat knížky do knihovny?	
Ano	25
Ne	17
Občas	3
Výjimečně ano	1
Ne, ale hodlám tam chodit.	1
Součet	47

Pátou výzkumnou otázkou jsme zjišťovali vztah dětí k aktuálnímu celospolečenskému dění.

Denní tisk - Sleduješ občas denní tisk? Co Tě tam většinou zaujme?	
Ano	20
Ne	21
Neodpověděl	6
Součet	47

Pro zajímavost uvádíme z kladných odpovědí: Superstar- kdo vypadl, zajímá mě různé filmy, části o zvířátkách a vtipy, Blesk-někdy, zajímavé zprávy-4, články-1, politika-1, křížovky-6, Blesk drby-3, AHA celebrity-6 (!), příběhy, srandičky, sport-6, Vyvolení (!), Madonna, sudoku-4, vše-1, Květy křížovka, Blesk, Šíp, AHA, zpěvačky, diskuse, volby, zločiny, podvody, Blesk-titulní strana, TV magazín, různé věci, inzeráty.

Šestá výzkumná otázka Co jsi v poslední době četl/četla? (3 podle Tebe nejdůležitější tituly) udáváme přehledově:

neodpověděl – 3, Lovci mamutů – 20, Harry Potter – 7, Narnie – 4, Zakletá Ela -, Pán prstenů, Strážce meče, Nekonečný příběh – 2, Bouřící les, Honzíkova cesta, Diablo můj kůň, Hotel u zelené sedmy, Sloní princ, Nejkrásnější místa světa, Diablo v ohrožení, Křeček Ferda vypráví, Jak řídit ing. Křečka, Zlatý fénix, Slavné příběhy Čtyřlístku, Čtyřlístek, AC Sparta, Fotbalový atlas, Nejkrásnější příběhy, Starwars – 3, Hellboy, Krtek, Útok na Pompeje, Mach a Šebestová, Bylo nás pět, Pokémon, Doktor Bolíto, Hobit, Drazí zesnulí – Leonardo da Vinci, Průvodce plavidly a loďmi, Encyklopedie o zvířatech – 2, Staré pověsti české – 7, Staré pověsti řecké, Nezdravé nemoci, Bombardování Britové, Neskuteční Inkové, Temní rytíři a ošumělé hrady, Míček Flíček, Bob a Bobek, Děti z Bullerbynu – 3, Z hlubin pravěku, Deltora, Robinson Crusoe, Pipi Dlouhá Punčocha – 2, Kopytu a Mňouk, Automobily snů, Emil a Ida, Aninčiny kamarádky, Bára a Flíček, Čertova baba, Starý Egypt, Egypt, Cesta do pravěku, Pony klub, Vinnetou, Krteček, Román, Tom Sawyer, Devatero pohádek, Fík, Opuštěná, Dunění kopyt, Za bouře, Veronika prostě Nika, Kniha plná pohádek, Ukradený obraz, Dick Francis: Do černého. Jedna z dívek odpověděla, že ještě jednu četla, ale nevzpomíná si na jméno. Podobně jako otázka č. 3 nám i tyto odpovědi poslouží k vytvoření palety možných odpovědí.

Nejinak tomu bude i u sedmé výzkumné otázky Jaká je Tvá oblíbená pohádková (nebo jiná) postava? Udáváme jmenovité odpovědi:

Shrek-7, Oslík, Fiona, Popelka-2, Spiderman-2, Vinnetou, Old Shatterhand, Jack Sparrow, Jirka- postrach rodiny, Mourrison a Tukie-2, Komisař Rex, Červená Karkulka, Blesk Mc. Gvín (?), Maxipes Fík-2, Kát'a a Škubánek, Ela, Vojta Kotek (!),

Majda, Arabela, Aragorn, Hurvínek-2, Alien vs. Predátor, Sněhurka, Tom a Jerry-4, Batman, Večerníček, Princezna se zlatou hvězdou, Harry Potter-2, Myšák Stuart, Lucinka, Laura a Rytíř (kůň), Aslan-lev-4, Atres, Indiáni, Chip a Dále-2, Špiónky-3, Fifinka, Pind'a, Joe- král šamanů, Witch-3. Někteří odpověděli i takto:

Nic-1, nevím, když nemůžu herce-1, neodpověděl-2.

Osmá výzkumná otázka Jaké knížky rád čteš nebo bys rád četl/četla? (Vyber z následujících možností) zjišťovala žánry, o které se děti zajímají a jací hrdinové jim imponují.

Oblíbené žánry dětí / (počet ze 47)	
Pohádky	15
Dobrodružné - historické	25
Dobrodružné - současné	14
Válečné - akční	19
Cestopisné	12
Naučné - vědecké	15
S jakým hlavním hrdinou?	
pohádkovým	11
akčním	27
dětským	8
legračním	29
hrdinským	1
dramatickým	1
fantasy	1
Mr. Bean	2

Zbývající 3 otázky zjišťovaly podněty z rodinného prostředí.

Otázka 9: Stává se někdy, že by si s Tebou rodiče četli nebo prohlíželi knížky?

Ano-24, ne-9, teď ne-1, v pěti letech-1, 5-8 let-1, už ne-2, málo-1, málokdy-5, ve 3 rocích-3, ano občas-2, někdy-3. Tyto údaje neodpovídají velikosti vzorku, protože někteří uváděli drobné komentáře, které jsem se snažil zde vypsát.

Otázka 10: Vypráví Ti rodiče nebo prarodiče nějaké pohádky nebo příběhy?

Ano-24, ne-16, neodpov.-1, ano babička-1, ano o 2. světové válce-1, trochu-1, ne, když jsem byla malá-2, čtu si je sama 5min., dřív-1. Jeden chlapec napsal doslova: „Pořát mi vypráví o mém životě.“

Poslední jedenáctá výzkumná otázka Kolik času (přibližně) strávíš denně nad knížkou (kromě učebnic), nebo při povídání s rodiči, prarodiči nebo sourozenci? zjišťovala strávený společným čtením. Prostým aritmetickým průměrem jsme došli k údaji 56 min za den.

Děti a jejich vztah k počítačům a elektronickým médiím

Počítačová gramotnost

K tomuto pojmu uvádí Sak: „Za vhodné vymezení počítačové gramotnosti považujeme kompetence, které umožní jedinci využívat nové technologie pro jeho profesní a osobní život v té míře, kdy se necítí komputerově handicapován, není za digitální překážkou a jeho osobní i profesní rozvoj prostřednictvím počítače je otázkou jeho volby. Počítačovou gramotnost lze operacionalizovat jednoduše či víceméně sofistikovaně, používat více či méně validní indikátory. Počítačovou gramotnost lze zjišťovat řadou způsobů:

- analýzou reálných aktivit, realizovaných jedincem prostřednictvím počítače;
- zkoušením, kdy jedinec prokazuje dovednosti přímo u počítače;
- pomocí baterie, v níž se respondent vyjadřuje k jednotlivým položkám mapujícím dílčí kompetence;
- synteticky, kdy jedinec provádí vlastní sebeevaluaci a deklaruje svou počítačovou gramotnost.

Již v samotné podstatě definice počítačové gramotnosti neexistuje ostré vyhranění jevu. Ani jeho reflexe a měření nedává možnost rigidní a ostré hranice reálné počítačové gramotnosti. Lze vždy říci přesně, kdy se již jedná o počítačovou gramotnost a kdy ještě ne? Problematika se však dle našeho názoru posouvá dnes spíše do oblastí obsahů a kvality, počítače dnes prostupují naším životem, ať chceme nebo ne. Otázka tedy zní jak a co, případně i kdo na počítači pracuje, daleko spíše než jestli vůbec. Veškeré počítače jsou dnes konstruovány pro maximální uživatelskou pohodlnost. Ptát se kohokoli, umí-li spustit počítač a napsat odstavec v textovém editoru je přinejmenším zbytečné. Dále software i renomovaných firem se v konkurenčním prostředí současnosti proměnil natolik, že nainstalování třeba i složitějšího grafického programu na úpravu fotografií je dílem několika minut a zvládne jej (troufám si tvrdit) člověk, kterému bude stačit umět číst a psát, a nemusí ani oplývat znalostí angličtiny- naprostá většina softwarových firem vytvořila ke svým programům místní (tedy i české) jazykové verze. Dalším faktem je, že zjednodušený software bývá součástí manuálů mobilních telefonů, které již ve střední třídě plní úlohu nejen telefonu, ale i Mp3 přehrávače, přenosného digitálního rádia a

fotoaparátu. Vynořuje se tedy zcela nový okruh otázek spjatých s počítačem a komunikačními technologiemi. Při pohledu na věkovou skupinu nejmladších školáků pak nelze než konstatovat, že dorůstá generace lidí vyrůstajících v nezadržitelně expandujícím světě digitálních fotoaparátů, digitální televize, mobilních telefonů, digitálních rádií a počítačových her. Pro ně ona výše zmíněná forma jistě nebude problémem. Moderní informační a komunikační prostředky jsou formou, za obsahy je odpovědný svět jejich tvůrců, tedy svět nás dospělých.

Vyhodnocení výzkumného šetření

Vztah dětí k počítači

Šetření se účastnilo 58 žáků ze 3. až 5. třídy ZŠ Jahodová 2800, Praha 10. Cílem této sondy bylo zjistit, zda žáci mají přístup k počítači a internetu, kolik stráví u počítače času a také čemu se při práci s ním věnují.

Tab. 1 Zastoupení žáků podle data narození

Rok narození			
'94	'95	'96	'97
22%	19%	38%	21%

Tab. 2 Přístup k počítači, náplň práce na počítači, čas strávený u počítače

Počítač	Četnost charakteristiky		
Přístup k PC	Doma (rodinný)	Doma (vlastní)	Jen ve škole
	74%	21%	10%
Náplň práce na PC	Hry	Surfování	Výuka
	91%	74%	36%
Čas strávený u PC	Ve všední den		O víkendu
	1,79 hod		2,76 hod
	Denně		Občas
	33%		67%

Většina těch, kteří mají k dispozici vlastní počítač, je ze skupiny roku narození 1994. Jeden žák odpověděl v dotazníku, že počítač má k dispozici pouze v internetové kavárně. Někteří z těch, kteří s počítačem pracují pouze ve škole, přidali poznámku, že chodí k rodičům do zaměstnání nebo k prarodičům. Zajímavé zjištění: přestože ve škole funguje počítačový kroužek, děti ačkoli jsou počítače v této škole poměrně jednoduše přístupné (je zde i kroužek informatiky), nemálo z těch, kteří ho mají doma společně s rodiči a sourozenci (nebo dokonce vlastní), o něj ve škole nejeví zájem.

Komentář k výše uvedené sondě

Všechny děti mají přístup k PC a internetu ve škole, proto tato položka není uvedena v tabulce. Je zarážející, že 91,37% dětí se ve volném čase věnuje hraní her a také hrozivě působí fakt, že denně k PC zasedne cca 1/3 dětí. Na druhou stranu je velmi dobré, že více než 2/3 žáků má doma přístup k PC a internetu. Domníváme se, že spolu s rostoucí informační gramotností dětí, může ubývat míra jejich sociálních kompetencí, které se právě rozvíjejí hrou, případně jinými činnostmi s vrstevníky mimo jejich domov.

Děti a jejich vztah k TV a dalším médiím

V poslední části našeho šetření jsme se zaměřili na vztah dětí k médiím, zejména k televizi, jejímu vlastnění, sledování a výběru programů. Dostáváme se zde k obdobnému problému jako v předchozí části, dle našeho názoru jde opět o vztah formy a obsahu.

Digitalizace televizního vysílání jistě přináší mnohé vymoženosti, jako je výběr z několika desítek programů, možnost vlastní koncepce televize a v neposlední řadě i takřka neomezený přísun čerstvých informací. Hlasité deklamace tvůrců televizního vysílání právě s těmito inovacemi často operují, jde však dle našeho názoru opět pouze o formu, ze které se vytrácí obsah. Lépe řečeno: tvůrci současné televize samozřejmě počítají s tím, že spolu s kvantitou samozřejmě poroste i kvalita.

Dětský divák je v poměrně zvláštní situaci. Na jedné straně se množí názory o škodlivosti sledování akčních filmů dětmi, na druhé straně je radostně přijímán stále se rozšiřující tok informací a zpráv ze světa. Přitom ale v případě sledování akčních filmů existuje logické řešení: nenechat děti sledovat krvavé scény o samotě a přispět vysvětlením v tom smyslu, že jde pouze o fikci a velmi šikovně zpracovaný příběh. Tato logika však naprosto selhává v případě sledování zpráv ze světa, tedy při sledování reality, kdy ani dospělý člověk často nedokáže adekvátně a bez šráků na vlastním prožívání zpracovat viděné a slyšené. Kdo

někdy byl v situaci, kdy se dítě po shlédnutí krátké obrazové zprávy z některého z míst nepokojů na Zemi ptá, o co tam jde, ten ví o čem je řeč. V takovou chvíli nezbývá než narovinu říci, že nevím, trápí mě to a zároveň s tím z tohoto místa nejsem schopen cokoli udělat. Výhoda přísunu informací se tak obrací proti nám samotným a produkuje smutek a deprese, ale také cynismus a necitlivost k druhým a k jejich prožívání.

Vyhodnocení výzkumného šetření

Šetření se účastnilo 58 žáků ze 3. až 5. třídy ZŠ Jahodová 2800, Praha 10. Cílem této sondy bylo zjistit, zda žáci mají přístup k televizi a DVD přehrávači, kolik stráví u televize času a také jaké pořady v televizi sledují.

Tab. 1 Zastoupení žáků podle data narození

Rok narození			
'94	'95	'96	'97
21%	12%	38%	29%

Tab. 2 Vztah dětí k televizi, čas strávený u ní, v jaké společnosti

Vlastnictví televize a DVD		
TV přijímač	domácí, společný	z toho vlastní
	55	22
DVD přijímač	domácí, společný	z toho vlastní
	48	11
Sledování TV		
Denně	Občas	Jen o víkendu
39	18	4
Předmět zájmů		
Zprávy	Pohádky	Naučné, cestopisy
42	43	23
Akční filmy, detektivky	Dokumenty, filmy s hist. tem.	Reality show
43	24	40
Filmy v cizím jazyce (vč. filmů s titulky)	11	

Čas strávený u TV		
Denně		ar. pr. 2,42 h
O víkendu		ar. pr. 3,63 h
TV sleduji sám/sama		48
TV sleduji s r rodiči		42
TV sleduji se sourozenci		28
TV sleduji s někým jiným		19

Komentář k výše uvedené sondě

U filmů v cizím jazyce někteří připisovali sportovní přenosy. Spousta rodin má kabelovou televizi nebo satelit a stanice jako třeba Eurosport jsou naprosto běžně dostupné. Jednoduché vysvětlení vlastního televizoru a DVD přehrávače u těchto dětí může být, že rodina zakoupí novější přístroj a starý dají dětem do pokoje. Reality show: děsivé je, že většina dětí ji sleduje na vlastní televizi. Totéž samozřejmě platí i pro zprávy, akční filmy, zejména při samostatném sledování.

Několik slov namísto závěru

Formování vztahu dětí k informacím a jejich zdrojům zásadně ovlivňuje dětské myšlení a chování. Tímto šetřením jsme se pouze dotkli mnoha obsáhlých problematik a ze samotného vyhodnocení samovolně vyplynulo mnoho důležitých otázek, kterými by se měli jak odborníci, tak i samotní rodiče zabývat. Byli bychom rádi, kdyby tato sonda a její výsledky vedly alespoň k částečnému zamyšlení, jako přinutily nás.

Příloha č. 3: Plné znění dotazníku pro děti

DÍVKY ☐ ☐ CHLAPEC ☐ ☐ ROK NAROZENÍ:

NAVŠTĚVOVANÝ ROČNÍK ZŠ:

Rádi bychom se Tě zeptali na několik věcí, týkajících se Tvých knížek. Odpovídej prosím pravdivě. Jestliže jsi četl/četla třeba jen několik knih, odpověz podle pravdy- to hlavní není množství přečteného, ale jeho důležitost pro Tebe.

---

1. Máš nějaké úplně vlastní knížky? .....
2. Pokud ano, kolik jich je? (Stačí přibližně):.....
3. Jak se jmenovala Tvá první knížka?.....

.....

4. Jak se k Tobě dostala?.....

.....

5. To, co chceš číst, si vybíráš sám/sama, nebo Ti knížky a časopisy kupují rodiče, prarodiče a sourozenci?.....

.....

6. Jaké časopisy čteš?.....

.....

7. Do knihovny si chodíš půjčovat knížky sám/sama, nebo s rodiči, se školou, kamarády...?.....

.....

8. Co Tě v poslední době zaujalo v denním tisku?.....

.....

9. Ve kterých novinách nebo v jakém časopise to bylo?.....

.....

10. Jak se jmenují knihy, které jsi v poslední době četl/četla?

(3 podle Tebe nejdůležitější tituly):.....

.....
.....
11. Jaká je Tvá oblíbená pohádková (nebo jiná) postava?.....

.....
12. Jaké knížky rád čteš nebo bys rád četl/četla?

(Vyber z následujících možností):

Pohádky ☐ Dobrodružné- historické ☐ Dobrodružné- ze současnosti ☐ ☐

Válečné- akční ☐ Cestopisné ☐ Naučné- vědecké ☐

S hlavním hrdinou: pohádkovým ☐ akčním ☐ dětským ☐ legračním ☐

13. Stává se někdy, že by si s Tebou rodiče četli nebo prohlíželi knížky?.....

14. Vypráví Ti rodiče nebo prarodiče nějaké pohádky nebo příběhy? Jaké to jsou?

.....
15. Kolik času (přibližně) strávíš denně nad knížkou (kromě učebnic)?.....

16. Kolik času (přibližně) strávíš povídáním s rodiči, prarodiči nebo sourozenci?.....

17. Máš rád/ráda knížky a četbu, nebo dáváš přednost sledování filmů, televize a internetu?.....

..

Příloha č. 4: Plné znění dotazníku pro rodiče žáků ze ZŠ Švehlova

DÍVKÁ ☐ CHLAPEC ☐ ROK NAROZENÍ:

NAVŠTĚVOVANÝ ROČNÍK ZŠ:

1. **Má Vaše dcera/syn vlastní knížky?**
2. **Pokud ano, kolik jich je? (Stačí přibližně):**
3. **Jak se jmenovala první knížka Vaší dcery/syna?**
4. **To, co chce Vaše dcera/syn číst, si vybírá sama/sám, nebo knížky a časopisy kupujete Vy, příp. prarodiče nebo sourozenci?**
5. **Jaké časopisy Vaše dcera /syn čte?**
6. **Do knihovny si Vaše dcera/syn chodí půjčovat knížky sama/sám, nebo s rodiči, se školou, s kamarády?**
7. **Jak se jmenují knihy, které v poslední době Vaše dcera/syn četla/četl?**
(3 podle Vás nejdůležitější tituly):
8. **Jaká je oblíbená pohádková (nebo jiná) postava Vaší dcery/syna?**
9. **Jaké knížky Vaše dcera/syn rád čte nebo by rád četla/četl?**

(Vyberte prosím z následujících možností, označte x):

Pohádky   Dobrodružné- historické   Dobrodružné- ze současnosti

Válečné- akční   Cestopisné   Naučné- vědecké

S hlavním hrdinou: pohádkovým   akčním   dětským   legračním

10. Prohlížíte si nebo čtete knížky společně s Vaší dcerou/synem?

11. Vyprávíte Vaší dceři/synovi pohádky nebo příběhy? Jaké to jsou?

12. Kolik času (přibližně) stráví Vaše dcera/syn denně nad knížkou (kromě učebnic)?

13. Kolik času (přibližně) strávíte povídáním si s Vaší dcerou/synem?

14. Má Vaše dcera/syn ráda/rád knížky a četbu, nebo dává přednost sledování filmů, televize a internetu?

Příloha č. 5: Doprovodný text pro rodiče žáků ze ZŠ Švehlova

Vážení rodiče,

obracím se na Vás s prosbou o pomoc při výzkumném projektu. Jmenuji se Milan Kramarovič, jsem studentem pátého ročníku oboru pedagogika na FF UK. V rámci diplomové práce provádím výzkum mezi žáky pátých ročníků ZŠ s cílem dozvědět se co možná nejvíce o čtenářských aktivitách žáků. Vaším dětem byl v prosinci 2008 předložen k vyplnění anonymní dotazník, který máte k dispozici k nahlédnutí a případnému okomentování na e-mailové adrese

pedagogika2007@seznam.cz , heslo: **celetna**

ve druhé příloze rozepsaného e-mailu. Pro Vás jsem připravil první přílohu, která obsahuje dotazník určený právě pro Vás a jehož tištěnou podobu Vám zároveň s prosbou o vyplnění předkládám. Výzkumné šetření je samozřejmě anonymní a výsledky nebudou nikdy využity ke komerčním účelům. Najdete-li tedy chvilku času, dotazník prosím vyplňte a prostřednictvím Vašich dětí jej pošlete zpátky do školy. Pokud se rozhodnete pro elektronický dotazník, pak je třeba si jej stáhnout a vyplněný z výše zmíněné e-mailové adresy poslat na jeden z následujících e-mailů: **milan.kramarovic@seznam.cz** nebo **milankramarovic@seznam.cz**. Prosím nezapomeňte vždy napsat nový e-mail a vyplněný dotazník připojit jako přílohu. Rozepsaný mail by měl zůstat nezměněn, aby byl k dispozici dalším rodičům. Pokud se rozhodnete dotazník vyplnit, budu Vám nesmírně vděčný a pomůžete prohloubit poznání vztahu dětí k literatuře.

Děkuji za Váš čas,

s pozdravem Milan Kramarovič.

Příloha č. 6: Plné znění anketního dotazníku pro učitele ZŠ Švehlova

Vážená paní učitelko, vážený pane učiteli,

obracím se na Vás s prosbou o vyplnění tohoto dotazníku, který se zabývá vztahem dětí školního věku k četbě a literatuře. Toto téma tvoří jádro mé diplomové práce.

Pokud se rozhodnete dotazník vyplnit, budu Vám nesmírně vděčný a pomůžete tak prohloubit poznání vztahu dětí k literatuře.

Děkuji za Váš čas,

s pozdravem Milan Kramarovič.

Označte prosím:

Učitelka/učitel

1. stupeň ☐

2. stupeň ☐

Vyučované předměty:.....

1. Souhlasíte s tvrzením, že současné děti minimálně čtou? ANO ☐ NE ☐

2. Souhlasíte s tvrzením, že současné děti čtou méně, než děti v minulosti?

ANO ☐- Zdůvodněte.....

NE ☐- Zdůvodněte.....

3. Pracují děti ve Vašich třídách při řešení domácích úloh i s jinými než doporučenými zdroji informací?

ANO ☐- S jakými?.....

NE ☐

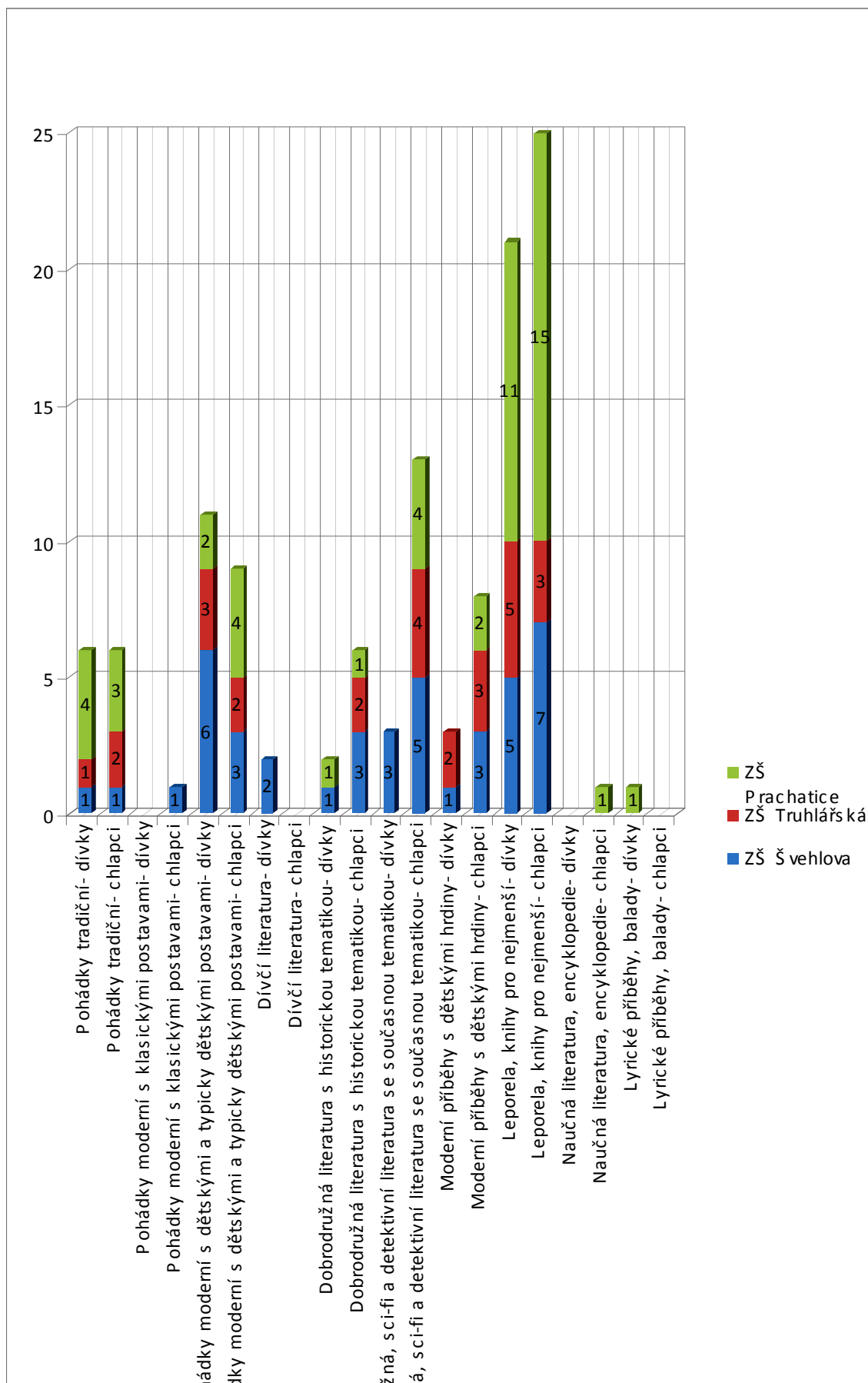
4. Souhlasíte s následujícím tvrzením?

Žáci, kteří čtou kromě učebnic a školou doporučených knih i jiné knihy, mají více znalostí, dokáží lépe pracovat s informacemi a dosahují lepších výsledků. ANO ☐ NE ☐

Příloha č. 7: Rozdělení žánrů literatury podle odpovědí dětí na otázku 3

- a) Pohádky tradiční:** Byl jednou jeden král, Otesánek, Nejkrásnější pohádky, Jeníček a Mařenka, Červená Karkulka, Pinocchio, O Palečkovi, Popelka, Knížka pohádek, Dětské pohádky, Perníková chaloupka
- b) Pohádky moderní s klasickými postavami:** Rumcajs,
- c) Pohádky moderní s dětskými a typicky dětskými postavami:** Šmoulové, Krteček, Skřítek hodinář, Pejsek a Kočička, Dášeňka, Ferda Mravenec, Pohádky pro sedmispáče, Naschválničci, Bob a Bobek, Malý princ, O víle Fialce, Kamínek,
- d) Dívčí literatura:** Dost dobrá ségra, Melanie a já
- e) Dobrodružná literatura s historickou tematikou:** Robinson Crusoe, Tintin a Faraonovy doutníky, Eragon, Golemovo zlato, První knížka Vikinga Vika, Staré řecké báje a pověsti, Lovci mamutů
- f) Dobrodružná, sci-fi a detektivní literatura se současnou tematikou:** Mach a Šebestová, Harry Potter, Agáta a doktor Lupa, Hoši od Bobří řeky, Tajemná zpráva, Tajemná místnost, Luko malý Vlkodlak, Starwars, Muž s ledovýma očima, Rodina Smolíkova,
- g) Moderní příběhy s dětskými hrdiny:** Děti z Bullerbinu, Honzíkova cesta, Rychlé šípy, Lotta z Rošťácké uličky, Kolik má barev Vojtova duha, Správná pětka
- h) Leporela, knihy pro nejmenší:** Krteček, Sluníčko, Už umím číst, Moje první knížka, Bylo nebylo, Povídání o zvířátkách, První čtení, Kocour Modroočko, Kolik je hodin, Abeceda, Všeználek, Jak jede Mašinka, Halí belí, Paci paci pacičky, Pohádky na dobrou noc, Husí kuře, Filipova dobrodružství, O žlutém a modrém vláčku, Říkadla pro nejmenší od J. Lady, Jak šlo kotě do školy, Na farmě, Polámal se mravenček, Slabikář, Delfín Fín, Pohádková knížka (rozkládací), O štěňátku, Říkaneky od A. Dudka, Skládačkové básničky,
- i) Naučná literatura, encyklopedie:** Pravěká zvířata
- j) Lyrické příběhy, balady:** Kytice od K.J. Erbena

Graf četností dětmi uváděných knih v otázce 3 podle škol

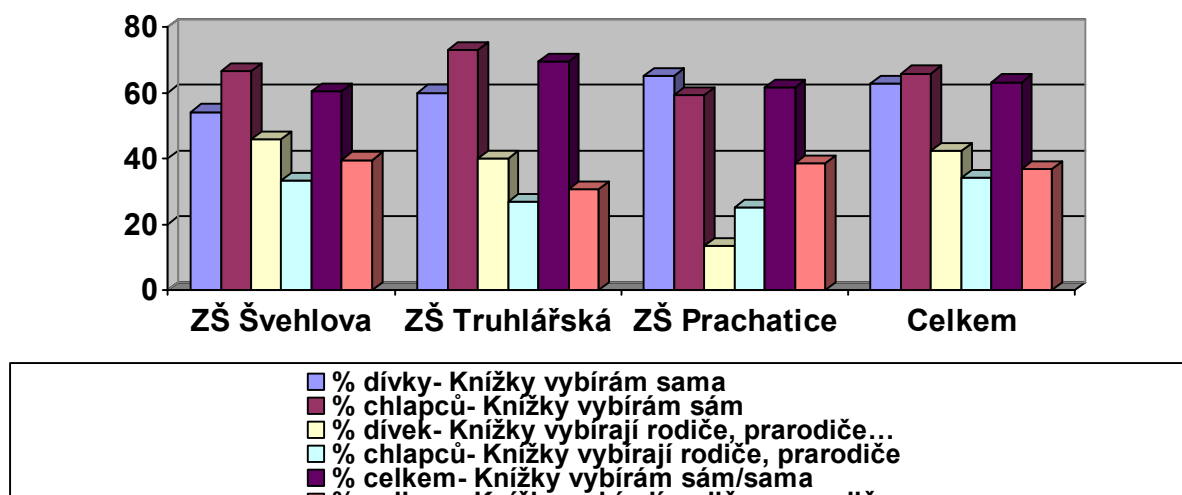

Příloha č. 8: Tabulka odpovědí na otázku 5

Otázka č. 5: To, co chceš číst, si vybíráš sám/sama, nebo Ti knížky a časopisy kupují rodiče, prarodiče a sourozenci?	ZŠ Švehlova	ZŠ Truhlářská	ZŠ Prachatice	Celkem
Sám/sama	29x (13 dívek, 16 chlapců)	25x (19 chlapců, 6 dívek)	32x (13 dívek, 19 chlapců)	86x (32 dívek, 54 chlapců)
Sám/sama (%)	60,417% (n=48), 54,167% dívek (n=24), 66,667% chlapců (n=24)	69,444% (n=36), 60% dívek (n=10), 73,077% chlapců (n=26)	61,538% (n=52), 65% dívek (n=20), 59,375% chlapců (n=32)	63,235% (n=136), 62,745% dívek (n=54), 65,854% chlapců (n=82)
Knížky a časopisy kupují rodiče, prarodiče a sourozenci	19x (11 dívek, 8 chlapců)	11x (7 chlapců, 4 dívky)	20x (13 chlapců, 7 dívek)	50x (22 dívek, 28 chlapců)
Knížky a časopisy kupují rodiče, prarodiče a sourozenci (%)	39,583% (n=48), 45,833% dívek (n=24), 33,333% chlapců (n=24)	30,556% (n=36), 40% dívek (n=10), 26,923% chlapců (n=26)	38,462% (n=52), 13,462% dívek (n=20), 25% chlapců (n=32)	36,765% (n=136), 42,308% dívek (n=54), 34,146% chlapců (n=82)
Nevyplněno	1x (chlapec)			1x (chlapec)

Graf odpovědí na otázku 5:

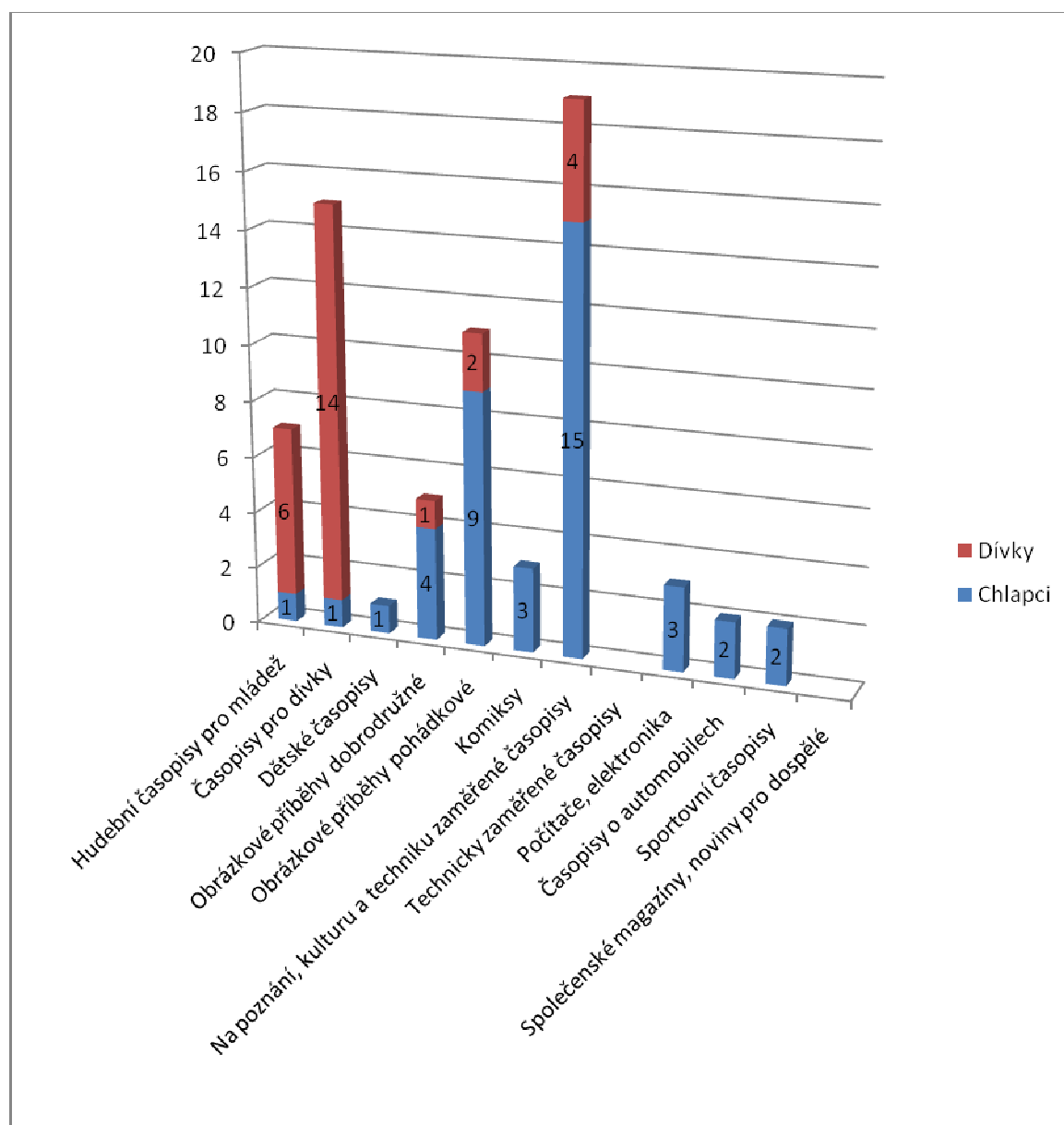

Příloha č. 9: Rozdělení žánrů časopisů podle odpovědí dětí na otázku 6

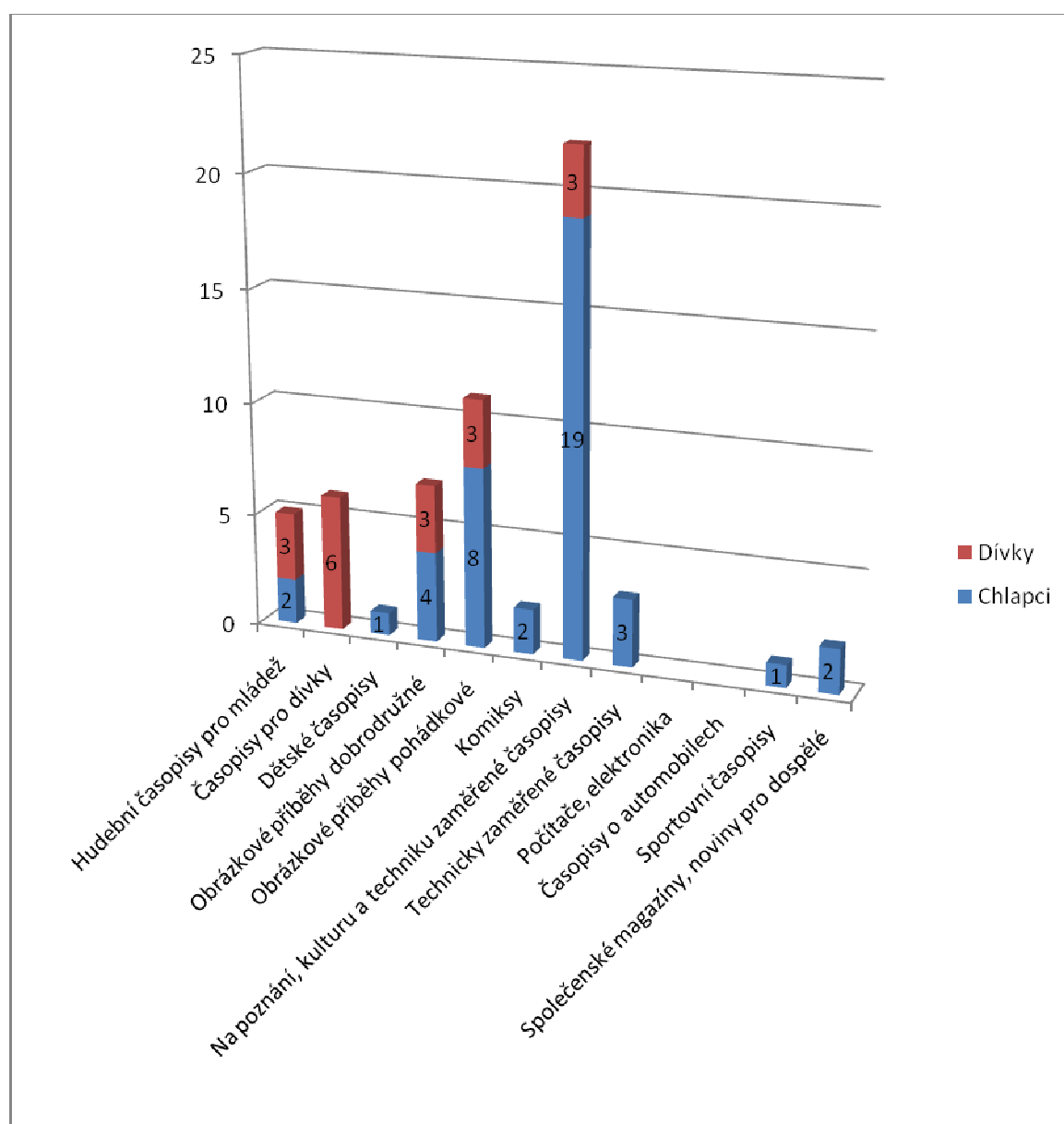
Otázka č. 6: Jaké časopisy čteš?

a) Hudební časopisy pro mládež	Bravo, B-Barák, Jockey
b) Časopisy pro dívky	Popcorn, Bravo Girl, Dívka, Top Dívka, Witch, Šťastná 13, Winx Club
c) Dětské časopisy	Mateřídouška, Sluníčko
d) Obrázkové příběhy dobrodružné	Rychlé šípy, Čtyřlístek
e) Obrázkové příběhy pohádkové	Kačer Donald, Tom a Jerry, Tin Tin, Shrekovy výpravy
f) Komiksy	Spiderman, Power Rangers, Asterix a Obelix
g) Na poznání, kulturu a techniku zaměřené časopisy	ABC, Junior 21. století, History, Vildův svět, Objevuj s Vildou
h) Technicky zaměřené časopisy	Modelář, Zbraně a náboje, RC Stars
i) Počítače, elektronika	Score, Level, Stereo
j) Časopisy o automobilech	Autohit, Tunning, Autotip, Cars, Svět motorů
k) Sportovní časopisy	Profoot, Sport, Hatrick
l) Společenské magazíny, noviny pro dospělé	Epocha, Enigma, 24 hodin

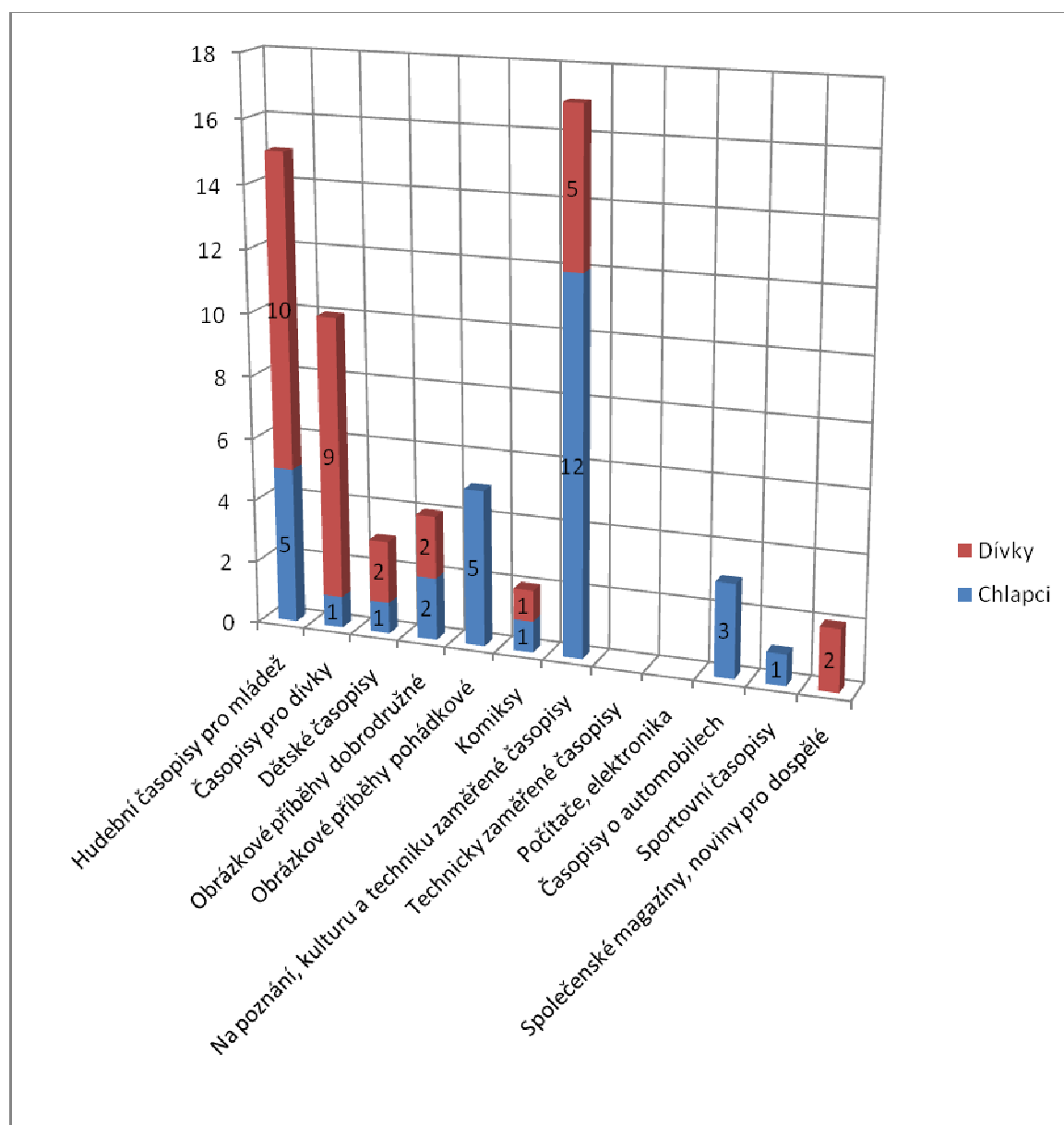
Graf podle odpovědí dětí ze ZŠ Švehlova na otázku 6

Graf podle odpovědí dětí ze ZŠ Truhlářská na otázku 6

Graf podle odpovědí dětí ze ZŠ Prachatice na otázku 6

Příloha č. 10: Tabulka odpovědí na otázku 7

Otázka č. 7: Do knihovny si chodíš půjčovat knížky sám/sama, nebo s rodiči, se školou, kamarády...?	ZŠ Švehlova	ZŠ Truhlářská	ZŠ Prachatice	Celkem
Sám/sama	21x (8 dívek, 13 chlapců)	8x (5 chlapců, 3 dívky)	14x (8 chlapců, 6 dívek)	43x (17 dívek, 26 chlapců)
Sám/sama %	43.75% (n=48), 33.333% dívek (n=24), 54.166% chlapců (n=24), 15.094% z celk. počtu dívek (n =53), 16.049% z celk. počtu chlapců (n=81)	22,222% (n=36), 30% dívek (n=10), 19.231% chlapců (n=26), 5.660% z celk. počtu dívek (n =53), 6.173% z celk. počtu chlapců (n=81)	28% (n=50), 31.579% dívek (n=19), 25.806% chlapců (n=31), 11.321% z celk. počtu dívek (n =53), 9.876% z celk. počtu chlapců (n=81)	32,089% (n=134), 32.075% z celk. počtu dívek (n =53), 32.099% z celk. počtu chlapců (n=81)
S rodiči, se školou, kamarády...	19x (13 dívek, 6 chlapců)	19x (14 chlapců, 5 dívek)	19x (7 dívek, 12 chlapců)	56x (25 dívek, 31 chlapců)
S rodiči, se školou, kamarády...(%)	39,583% (n=48), 54.166% dívek (n=24), 25% chlapců (n=24), 24.528% z celk. počtu dívek (n =53), 7.407% z celk. počtu chlapců (n=81)	52.777% (n=36), 50% dívek (n=10), 53.846% chlapců (n=26), 9.434% z celk. počtu dívek (n =53), 17.283% z celk. počtu chlapců (n=81)	38% (n=50), 36.842% dívek (n=19), 38.709% chlapců (n=31), 13.207% z celk. počtu dívek (n =53), 14.815% z celk. počtu chlapců (n=81)	47.169% z celk. počtu dívek (n =53), 38.271% z celk. počtu chlapců (n=81)
Do knihovny nechodím	8x (5 chlapců, 3 dívky)	9x (7 chlapců, 2 dívky)	17x (6 dívek, 11 chlapců)	34x (23 chlapců, 11 dívek)
Do knihovny nechodím (%)	16.666% (n=48), 12.5% dívek (n=24), 20.833%	25% (n=36), 20% dívek (n=10), 26.923%	34% (n=50), 31.579% dívek (n=19), 35.483%	20.754% z celk. počtu dívek (n =53), 28.395% z celk. počtu

	chlapců (n=24), 5.66% z celk. počtu dívek (n =53), 6.173% z celk. počtu chlapců (n=81)	chlapců (n=26), 3.774% z celk. počtu dívek (n =53), 8.642% z celk. počtu chlapců (n=81)	chlapců (n=31), 11.321% z celk. počtu dívek (n =53), 13.58% z celk. počtu chlapců (n=81)	chlapců (n=81)
Nevyplněno	1x nevyplněno (chlapec)		2x nevyplněno (1 dívka, 1 chlapec)	3x (1 dívka, 2 chlapci)

Příloha č. 11: Tabulka rozdělení žánrů literatury podle odpovědí dětí na otázku 10

a) Pohádky tradiční: Ráj pohádek, Popelka, Šípková Růženka, Pinocchio, Bylo nebylo, Byl jednou jeden král,
b) Pohádky moderní s klasickými postavami: Záchrana smaragdové královny, Rumcajs, Barva kouzel, Sisi, Vodník Šmajda,
c) Pohádky moderní s dětskými a typicky dětskými postavami: Nemo, Ferda Mravenec, Pohádky pro sedmispáče, Dva ve fraku, Peter Pan, Malý princ, Dědeček Večerníček, Mikeš, O Cibulkovi, Světlička a Tmáni, Poník hrdina, Kamínek, Psí hvězda, Stávka chléva, Čarodějka, která prospala století, Jak čert hledal díru do Pekla, Míša Kulička, Babiččiny pohádky o koních, O kočkách a psech, Křemílek a Vochomůrka,
d) Dívčí literatura: Totální cvok, Ségry na zabítí, Ségra tobě přeskočilo, Zamilovaná ségra, Naše totálně ujetá rodinka, Máma mistr trapasů, Čarodějky z jezdecké školy, Witch, Dost dobrá rodinka, Už neposlouchám za dveřmi, Zlatý Fénix, Můj vysněný kůň, Nemožná holka, Anjet a kluci
e) Dobrodružná literatura s historickou tematikou: Řecké báje a pověsti, Tajuplný ostrov, Robinson Crusoe, Statečný kapitán, Narnie a princ Kaspian, Asterix a Obelix, Dva roky prázdnin, Eragon, Ronja dcera loupežníka, Cesta kolem světa za 80 dní, Lovci mamutů, Zaklínač, Černý rytíř, Ledový drak, České báje a pověsti, Čarodějky z Koňského hradu, Bílý tesák, Mys Dobré Naděje, Aladin, Kronika rodu Spiderwicků, Eldest, Hobit, Pán prstenů, Vinetou, Osada Havranů, Moje první Bible, Staré pověsti české, Diamantová cesta, Věčné světlo, Leonardo da Vinci a jeho super mozek, Čarodějnice,
f) Dobrodružná, sci-fi a detektivní literatura se současnou tematikou: Horory, Husí kůže-půlnoční přízrak, Čtyři a půl kamaráda, Pipi dlouhá punčocha, Klub záhad, Agáta a Doktor Lupa, Tisíc jizev, Harry Potter, Divoké kočky, Plzeňská strašidla se vracejí, Hoši od Bobří řeky, Rychlé šípy, Tajemná zpráva, Golemovo zlato, Jak ledňáček bloudil Prahou, Nebezpečná plavba, Únos vlaku, Sídliště v ohrožení, Nebezpečný tygr, Mach a Šebestová, Záhada starého klepadla, Loď duchů, Fergus a létající kůň, Hlouběji v podzemí, Zamilované strašidlo, Úsměv, prosím, přichází zlo, Záhada tajného křišťálu, Detektiv Kalle, Jacklyn Wilsonové, Tajemná místnost, Kostliven, Příšerky s.r.o., Lovec pokladů, Správná pětka, Strašidelné město, Luko jménem Vlkodlak, Hvězdné války, Strašidlo po telefonu, Muž s ledovými očima, Krvavé schody, Černá sanitka, Rodina Smolíkova, Tajemství pytlácké jeskyně, Emil a detektivové, Matylda, Dítě do kufru, Sherlock Holmes, Tajemství cirkusu Lombardy, Ukradený obraz, Přežít, Past na zloděje, Nekonečný příběh, Denní stopy, Falešná

stopa, Spiknutí babiček, Bratři Daltonovi
g) Moderní příběhy s dětskými hrdiny: 13 modrých koček, Správná parta, Jirka postrach rodiny, Bígl hledá kamarádku, Honzíkova cesta, O klukovi z plakátu, Jenom klídek, Nápady darebáka Davida, Malý Bobeš, Thomas Brezina, Standa a dům hrůzy, Robinsonka, Filipova dobrodružství, Bylo nás pět, Týna a Pony, Heidi a její kamarádi, Brána času, Děti z Bullerbinu
h) Leporela, knihy pro nejmenší: Krteček, Povídání o zvířátkách,
i) Naučná literatura, encyklopedie: Psi, Vesmír kolem nás, Knihy o korálcích, Knížka o osmácích, Záhady a encyklopedie, Děsivé dějiny- 2. svět. Válka, Válečníci, Jirkův tajný klíč k Vesmíru, Zeď, Lidské tělo, Kapesní dětská obrázková encyklopedie, České dějiny očima psa, Rytíři, Encyklopedie, Drazí zesnulí, Černé díry, Vesmír, Piráti, Středověk, Lovíme okouny, Čítanka, Medvěd, Doktor, Zvěrolékař, Dinosauři, Obrázkové Pověsti české, Historie světa, Nebezpečné experimenty, Matematický čert, 366 otázek a odpovědí, Dějiny ČR, Nemoc, Prohnilí Římané, Vzpurní Husité
j) Lyrické příběhy, balady: Máj, Kytice,
k) Humoristická literatura, komiksy: Nové Mikulášovy patálie, Králíčkovy sebevraždy, Cesta do pekel, Malý Mikuláš, Kačer Donald, Klapzubova jedenáctka, Čtyřlístek, South Park, Kopyto a Mňouk, Kronika města Kocourkova,
l) Literatura faktu, historie: Julius Caesar, Láska smrtí nekončí

Příloha č. 12: Tabulka rozdělení oblíbených postav v otázce 11

a) Postavy z klasických pohádek	Čert, Princ, Drak, Princezna, Králové, Vodník, Čert, Duch, Netopýr, Mořská panna nebo víly, Pinocchio, Čert, Skřítek, Červená Karkulka, Polednice, Popelka, Večernice, Čert, Krakonoš, Smrtka s kosou a čert, Ježibaba, Honza
b) Mytologické postavy, postavy z bájí	Pegas, Jednorožec, Golem
c) Postavy z moderních dobrodružných, fantastických a akčních příběhů (vč. komiksů)	Krvavá Jessy, Spiderman, Tříhlavý pes, Harry Potter, Gandalf, Vinnetou, Iron Man, Jupiter, Dracula, Transformers, Farumin z Pána prstenů, Shrek, Dragon, Zezima, Mrakoplaš, Gerald z Rivie, Robinson Crusoe, Shrek, Fiona, Frodo, Star Wars
d) Herci, zpěváci, tanečníci, sportovci	David Beckham, Ronaldo, Johnny Depp, Zac Efron, Steven Segal, Hillary Surf, Harrison Ford
e) Postavy dětských příběhů, s dětskými hrdiny	Jirka postrach rodiny, Agáta a Doktor Lupa, Kluk z plakátu, Jirka z knihy Jirkův tajemný klíč, Mikuláš
f) Postavy dívčích románů	Will (Witch), Kornélie, Postavy z Witch čarodějek
g) Postavy z dětských příběhů, kreslených a animovaných pohádek, zvířátka	Krteček, Scooby Doo, Beruška (z Ferdy Mravence), Sedmispáč, Frederyk, Zvířata, Tom a Jerry, Simpsonovi, Mach a Šebestová, Kung.fu Panda, Dášěnka, Spejbl a Hurvínek, Kocour Mikeš, Kocour, Bobik a Fifinka ze Čtyřlístku, Bob a Bobek
h) Postavy z moderních pohádek	Rumburak, Co takhle svatba, panna Běla, Princezna ze mlejna
i) Postavy z filmů (detektivních, dobrodružných), seriálů	Indiana Jones, Vyšetřovatel, Oškliváka Katka, Samara z filmu Kruh, Fletcher Moon, Jack Sparrow, Vecchio, Generál, Barbossa
j) Historické, reálné postavy	Caesar, Vojtěcha Hasmandová, Julie, Karel IV.
k) Postavy z lyrických příběhů, básní	Malý princ

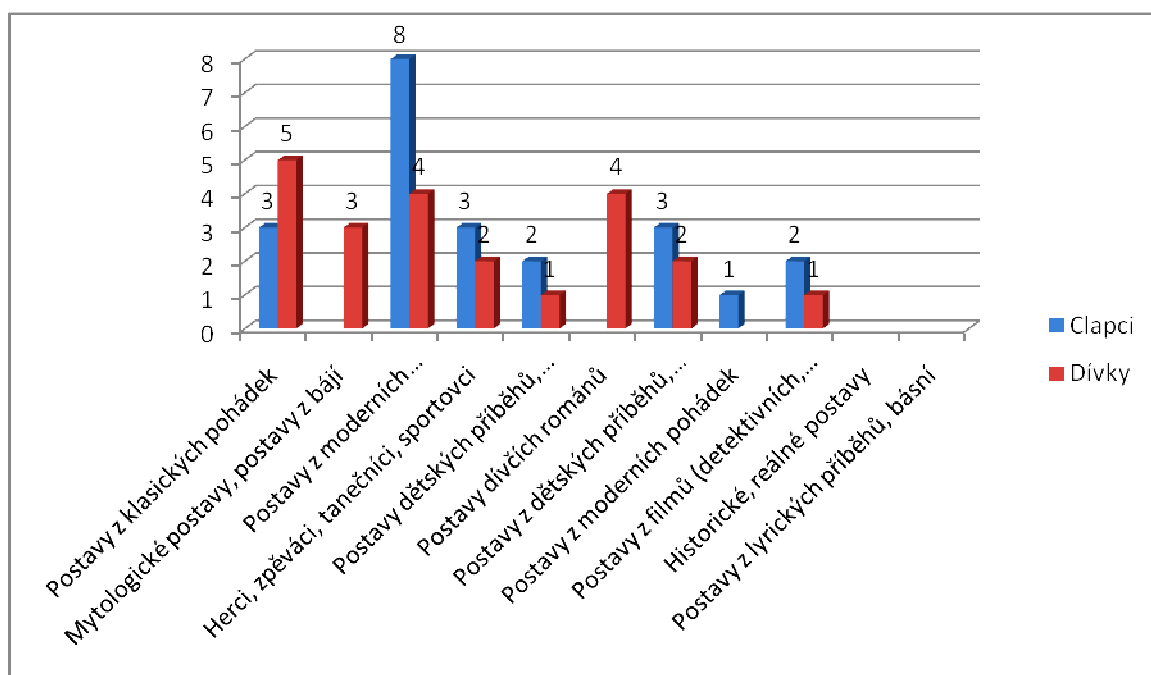
Tabulka podle škol v otázce 11

a) Postavy z klasických pohádek	15 dívek, 8 chlapců	ZŠ Švehlova 5 dívek, 3 chlapci, ZŠ Tuhlářská 4 dívky, 2 chlapci, ZŠ Prachatice 6 dívek, 3 chlapci	Čert, Princ, Drak, Princezna, Králové, Vodník, Čert, Duch, Netopýr, Mořská panna nebo víly, Pinocchio, Čert, Skřítek, Červená Karkulka, Polednice, Popelka, Večernice, Čert, Krakonoš, Smrtka s kosou a čert, Ježibaba, Honza
b) Mytologické postavy, postavy z bájí	3 dívky	ZŠ Švehlova 3 dívk	Pegas, Jednorožec, Golem
c) Postavy z moderních dobrodružných, fantastických a akčních příběhů (vč. komiksů)	5 dívek, 30 chlapců	ZŠ Švehlova 4 dívky, 8 chlapců, ZŠ Tuhlářská 8 chlapců, ZŠ Prachatice 1 dívka, 14 chlapců	Krvavá Jessy, Spiderman, Tříhlavý pes, Harry Potter, Gandalf, Vinnetou, Iron Man, Jupiter, Dracula, Transformers, Farumin z Pána prstenů, Shrek, Dragon, Zezima, Mrakoplaš, Gerald z Rivie, Robinson Crusoe, Shrek, Fiona, Frodo, Star Wars
d) Herci, zpěváci, tanečníci, sportovci	4 chlapci,	ZŠ Švehlova 3 chlapci, 2 dívky, ZŠ	David Beckham, Ronaldo, Johnny Depp, Zac Efron, Steven Segal, Hillary

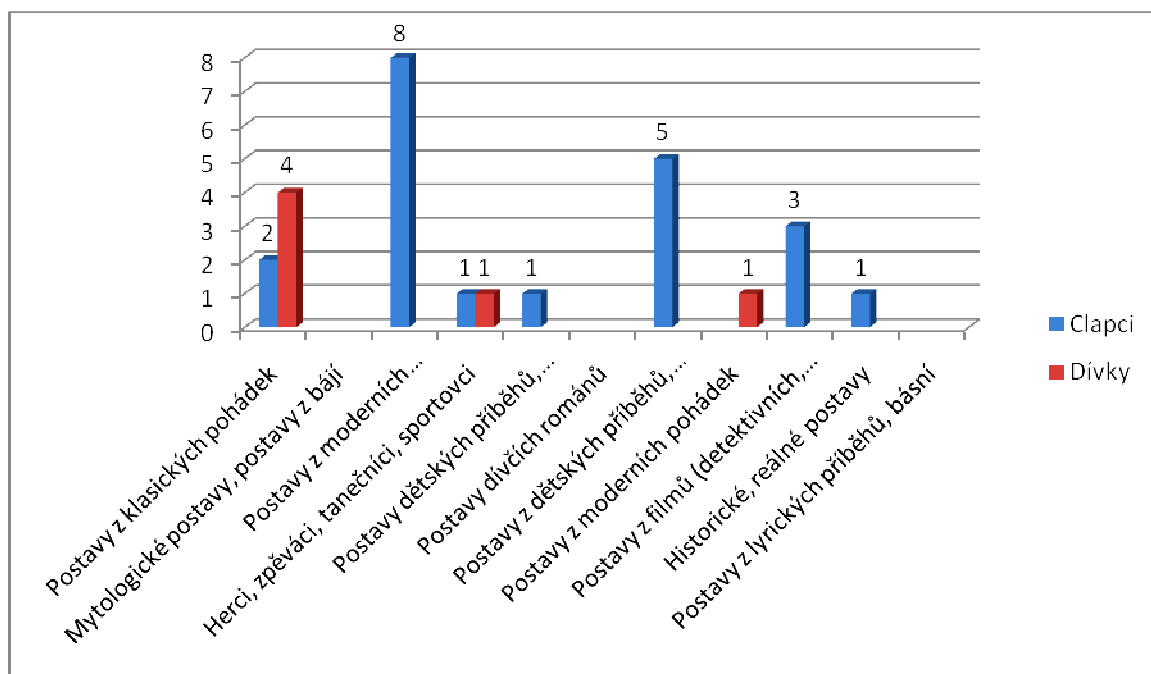
	3 dívky	Tuhlářská 1 dívka, 1 chlapec	Surf, Harrison Ford
e) Postavy dětských příběhů, s dětskými hrdiny	4 chlapci, 1 dívka	ZŠ Švehlova 2 chlapci, 1 dívka, ZŠ Tuhlářská 1 chlapec, ZŠ Prachatice 1 chlapec	Jirka postrach rodiny, Agáta a Doktor Lupa, Kluk z plakátu, Jirka z knihy Jirkův tajemný klíč, Mikuláš
f) Postavy dívčích románů	5 dívek	ZŠ Švehlova 4 dívky, ZŠ Prachatice 1 dívka	Will (Witch), Kornélie, Postavy z Witch čarodějek
g) Postavy z dětských příběhů, kreslených a animovaných pohádek, zvířátka	15 chlapců, 6 dívek	ZŠ Švehlova 3 chlapci, 2 dívky, ZŠ Truhlářská 5 chlapců, ZŠ Prachatice 7 chlapců, 4 dívky	Krteček, Scooby Doo, Beruška (z Ferdý Mravence), Sedmispáč Frederyk, Zvířata, Tom a Jerry, Simpsonovi, Mach a Šebestová, Kung.fu Panda, Dášeňka, Spejbl a Hurvínek, Kocour Mikeš, Kocour, Bobík a Fifinka ze Čtyřlístku, Bob a Bobek
h) Postavy z moderních pohádek	2 dívky, 1 chlapec	ZŠ Švehlova 1 chlapec, ZŠ Truhlářská 1 dívka, ZŠ Prachatice 1 dívka	Rumburak, Co takhle svatba, panna Běla, Princezna ze mlejna
i) Postavy z filmů (detektivních, dobrodružných), seriálů	10 chlapců, 1 dívka	ZŠ Švehlova 2 chlapci, 1 dívka, ZŠ Truhlářská 3 chlapci, ZŠ Prachatice 5 chlapců	Indiana Jones, Vyšetřovatel, Oškliváka Katka, Samara z filmu Kruh, Fletcher Moon, Jack Sparrow, Vecchio, Generál, Barbossa
j) Historické, reálné postavy	2 chlapci, 2 dívky	ZŠ Truhlářská 1 chlapec, ZŠ Prachatice 2 dívky, 1 chlapec	Caesar, Vojtěcha Hasmandová, Julie, Karel IV.
k) Postavy z lyrických příběhů, básní	1 dívka	ZŠ Prachatice 1 dívka	Malý princ

Příloha č. 13: Grafy oblíbených postav podle odpovědí dětí na otázku 11

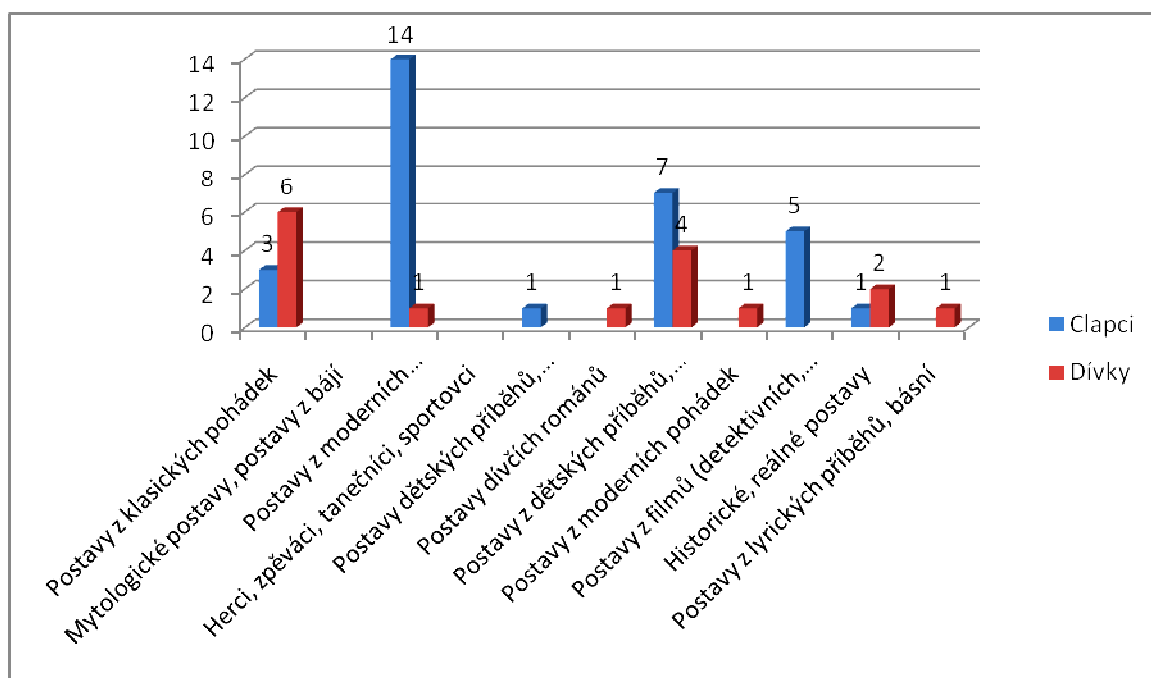
Graf oblíbených postav podle odpovědí dětí ze ZŠ Švehlova na otázku 11

Graf oblíbených postav podle odpovědí dětí ze ZŠ Truhlářská na otázku 11

Graf oblíbených postav podle odpovědí dětí ze ZŠ Prachatice na otázku 11

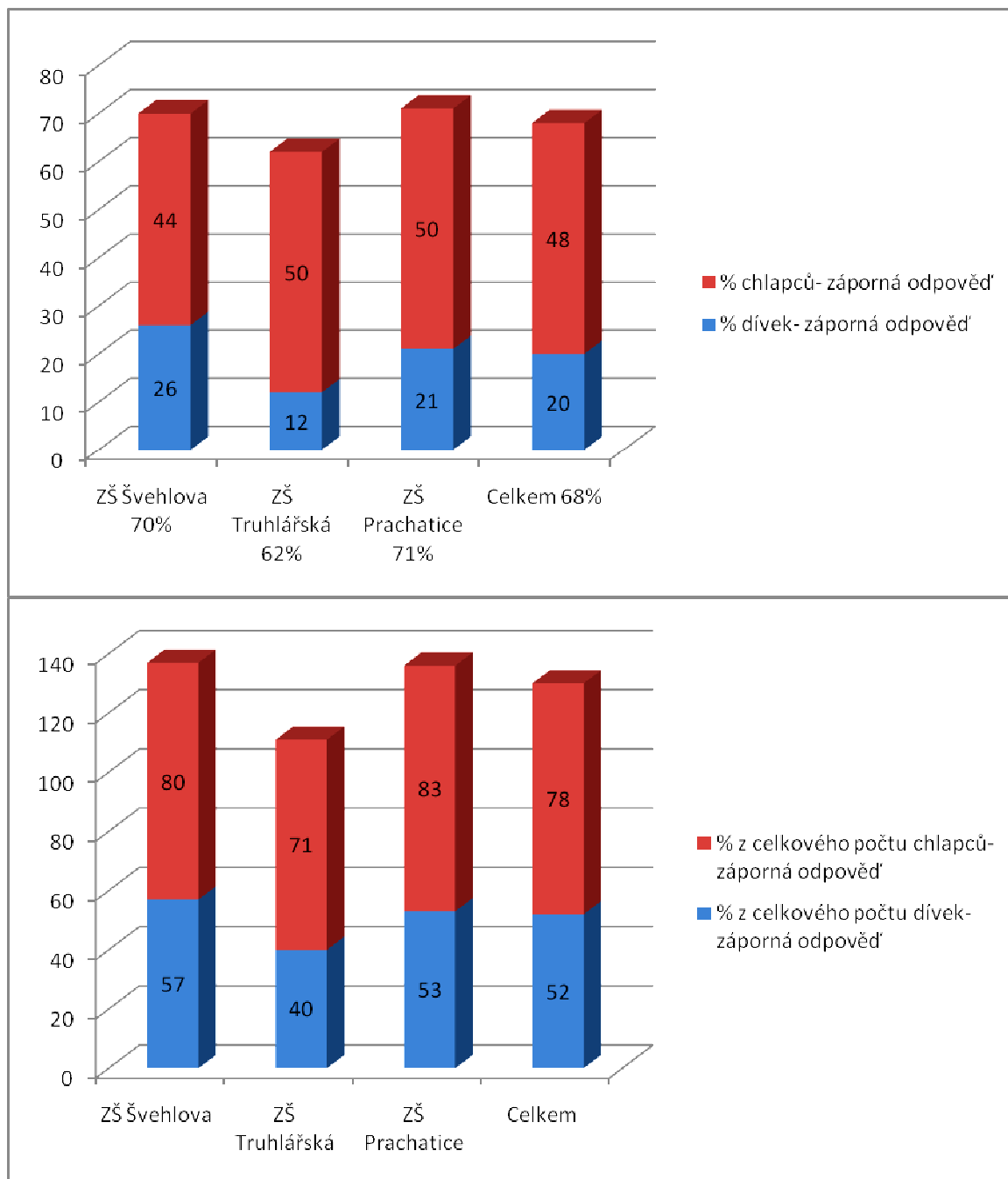
Příloha č. 14: Tabulka podle odpovědí na otázku 13

Stává se někdy, že by si s Tebou rodiče četli nebo prohlíželi knížky?	ZŠ Švehlova 49	ZŠ Truhlářská 36	ZŠ Prachatice 52	Celkem 130 53D 77C
ANO	21x (8 dívek, 13 chlapců)	16x (6 dívek, 10 chlapců)	28x (14 chlapců, 14 dívek)	65x (29 dívek, 36 chlapců)
NE	25x (14 dívek, 11 chlapců)	18x (4 dívky, 14 chlapců)	22x (6 dívek, 16 chlapců)	65x (24 dívek, 41 chlapců)
ANO (%)	45.652%, 17.391% dívek, 28.261% chlapců (n=46), 36.364% z celk. počtu dívek (n=22), 54.167% z celk. počtu chlapců (n=24)	47.059%, 17.647% dívek, 29.412% chlapců (n=34), 60% z celk. počtu dívek (n=10), 41.667% z celk. počtu chlapců (n=24)	56%, 28% dívek, 28% chlapců (n=50), 70% z celk. počtu dívek (n=20), 46.667% z celk. počtu chlapců (n=30)	50%, 22.308% dívek, 27.692% chlapců, 54.717% z celk. počtu dívek (n=53), 46.753% z celk. počtu chlapců (n=77)
NE (%)	54.348%, 30.435% dívek, 23.913% chlapců (n=46), 63.636% z celk. počtu dívek (n=22), 45.833% z celk. počtu chlapců	52.941%, 11.765% dívek, 41.176% chlapců (n=34), 40% z celk. počtu dívek, 58.333% z celk. počtu chlapců (n=24)	44%, 12% dívek, 32% chlapců, 30% z celk. počtu dívek (n=20), 53.333% z celk. počtu chlapců (n=30)	50%, 18.462% dívek, 31.538% chlapců, 45.283% z celk. počtu dívek (n=53), 53.247% z celk. počtu chlapců (n=77)
	Nevyplněno 3x (2 dívky, 1 chlapec)	1x nevyplněno, 1x odpověď Nevím, v obou případech chlapci	2x nevyplněno, chlapci	7x (2 dívky, 5 chlapců)

Příloha č. 15: Tabulka podle odpovědí na otázku 14

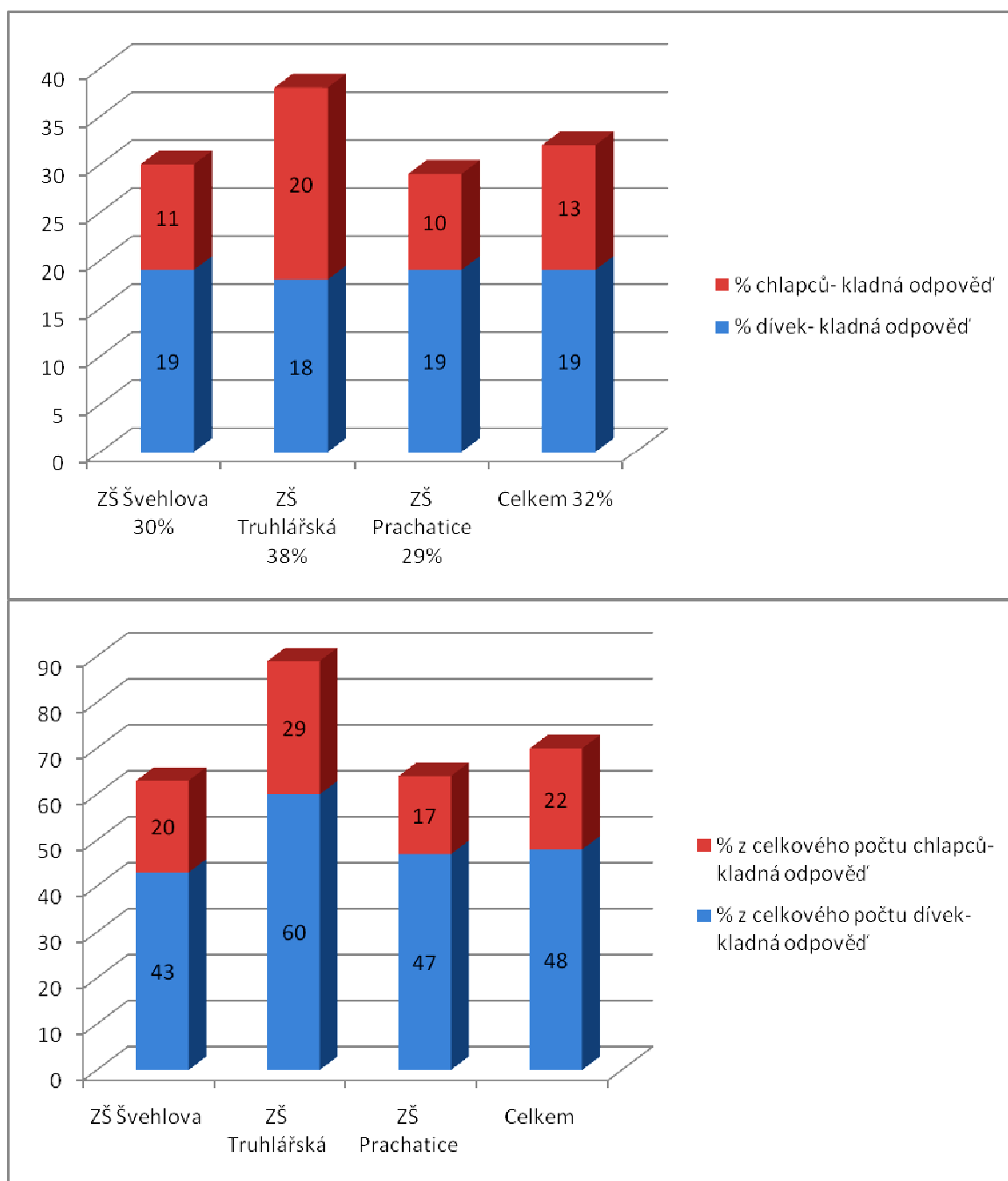
Otázka č. 14: Vypráví Ti rodiče nebo prarodiče nějaké pohádky nebo příběhy? Jaké to jsou?	ZŠ Švehlova	ZŠ Truhlářská	ZŠ Prachatice	Celkem
ZÁPORNÁ ODPOVĚĎ	32x, z toho 12 dívek, 20 chlapců	21x, z toho 4 dívek, 17 chlapců	34x, z toho 24 chlapců, 10 dívek	87x, z toho 26 dívek, 61 chlapců
KLADNÁ ODPOVĚĎ	14x, z toho 9 dívek, 5 chlapců	13x, z toho 6 dívek, 7 chlapců	14x, z toho 5 chlapců, 9 dívek	41x, z toho 24 dívek, 17 chlapců
ZÁPORNÁ ODPOVĚĎ (%)	69.565%, 26.087% dívek, 43.478% chlapců, 57.143% z celk. počtu dívek (n=21), 80% z celk. počtu chlapců (n=25)	61.765%, 11.765% dívek, 50% chlapců (n=34), 40% z celkového počtu dívek (n =10), 70.833% z celkového počtu chlapců (n=24)	70.833%, 50% chlapců, 20.833% dívek (n=48), 52.632% z celkového počtu dívek (n=19), 82.759% z celk. počtu chlapců (n=29)	67.969%, 20.313% dívek, 47.565% chlapců (n=128), 52% z celkového počtu dívek (n=50), 78.205% z celk. počtu chlapců (n=78)
KLADNÁ ODPOVĚĎ (%)	30.435%, 19.565% dívek, 10.87% chlapců, 42.857% z celk. počtu dívek (n=21), 20% z celk. počtu chlapců (n=25)	38.235%, 17.647% dívek, 20.588% chlapců (n=34), 60% z celk. počtu dívek (n=10), 29.167% z celk. počtu chlapců (n=24)	29.167%, 10.417% chlapců, 18.75% dívek (n=48), 17.241% z celk. počtu chlapců (n=29), 47.368% z celk. počtu dívek (n=19)	32.031%, 18.75% dívek, 13.281% chlapců (n=128), 48% z celk. počtu dívek (n=50), 21.795% z celk. počtu chlapců (n=78)
	n =46 (3x nevyplněno, dívký)	1x Nevím, 1x nevyplněno, v obou případech chlapci	4x nevyplněno (1 dívká, 3 chlapci)	n=128

Grafy záporných odpovědí na otázku 14 podle škol

Grafy kladných odpovědí na otázku 14 podle škol

Příloha č. 16: Čas strávený dětmi nad knížkou podle odpovědí na otázku 15 a čas strávený povídáním s rodiči, prarodiči nebo sourozenci podle odpovědí na otázku 16.

	ZŠ Švehlova	ZŠ Truhlářská	ZŠ Prachatice	CELKEM (průměr)
Otázka č. 15: Kolik času (přibližně) strávíš denně nad knížkou (kromě učebnic)?	51.304 min.	85.406 min.	59.111 min.	65.274 min.
	1x nevím, 1x nevyplněno, 1x odpověď hodně, n =46	1x nevyplněno, 1x Když to jde, tak co nejvíc, 1x Průměrně přečtu 100 stránek za den, 200 stránek za dva dny, 1x Nevím, n=32	1x nevyplněno, 1x žádný, 1x Celej, 2x Ne, 1x O víkendu celý den 18hod, 1x Skoro každý večer, n=45	
Otázka č. 16: Kolik času (přibližně) strávíš povídáním s rodiči, prarodiči nebo sourozenci?	48.892 min.	102.857 min.	82.058 min.	77.936 min.
	2x nevím, 1x půl dne, 1x hodně málo, 4x hodně, 1x nelze určit, 2x různě, 1x docela hodně, n =37	1x odpověď Nějak ne, 3x Nevím, 1x Celý den, 1x Hodně dlouho, 2x Skoro celý den, 1x Hodně moc, 1x Povídáme si, když se vidíme, 1x Docela dost, 1x Hodně (čas nevím), ale od té doby, co vyjdu ze školy, 1x Hodně málo, 1x odpověď 8hod denně- nezařazeno, 1x nevyplněno, n=21	5x Nevím, 1x nevyplněno, 1x Skoro celý den, 1x Celý den kromě ve škole, 1x Půl dne, 1x Nevypočitatelně, 1x Skoro žádný, 1x To nevím, to se nedá odhadnout. Nebo možná fakt dost, 1x No to moc nestrávím, 1x Dlouho, hlavně se sourozenci, 1x Žádný čas, protože čtu, nebo jsem na internetu, 1x Hodně, 1x Docela dost, pořád si povídáme, 1x odpověď 10hod. (nezařazeno do výpočtu). n=34	

Příloha č. 17: Tabulka preference činností podle odpovědí na otázku 17

Otázka č. 17: Máš rád/ráda knížky a četbu, nebo dáváš přednost sledování filmů, televize a internetu?	ZŠ Švehlova n=47 (22 dívek, 25 chlapců)	ZŠ Truhlářská n=35 (10 dívek, 25 chlapců)	ZŠ Prachatice n=52 (20 dívek, 32 chlapců)	Celkem n=134 (52 dívek, 82 chlapců)
Kladná odpověď	36x (17 dívek, 19 chlapců)	30x (20 chlapců, 10 dívek)	25x (10 dívek, 15 chlapců)	91x (37 dívek, 54 chlapců)
Kladná odpověď (%)	76,595% (n=47), 36,17% dívek, 40,426% chlapců, 32,692% z celk. počtu dívek (n=52), 23,17% z celk. počtu chlapců (n=82)	85,714% (n=35), 28,571% dívek, 57,143% chlapců, 19,23% z celk. počtu dívek (n=52), 24,39% z celk. počtu chlapců (n=82)	48,077% (n=52), 19,231% dívek, 28,846% chlapců, 19,231% z celk. počtu dívek (n=52), 18,293% z celk. počtu chlapců (n=82)	67,91% (n=134), 71,154% z celk. počtu dívek (n=52), 65,854% z celk. počtu chlapců (n=82)
Záporná odpověď	11x (6 chlapců, 5 dívek)	5x (5 chlapců)	27x (17 chlapců, 10 dívek)	43x (15 dívek, 28 chlapců)
Záporná odpověď (%)	23,404% (n=47), 10,638% dívek, 12,766% chlapců, 9,615% z celk. počtu dívek (n=52), 7,317% z celk. počtu chlapců (n=82)	14,286% chlapců (n=35), 6,098% z celk. počtu chlapců (n=82)	51,923% (n=52), 19,231% dívek, 32,692% chlapců, 19,231% z celk. počtu dívek (n=52), 20,732% z celk. počtu chlapců (n=82)	32,089% (n=134), 28,846% z celk. počtu dívek (n=52), 34,146% z celk. počtu chlapců (n=82)
	1x nevyplněno, 1x nevím (dívky)	1x odpověď: Na telku jsem se ještě 4 hodiny nekoukal. (chlapec)		

Souhlasím s tím, aby moje diplomová práce byla půjčována ke studijním účelům. Žádám, aby citace byly uváděny způsobem užívaným ve vědeckých pracích a aby se vypůjčovatelé řádně zapsali do přiloženého seznamu.

V Praze dne.....

.....

Podpis

Pořadové číslo	Jméno čtenáře	č. ISIC karty	Bydliště	Datum